

XIII. Magyar Ókortudományi Konferencia
Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
2018. május 24–26.

Programfüzet

XIII. Magyar Ókortudományi Konferencia

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar
2018. május 24–26.

A konferencia fővédnöke

Dr. Botka László
Szeged Megyei Jogú Város Polgármestere

A konferenciát az Ókortudományi Társaság megbízásából
a Társaság alapításának 60. évfordulójának évében szervezte
az SZTE Ókortörténeti Tanszéke

Dr. Székely Melinda tanszékvezető docens

és

az SZTE Klasszika-Filológiai és Neolatin Tanszéke

Dr. Nagyillés János tanszékvezető docens
vezetésével

A konferencia megszervezését támogatták

A Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara

Szeged Megyei Jogú Város

Nemzeti Kulturális Alap

Ókortudományi Társaság

Tudományos szekciók

Csütörtök

9:00– regisztráció

13:00-14:00 **Megnyitó** – Dr. Vajda Zoltán docens, a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Külsőkapcsolati és Ifjúsági dékánhelyettese
Köszöntő a Magyar Ókortudományi Társaság fennállásának 60. évfordulója alkalmából – Prof. Dr. Ritoók Zsigmond, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
Helyszín: Auditorium Maximum

Társadalmi kontextus a szövegkritika tükrében: Bizáncban innen és túl 4/1 (Eötvös József Collegium)

Elnök: Horváth László

Helyszín: 107. terem

14:00-14:20 Mayer Gyula: *A vasvári Sallustius-töredék*
14:20-14:40 Horváth Janka Júlia: *Egy ófrancia regény újjászületése a Peloponnésoson: Phlórios kai Platzia-Phlóra*
14:40-15:00 Juhász Erika: *Kosmas Indikopleustés Christianiké Topographiája és a Chronicon Paschale kapcsolata*
15:00-15:20 Mészáros Tamás: *Laonikos Chalkokondylés szöveghagyományához*
15:20-15:40 vita

Hebraisztika 2/1.

Elnök: Fröhlich Ida

Helyszín: Wittman terem

14:00-14:20 Fröhlich Ida: *Dávid változó arcai az ókori keleti történeti emlékezetben*
14:20-14:40 Dávid Nóra: *Noé fiainak földjei - geográfia a holt-tengeri tekerceken*
14:40-15:00 Jenei Péter: *Körülmetélkedés az ókori Közel-Keleten és az ókori Izraelben – párhuzamok és sajátosságok*
15:00-15:20 vita

Dithyrambos, a görög ünnep- és dalkultúra próteusi műfaja a töredékek, feliratok és ábrázolások tükrében

Elnök: Ritoók Zsigmond

Helyszín: 2. szeminárium

14:00-14:20 Kárpáti András: *Szöveg- és dallamtöredékek: dithyrambos? (Pap.Ashm. Inv. 89B/29–32, Pap.Vienna G 29 825 a/b recto)*

14:20-14:40	Kulin Veronika: <i>Menni vagy maradni – hazaszeretet és az istenek akarata Pindaros 4. paiánjában</i>
14:40-15:00	Lindner Gyula: <i>Plutarchos dualizmusa - Műfaji és vallási keveredés Delphoiban</i>
15:00-15:20	Simon Attila: <i>Platón a ritmus szerepéről a kartáncban</i>
15:20-15:40	Vilmos László: <i>Istenek és rituálék – nemzetközi „sztárok” a görög polisok világában</i>
15:40-16:00	vita

Régészet 4/1.

Elnök: Fekete Mária

Helyszín: 3. szeminárium

14:00-14:20	Fekete Mária: <i>Újabb adatok a Kr.e. VII./VI. század fordulójának történetéhez a Dunántúlon</i>
14:20-14:40	Joháczki Szilvia: <i>Az attikai késő-feketealakos vázák attribúciós lehetőségei</i>
14:40-15:00	Süvegh Eszter: <i>A groteszk terrakották leletkörülményeiről – eltérő kontextus, eltérő jelentés?</i>
15:00-15:20	Vandlik Katalin: <i>A szicíliai-paestumi kapcsolat: paestumi vázák a Szépművészeti Múzeumban</i>
15:20-15:40	vita

Társadalmi kontextus a szövegkritika tükrében: Bizánccon innen és túl 4/2 (Eötvös József Collegium)

Elnök: Egedi-Kovács Emese

Helyszín: 107. terem

16:00-16:20	Keresztény Júlia: <i>Vándormotívumok Szent Elek legendájában</i>
16:20-16:40	Kondákor Szabolcs: <i>Szettek legendái Pécsváradi Gábor Szentföldi utazásában</i>
16:40-17:00	Kovács Dominika: <i>La Vie de Saint Alexis: antik regényelemek továbbélése egy szentéletben</i>
17:00-17:20	Somogyi Szilvia: <i>A szőlősi plébános esete Arisztotelésszel</i>
17:20-17:40	vita

Ókortörténet 4/1.

Elnök: Németh György

Helyszín: Wittman terem

16:00-16:20	Seres Dániel: <i>Vallási érvek Démosthenés Timokratés elleni beszédben</i>
16:20-16:40	Takács Levente: <i>Hódítás, földmérés, gazdaság – Suessa Aurunca</i>
16:40-17:00	Téglásy Katalin: <i>Köztársaságkori politikusok, uralkodói példaképek</i>

17:00-17:20	Szekeres Csilla: „ <i>Uterque regnare vult</i> ”. <i>M. Tullius Cicero az egyszemélyi hatalomról</i>
17:20-17:40	Szabó Ferenc Krisztián: <i>Themistoklés praetorsága és a korkyrai háború (Nepos, Them. 2, 1-3)</i>
17:40-18:00	vita

Római irodalom (ezüstkör) és utóélet

Elnök: Darab Ágnes

Helyszín: Magyar történeti szeminárium

16:00-16:20	Bán Katalin: Harag-metaforák Seneca <i>Medeájában</i>
16:20-16:40	Munding Márta: <i>Alexandros mint új Achilles: Alexandros és Rhóxané házassága Curtius Rufus ábrázolásában</i>
16:40-17:00	Darab Ágnes: <i>Vizualitás és szubjektivitás az ifjabb Plinius villaleírásaiban (Ep. 2. 17; 5. 6.)</i>
17:00-17:20	Draskóczy Eszter: <i>A dantei alvilágjárás antik modelljei</i>
17:20-17:40	Kőríz Imre: „ <i>A' Kálomisták az egész Academiát a' kezökre kerítették</i> ” <i>Adalékok az akadémiai Lucanus-fordításpályázat történetéhez</i>
17:20-17:40	vita

Hebraisztika 2/2.

Elnök: Dávid Nóra

Helyszín: 2. szeminárium

16:00-16:20	Szántó Zsuzsanna: <i>Shabbat és az egyiptomi zsidók</i>
16:20-16:40	Kató Szabolcs Ferencz: <i>Ugarit és az Ószövetség. Megjegyzések a két kultúra összehasonlításának módszertanához</i>
16:40-17:00	Péntek Dániel Gábor: <i>A népek halála és Izrael feltámadása Ezékiel könyvében – Az Ez 32,17-32 és az Ez 37,1-14 kapcsolata</i>
17:00-17:20	vita

Régészet 4/2.

Elnök: Vandlík Katalin

Helyszín: 3. szeminárium

16:00-16:20	Szeverényi Vajk: <i>A Kelet-Mediterráneumtól a Kárpát-medencéig az i.e. 3. évezredben: interregionális kapcsolatok és társadalmi változások a kora bronzkorban</i>
16:20-16:40	Fuchsz Noémi: <i>Az óbabilóni terrakotta reliefek vizsgálati lehetőségei a jelentés és funkció kérdésének tükrében</i>
16:40-17:00	Neményi Réka: <i>Kora keresztény liturgikus tárgyak értelmezésének módszertani problémái</i>
17:00-17:20	Hoppál Krisztina Kinga: <i>Róma és a keleti végek: áruk és interakciók</i>

17:20-17:40   vita

Görög irodalom

Elnök: Adorjáni Zsolt

Helyszín: IV. terem

16:00-16:20   Adorjáni Zsolt: *Ambrosia és királyi méltóság. Megjegyzések Kallimachos Apollón-himnuszának 38–41. soraihoz*
16:20-16:40   Beszkid Judit: *Orpheus és a sárkánykígyó*
16:40-17:00   Burai Erzsébet: *Karakterábrázolás Theodóros Prodromos regényében*
17:00-17:20   Szikora Patrícia: *Théseus, Phaidra és Hippolytos. A πάθος formái Gázai Prokópiosz Ekphrasisában*
17:20-17:40   vita

19:00   **Polgármesteri fogadás a Városházán (Szegedi Városháza, Polgármesteri Hivatal, Széchenyi tér 10)**

Péntek

8:30-9:00 Ritoók Zsigmond: *Móricz Odysseus-drámája* – Plenáris előadás, Auditorium Maximum

Társadalmi kontextus a szövegekritika tükrében: Bizáncon innen és túl 4/3 (Eötvös József Collegium)

Elnök: Mayer Gyula
Helyszín: 107. terem

9:15-9:35 L. Delbó Katalin: *Irodalmi játék a bizánci regényekben*
9:35-9:55 Egedi-Kovács Emese: *Aristidész elveszett Apológiájának utóélete (cod. Athon. Ivion 463)*
9:55-10:15 Szovák Kornél: *A Szt. László-legenda középkori hatástörténete*
10:15-10:35 Horváth László: *Hypereidész ultima ratio-ja: a Phryné-per*
10:35-10:55 vita

Ókortörténet 4/2.

Elnök: Székely Melinda
Helyszín: Wittman terem

9:15-9:35 Illés Imre Áron: *Iulia és Flavia: két feltételezett lex municipalis*
9:35-9:55 Kapi Péter: *A De chorographia druidái*
9:55-10:15 Sólyom Márk: *Parthenius, a „kétszer kasztrált” eunuch*
10:15-10:35 Agócs Nándor: *Savariaiak és a Birodalom*
10:35-10:55 Ferenczi Roland: *A kereskedőhajóktól a repülő szekerekig: yavaṇák az ókori Dél-Indiában*
10:55-11:15 vita

Görög irodalom

Elnök: Karsai György
Helyszín: Magyar történeti szeminárium

9:15-9:35 Bajnok Dániel: *Erkölc és mértékletesség. Politikai értékfogalmak Aischinés szónoklataiban*
9:35-9:55 Karsai György: *„Mi többre vágyakoznám, mint hogy fia Zeusz fiának legyek?” – identitás-kérdések Euripidész Ión-jában*
9:55-10:15 Mayer Péter: *Az új Sapphó*
10:15-10:35 Pataki Elvira: *Ailianos és a költők*
10:35-10:55 Szilágyi Laura Menta: *Mérges kígyók és gyógyító növények. Kolophóni Nikandros vilásképe*
10:55-11:15 vita

Római irodalom

Elnök: Hajdu Péter

Helyszín: 2. szeminárium

- 9:15-9:35 Dobos Barna: *A határhelyzetek poétikája – Callisto és Venus története a Fasti második énekében*
- 9:35-9:55 Czerovszki Mariann: „... vulnera qui fecit, facta levare velit” – A császár és az erotikus szerepkörök a *Tristia* narratívájában
- 9:55-10:15 Hajdu Péter: *A nevetséges amator*
- 10:15-10:35 Harcz Klaudia: *Fama és pudor Ovidius Heroidesének 7. levelében*
- 10:35-10:55 vita

Nyelvészet 2/1.

Elnök: Ittész Máté

Helyszín: 3. szeminárium

- 9:15-9:35 Adamik Béla: *A szóvégi -s kiesésének problémája a felírt anyag tükrében*
- 9:35-9:55 Barta Andrea: *Mala bestia foras dato. A birtokvédő mágikus felírtok nyelvi jellegzetességei*
- 9:55-10:15 Gonda Attila: *Noricum és Raetia latin nyelve*
- 10:15-10:35 Ittész Máté: *Fokozás a latinban – nyelvtipológiai megközelítésben*
- 10:35-10:55 vita

Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport 4/1.

Elnök: Vigh Éva

Helyszín: IV. terem

- 9:15-9:35 Lázár István: „*Obsequium amicos, veritas odium parit.*” – Petrarca és Cicero „barátsága”
- 9:35-9:55 Máté Ágnes: *Aeneas barátai a régi magyar irodalomban: Vergilius nem-ismeret és/vagy tabusítás?*
- 9:55-10:15 Molnár Annamária: „*ut clare mulieres ampliores sint numero*” – Boccaccio *Minerva*-interpretációi
- 10:15-10:35 Szörényi László: *Arany János, Buchananus zsoltárparafrázisainak olvasója*
- 10:35-10:55 vita

Társadalmi kontextus a szövegkritika tükrében: Bizáncon innen és túl 4/4 (Eötvös József Collegium)

Elnök: Szovák Kornél

Helyszín: 107. terem

11:40-12:00	Hegy Orsolya: <i>Geórgios Akropolítés antik modelljei</i>
12:00-12:20	Kovács István: <i>Ioánnés Kinnamos Rerum ab Ioannes et Manuele Comnenis Gestarum művének bevezetéséhez</i>
12:40-13:00	Solti Dóra: <i>Egy kora újkori német prognosticon Konstantinápoly felszabadításáról, és annak korabeli görög fordítása (1698/1699)</i>
13:00-13:20	Tóth Iván: <i>Irodalmi párhuzamok II. Mehmed drinápolyi beszédében</i>
13:20-13:40	vita

Római irodalom

Elnök: Tóth Orsolya

Helyszín: Wittman terem

12:20-12:40	Nemes Szilvia: <i>Augustum imploretur remedium. Egy aranykori metafora a VI. század császári rendeleteiben</i>
12:40-13:00	Tóth Orsolya: <i>Symmachus levelei Praetextatushoz</i>
13:00-13:20	vita

Nyelvészet 2/2.

Elnök: Adamik Béla

Helyszín: Magyar történeti szeminárium

12:00-12:20	Kiss Sándor: <i>A szóbeli nyelvhasználat rekonstrukciójának kérdései a kései latinban</i>
12:20-12:40	Vágási Tünde: <i>Egy kelta istennő nyomában</i>
12:40-13:00	Zelenai Nóra: <i>A szóvégi -m és -s gyengülésének összehasonlító vizsgálata a latin feliratos anyag alapján</i>
13:00-13:20	vita

Assziriológia

Elnök: Csabai Zoltán

Helyszín: 2. szeminárium

11:40-12:00	Csabai Zoltán: <i>A babilóni fogság ékirásos forrásai</i>
12:00-12:20	Esztári Réka: <i>„Akik látták a Mélységet” – Ómen-értelmezési trendek az asszír és babilóni tudományos körökben</i>

- 12:20-12:40 Vér Ádám: *Rituális királygyilkosság Asszíriában. Az uralkodó kultikus tisztaságával és tisztátalanságával kapcsolatos újasszír kori rítusok*
 12:40-13:00 vita

Régészet 4/3.

Elnök: Szabó Ádám

Helyszín: 3. szeminárium

- 11:40-12:00 Bartus Dávid: *A brigetiói legiotábor alapításának problémái*
 12:00-12:20 Simon Bence: *Római kori megtelepedés és mezőgazdaság az Északkelet-Dunántúlon*
 12:20-12:40 Huiber Edit: *Scarbantia kutatás története – egy municipiumi Forum Pannoniában*
 12:40-13:00 vita

Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport 4/2.

Elnök: Simon Lajos Zoltán

Helyszín: IV. terem

- 11:40-12:00 Bobay Orsolya: *Az archaikus római irodalom szerepe Ioachimus Vadianus poétikaelméletében*
 12:00-12:20 Gellérfi Gergő: *„Nem bírom már elviselni e görög várost!” – Egy xenofób beszélő Iuvenalis szatíráiban*
 12:20-12:40 Hajdú Attila: *Kallistratos Narkissos-szoborleírása*
 12:40-13:00 Bolonyai Gábor: *Szótárak vándorlása – újabb adalékok a görög-latin szótárak 15. századi történetéhez*
 13:00-13:20 vita

Horváth István Károly-szekció

A szekció díszelnöke: Horváth István Károlyné

Elnök: Tar Ibolya

Helyszín: 107. terem

- 14:45-15:00 Horváth István Károlyné megnyitja a szekciót
 15:00-15:20 Tar Ibolya: *Attis az érdeklődés előterében*
 15:20-15:40 Adamik Tamás: *Catullus szókészlete: hapax legomena Catullus költészetében*
 15:40-16:00 Kiss Dániel: *Tárgy és gondolat: kutatások Catullus kézirati hagyományáról*
 16:00-16:20 Somfai Péter: *A gondok árja – Catullusi és lucretiusi intertextusok az Aeneis Dido-epizódjában*
 16:20-16:40 vita

Philón 2/1.

Elnök: Buzási Gábor

Helyszín: Wittman terem

15:00-15:20	Leonas Alex: <i>Adalékok Philón történeti háttéréhez</i>
15:20-15:30	vita
15:30-15:50	Geréby György: <i>Philón politikai teológiája</i>
15:50-16:00	vita
16:00-16:20	Horváth Judit: <i>A két út</i>
16:20-16:30	vita

Kereszténység

Elnök: D. Tóth Judit

Helyszín: Magyar történeti szeminárium

15:00-15:20	D. Tóth Judit: <i>Retorika és valóság. Nüsszai Szent Gergely beszéde Meletiosz püspök halála alkalmából</i>
15:20-15:40	Óbis Hajnalka: <i>„Sed ea nocte clanculo ego profectus sum”- Az utazás mint krízis Augustinusnál</i>
15:40-16:00	Boros István: <i>László herceg és a menyét</i>
16:00-16:20	Odrobina László: <i>Az oktatáspolitikai változásai Róma keresztény császárai alatt</i>
16:20-16:40	vita

Régészet 4/4.

Elnök: Bartus Dávid

Helyszín: 3. szeminárium

15:00-15:20	Juhász Lajos – Vida István: <i>Az Aquincum-Graphisoft temető perforált érmei</i>
15:20-15:40	Mohácsi Borbála: <i>Attis tristis: dekoráció, vagy kultuszjelkép?</i>
15:40-16:00	Hajdu Barbara: <i>Terra sigillaták Brigetio municipiumának területéről</i>
16:00-16:20	Szabó Melinda: <i>Akiket negotiatornak neveztek</i>
16:20-16:40	vita

Egyiptológia 2/1.

Elnök: Bács Tamás

Helyszín: 2. szeminárium

15:00-15:20	Bartos Fruzsina: <i>Hivatalnokok a thébai nekropoliszban – sírkúpok és tulajdonosaik</i>
15:20-15:40	Jasper Kata: <i>Újrateremtés és folytonosság: egy Piramisszövegek-szekvencia újbirodalmi példája és előzményei – a PT 204–205, 207, 209–212 esete</i>
15:40-16:00	Feró Eszter: <i>Zsolnay-titok másképp: egyiptománia a magyar iparművészetben</i>
16:00-16:20	Fullér Andrea: <i>Egyiptizáló síremlékek</i>
16:20-16:40	vita

Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport 4/3.

Elnök: Lázár István Dávid

Helyszín: IV. terem

15:00-15:20	Petneházi Gábor: <i>Megölni az evangéliumot (Evangelia immolare) - egy paroemium a 16. századból</i>
15:20-15:40	Simon Lajos Zoltán: „ <i>sed nunc navita...</i> ” Neolatin tengerészeklogák
15:40-16:00	Vígh Éva: <i>A fönix újjászületése Petrarca Daloskönyvében</i>
16:00-16:20	vita

Római irodalom: Horatius

Elnök: Déri Balázs

Helyszín: Latin Szeminárium

15:00-15:20	Déri Balázs: <i>Ad Aeolios modos</i>
15:20-15:40	Ferenczi Attila: <i>Horatiusnak rossz napja van</i>
15:40-16:00	Imre Flóra: <i>Horatius 1. 32. – A költői szerep megképzése</i>
16:00-16:20	Tamás Ábel: <i>Egy sűrű nap Rómában. Horatius és Plinius</i>
16:20-16:40	vita

Római irodalom: Vergilius

Elnök: Adamik Tamás

Helyszín: 107. terem

17:00-17:20	Bányai Tibor Márk: <i>Dalverseny és közlésmód Vergiliusnál</i>
17:20-17:40	Kárpáti Bernadett: <i>Egy másik Trója – A visszatérés lehetősége Szabó Magda A pillanat című regénye kapcsán</i>
17:40-18:00	Kozák Dániel: <i>A vergiliusi imperium sine fine és intertextuális határvidéke</i>
18:00-18:20	Domokos Gyöngyi: <i>Egy fülhúzás és más esetek, avagy narratív recusatio az aranykorban</i>
18:20-18:40	vita

Philón 2/2.

Elnök: Somos Róbert

Helyszín: Wittman terem

17:00-17:20	Buzási Gábor: <i>A Nap Philón értelmezésében</i>
17:20-17:30	vita
17:30-17:50	Somos Róbert: <i>A hajókormányos alakja az alexandriai hagyományban. Philón, Kelemen, Órigenés</i>
17:50-18:00	vita
18:00-18:20	Gábor Sámuel: <i>Alexandriai Philón az antropomorf Istenről</i>
18:20-18:30	vita

Egyiptológia 2/2.

Elnök: Bács Tamás

Helyszín: 2. szeminárium

17:00-17:20	Szvák Enikő: <i>A Magyarországon található töredékes egyiptomi múmiák interdiszciplináris vizsgálata</i>
17:20-17:40	Szalka János: <i>III. Ramszesz elleni háremi konspiráció (Az összeesküvés jogi szempontú vizsgálata)</i>
17:40-18:00	Priskin Gyula: <i>Nut istennő ábrázolása Pefijauneith koporsóján</i>
18:00-18:20	vita

Kereszténység és utóélet

Elnök: Takács László

Helyszín: Magyar történeti szeminárium

17:00-17:20	Kustár György: <i>Modellkövetés és Jézus-követés – Hellén és zsidó párhuzamok</i>
17:20-17:40	Posta Anna: <i>Vallási nevelés és humanista műveltség Leonhardus Mokoschinus 1599-es Ószövetség-parafrázisának könyveiben</i>
17:40-18:00	Takács László: <i>(Nemcsak) filológusi dilemmák: II. Rákóczi Ferenc Confessio Peccatoris-a</i>
18:00-18:20	Földvári Sándor: <i>Az irodalmi kánonokban jelenlévő antikvitás–repció – litván, észt és magyar összevetésben</i>
18:20-18:40	vita

Antikvitás a kultúrtörténetben

Elnök: Hamvas Endre Ádám

Helyszín: 3. szeminárium

17:00-17:20	Huiber Edit: <i>A Széchényi-család tagjainak „archeológiai” tevékenysége</i>
17:20-17:40	Hamvas Endre Ádám: <i>Hannibal Rosseli és a Pymander. Megjegyzések a hermetika recepciójának történetéhez</i>
17:40-18:00	Weiner Sennyey Tibor: <i>Hamvas Béla álarca és Kerényi Károly koszorúja</i>
18:00-18:20	vita

Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport 4/4.

Elnök: Pataki Elvira

Helyszín: IV. terem

17:00-17:20	Nagyillés János: <i>„Iam feror Icariis ignota per aethera pennis” – Anna Maria van Schurman latin nyelvű költészete</i>
17:20-17:40	Róth Márton: <i>Újraírt Politika - Arisztotelész-reminiszcenciák Francesco Patrizi da Cherso La città felice c. utópiájában</i>
17:40-18:00	<i>A Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport első kötetének bemutatója – a kötetet bemutatja a kutatócsoport vezetője, Prof. Dr. Vígh Éva</i>
20:00	Színház- és Filmművészeti Egyetem: <i>Antigoné – Auditorium Maximum</i>

Szombat

Ókortörténet 4/3.

Elnök: Sárközy Miklós

Helyszín: 107. terem

9:00-9:20	Sárközy Miklós: <i>Új adatok a szászánida Irán és az Axumi Királyság kapcsolataihoz a koraiszlámkori Ganj-i bādāward legendája fényében</i>
9:20-9:40	Csízzy Katalin: <i>Iulianus császár – pogány identitás a késő ókorban</i>
9:40-10:00	Székely Melinda: <i>Pacatus panegyricusa mint történeti forrás</i>
10:00-10:20	vita

Vallástörténet 2/1.

Tar Ibolya

Helyszín: Wittman terem

9:00-9:20	Schiller Vera: <i>Emberáldozat nyomai a görög kultúrkörben</i>
9:20-9:40	Tóth Anna Judit: <i>Stoikheion – Stihio. Változás és kontinuitás a görög népi vallásosságban</i>
9:40-10:00	Turcsán-Tóth Zsuzsanna: <i>Az Artemis Ephesia-émlékanyag földrajzi megoszlása az ókori Mediterráneumban</i>
10:00-10:20	vita

Antik kultúrtörténet 2/1.

Elnök: Gesztelyi Tamás

Helyszín: Magyar történeti szeminárium

9:00-9:20	Zimonyi Ákos: <i>A Római Birodalom orvosainak száma és az ún. feliratállítási szokás</i>
9:20-9:40	Gesztelyi Tamás: <i>A római kézművesek önállóságáról</i>
9:40-10:00	Gradwohl Edina: <i>Antik alkoholisták</i>
10:00-10:20	vita

Ókori filozófia 2/1.

Elnök: Mohay Gergely

Helyszín: 2. szeminárium

9:00-9:20	Rosta Kosztasz: <i>A természet dinamikus fogalma Platónnál</i>
9:20-9:40	Tóth Réka: <i>A vélemény jelentősége az arisztotelészi Physicában</i>
9:40-10:00	Hendrik Nikoletta: <i>A természet Epiktétosz harmadik toposzában</i>

10:00-10:20	Mohay Gergely: <i>Miért segítsünk a rászorulókon a görögök és a rómaiak szerint?</i>
10:20-10:40	vita

Ókortörténet 4/4.

Elnök: Illés Imre Áron

Helyszín: 107. terem

10:40-11:00	Szell Gábor: <i>Eretnekség és igazhitűség az 5. századi Gallaeciában</i>
11:00-11:20	Szabó Ernő: <i>Si decesserit sive vivos recesserit</i>
11:20-11:40	Ormos Bálint: <i>A római város és vidék kapcsolata a Kr. e. 1. és Kr. u. 1. századok között</i>
11:40-12:00	vita

Vallástörténet 2/2.

Elnök: Németh György

Helyszín: Wittman terem

10:40-11:00	Kovács Ágota: <i>Kocsiverseny és fogadás az ókori Rómában az átoktáblák szemszögéből</i>
11:00-11:20	Krén László: <i>A belsőségjóslás görög terminológiája</i>
11:20-11:40	Németh György: <i>Kocsihajtók és démonok</i>
11:40-12:00	vita

Antik kultúrtörténet 2/2.

Elnök: Gellérfi Gergő

Helyszín: Magyar történeti szeminárium

10:40-11:00	Darkó Jenő: <i>A Scythia-leírás középkori recepciójához</i>
11:00-11:20	Nagy Levente: <i>Sport és a kétféle ókor vagy, az ókori időszámítások és a sport</i>
11:20-11:40	Tóth László: <i>Térérzékelés és hadelmélet a rómaiaknál</i>
11:40-12:00	vita

Ókori filozófia 2/2

Elnök: Németh Attila

Helyszín: 2. szeminárium

11:00-11:20	Németh Attila: <i>Az irodalmi én Seneca leveleiben</i>
11:20-11:40	Janzsó Miklós: <i>„Vivere omnes beate volunt...” – Seneca és a Tabula Cebetis párhuzamai</i>

11:40-12:00
12:00-12:20

Guba Ágoston: *A reprezentáció és az idő kapcsolata Plótinusznál*
vita

Poszterek

Barna Ferenc: A Brigetio / Szőny – MOL – Kiskertek lelőhelyen, 2015 nyarán végzett feltárás
éremanyaga

Patay-Horváth András: Pelops és a Peloponnésos név eredete

A posztereket a pénteki napon tesszük hozzáférhetővé a VII-es teremben

Módszertani szekciók

**Az ókori történelem és irodalom
valamint
a latin tanítása**

2018. május 26.

8:15-8:45 I plenáris előadás: Gloviczki Zoltán: *Latinoktatás 4.0 – IV-es számú tanterem*

SZ/1/5 – A latin tanítása

Elnök: Szabó Ferenc Krisztián
IV-es terem

9:00-9:20 Gesztesi Enikő: *A játék, mint a tanulás eszköze a latintanításban (Cicero műveinek játékos tanítása)*
9:20-9:40 Vassné Técsy Edit: *Füveskönyv az órán*
9:40-10:00 Barna Ferenc: *„Régiségtan”, latin – és az idegenvezetők. A régészet segítségével a „Turisztikai latin” oktatásában*
10:00-10:20 Czeglédi Sándor: *A „kultúrtörténet” helye a latintanításban*
10:40-11:00 vita

SZ/1/6 – Az ókori történelem és irodalom tanítása

Elnök: Róth Márton
Latin szeminárium

9:00-9:20 Pálfi Zoltán: *Adalékok az ókor két világháború közti oktatásához a Pázmány Péter Tudományegyetemen*
9:20-9:40 Róth Márton: *Módszertani javaslatok az antikvitás tanításához a központi szabályozó dokumentumok tükrében*
9:40-10:00 Gyuriczáné Boczkó Ágnes: *A személyes ismeretszerzés szerepe az ókor tanításában*
10:00-10:20 Laczkó Eszter: *Belefér-e Ovidius a Kerettantervbe? – Ovidius Átváltozások című művének tanítása a kilencedik évfolyamon*
10:20-10:40 Tóth Ágota: *Káin-parafrazisok párbeszéde a középiskolai irodalomtanításban*
10:40-11:00 vita

SZ/2/5 - A latin tanítása 2/2 – Az orvosi latin szaknyelv tanítása

A Semmelweis Egyetem Nyelvi Kommunikációs Igazgatóságának oktatóinak előadása
Elnök: Ilia Edit
IV-es terem

11:00-11:30 Barta Andrea – Varga Éva Katalin – Zimonyi Ákos: *Latin nyelv és terminológia az orvostudomány szolgálatában*
11:30-11:45 vita

12:00-12:30 Módszertani szekciók: II plenáris előadás: Nényei Pál: A „kortárs” és az antik irodalom taníthatóságáról – Helyszín: IV-es terem

13:30 k2 Színház – Antigoné (Auditorium Maximum)

Beszélgetés az osztálytermi antik drámaelőadásokról

Vezeti: Jászay Tamás, színikritikus, szerkesztő

Időpont: az előadás után

A konferencia alatt a büfé a reggeli szekciók kezdete előttől az utolsó, programban jelzett kávészünetig a VII. tanteremben lesz.

Rezümék

Adamik Béla, ELTE BTK Latin tanszék, MTA NyTI 'Lendület' Számítógépes Latin Dialektológiai Kutatócsoport

A szóvégi -s kiesésének problémája a feliratos anyag tükrében

Az előadás, Herman József vonatkozó munkásságához (Herman 2003 és 1987=2006) kapcsolódva, a szóvégi -s kiesésének, törlésének problémájával foglalkozik a latin feliratok tükrében. A Császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisában (<http://lldb.elte.hu/>) rögzített szóvégi -s kiesések elemzésével az előadás a Herman (1987=2006) által javasolt morfoszintaktikai magyarázat helyébe egy olyan, fonetikai, fonoszintaktikai értelmezést kíván állítani, amely rávilágít a mássalhangzói környezet döntő fontosságára a szóvégi -s mindenkorai kiesésében, törlésében. Eszerint a szóvégi -s fonoszintaktikailag meghatározott törlése rákövetkező mássalhangzó előtt folyamatosan megvolt, de különböző mértékben jelentkezett az ólatin korszaktól kezdve mindvégig a latin nyelv történetének folyamán. Ezt a helyzetet örökölhették meg az újlatin/román nyelvek, amelyekben különböző és komplex morfológiai újítások vezethettek a fonoszintaktikailag meghatározott -s-törlés megszűnéséhez és a szóvégi -s stabilizációjához (amint ez az ún. nyugati újlatin/román nyelvekben bekövetkezett) vagy kiteljesedéséhez és a szóvégi -s teljes eltűnéséhez (ahogy ez az ún. keleti típusú újlatin/román nyelvekben történt).

Adamik Tamás, MTA doktora, ELTE

Catullus szókészlete: hapax legomena Catullus költészetében

Catullus hapax legomenái azért különlegesek, mert ritkán fordulnak elő az egész római irodalomban is. Szükséges különbséget tenni az igazi és a látszat egyszer előforduló szavak között. Az igazi hapax legomenon új szóalkotás, amely sehol sem fordul elő. Ezért igen ritka. Ha egy hapax legomenont még egyszer használják, és használják harmadszor is, elveszíti hapax jellegét. Whatmough szerint Catullus hapaxai jól ismertek voltak, de nem írásban. Jelenlétük a catullusi kódexekben majdnem Catullus összes kódexének eltűnését okozta.

Adorjáni Zsolt, PPKE BTK, Klasszika Filológia Tanszék

Ambrosia és királyi méltóság. Megjegyzések Kallimachos Apollón-himnuszának 38–41. soraihoz

Előadásomban homérosi párhuzamok alapján amellet érvelek, hogy a meghatározatlan természetű πανάκεια (Kall. h. 2. 40) az ambrosiával azonosítható, és további helyek alapján a motívum szerepére mutatok rá a hellenisztikus politikai ideológiában. Befejezésképpen a királyságot jelképező ambrosia utóéletéből ismertetek néhány figyelemreméltó mozzanatot.

Agócs Nándor, ELTE BTK TI Savaria Történelem Tanszék

Savariaiak és a Birodalom

Ha a tudományos munkák az ókori Savaria társadalmát vagy népességét taglalták, azt jobbra a tartományból származó források alapján tették. És csak érintőlegesen foglalkoztak a népesség távozó részét említő emlékművel. Az előadás azon feliratokat veszi sorra, amelyek savariai származásúakat említenek, azonban nem Savariában, de még csak nem is Pannoniában kerültek elő. Több mint félszáz feliratról, és annál is több személyről van szó, a Flaviusoktól egészen a Severusok koráig, a feliratok lelőhelyei az észak-afrikai

tartományoktól a Rajna partján át egészen Britanniáig, Italiától Illyricumon át egészen Syriáig szóródnak. Ezek a „népességmozgások” főként a Birodalom háborúival hozhatók összefüggésbe, minthogy a források többségében katonákat említenek. Az előadás az ismert források tükrében ezekről a személyekről kíván összegzést adni.

Bajnok Dániel, Eszterházy Károly Egyetem, Történelemtudományi Intézet, ELTE Ókortörténeti Tanszék

Erkölc és mértékletesség. Politikai értékfogalmak Aischinés szónoklataiban

A Démosthenés és Aischinés másfél évtizedes politikai párbajának forrásaiként ránk maradt szónoki beszédek arról árulkodnak, hogy koruk meghatározó közéleti szereplőiként az athéni szónokok a mai közbeszédben is megszokott módon használtak olykor közhelyszámba menő értékterminusokat részben saját maguk pozicionálására, részben követőik azonosulásának megkönnyítésére, részben pedig az ellenfél hitelességének rombolására. Az előadás Aischinés szóhasználatának elemzésén keresztül igyekszik bemutatni, hogy a szónokok miként igyekeztek monopolizálni egyes értékek képviselőit, és miként reagáltak ellenfeleik hasonló törekvéseire.

Bán Katalin, PhD-hallgató, SZTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, Antik irodalom Program

Harag-metaforák Seneca Medeájában

Tanulmányomban Seneca *Medeájának* harag-metaforáit, központi képi ábrázolásait vizsgálom, hiszen a költő tragédiáit tudatos, széleskörű metafora- és szimbólumhasználat jellemzi, a főhősök érzelmei és személyiségvonásai sokszor képi reprezentációk formájában jelennek meg.

A *Medea* a harag, a lélekben dúló destruktív erők, a bosszú drámája, amely indulatok természetét Seneca igen gyakran e reprezentációk segítségével jeleníti meg. Különböző aspektusok összetett és sokoldalú arculatot mutatnak Seneca prózájában és költészetében. E képi ábrázolásokkal, akár közvetlenül, akár metaforán keresztül, az emberi indulatok sajátos aspektusait tárja fel és bemutatja, hogyan kapcsolódnak az emberi természethez az ő nézete szerint. A sajátos passzusok képi szimbolikája a művekben azt jelképezik, hogy Seneca követi a sztoicizmus filozófiáját, amelyben az individuum és a kozmosz összekapcsolódik és egységet alkot. Mivel mindegyik metafora megjelenik Seneca teljes munkásságában, érdemes prózáját is megvizsgálni, hogy egységes képet alkothassunk róluk és szerepüket teljes mértékben megértsük.

Bányai Tibor Márk, PhD-hallgató, KRE ÁJK Polgári Jogi és Római Jogi Tanszék, KRE BTK Művészettudományi és Szabaddolcsészeti Intézet

Dalverseny és közlésmód Vergiliusnál

Vergilius pásztori költészetében az imitatio/aemulatio tekintetében mintául szolgáló Theokritoshoz hasonlóan él a drámai, epikai és lírai közlésmód lehetőségével. A pásztorköltészet egyik legjellemzőbb műfaji kelléke, a dalverseny (*Ecl.* 3; 5; 7; 8) mint párbeszéd elválaszthatatlanul összefügg a közlésmóddal, mivel vagy dramatikus, vagy epikus dialógus lehet. A carmen amoebeum egy folyamatos, megszakíthatatlan dialógus mind a dramatikus (*Ecl.* 3), mind az epikus (*Ecl.* 7) közlésmódban. A dalverseny másik típusa viszont

nem oda-vissza felelgetésből, hanem csak egyetlen váltásból áll, függetlenül attól, hogy a közlismód dramatikus (*Ecl.* 5) vagy epikus (*Ecl.* 8). Mivel a feladó és a címzett nem váltakozik, így ezek a dalversenyek egyáltalán nem párbeszédszerűek. A dramatikus kód mindenképpen megkövetelné a párbeszédeséget. Ezért különösen érdekes, hogy a dramatikus közlismódú 5. eclogában a verseny szekvenciális, nem pedig *carmen amoebeum*. És fordítva: a 7. eclogában pedig az az izgalmas, hogy a *carmen amoebeum* a narrátor egyenes idézetként közli. Tehát a *carmen amoebeum* nem mint narratív dialógus, hanem mint teljes értékű dramatikus dialógus ágyazódik be.

Barna Ferenc, PhD, másoddiplomásként az Eötvös Loránd Tudományegyetem régészeti MA-képzésének hallgatója

„Régiségtan”, latin – és az idegenvezetők. A régészet segítése a 'Turisztikai latin' oktatásában

Az elmúlt években számos latintanár szembesülhetett azzal a lehetőséggel – és egyben kihívással – amit a Turisztikai latin követelménymodul óráinak az idegenvezetői szakképzésben történő oktatása jelentett. Ezekben az órákon olyan tanulók is megismerkedhettek a latin nyelv, valamint a görög/római kultúra alapjaival, akiknek erre korábban nem nyílt lehetőségük, a kurzusok ugyanakkor komoly kihívásokat is tartogat(hat)tak a tanárok számára. Hogyan lehet közel hozni egy, a képzés fő céljától (látszólag) ennyire messze eső ismeretanyagot a diákokhoz, mitől érdekes ma ez a téma, mi lehet a haszna a leendő idegenvezetők számára? Mit tanítsunk és hogyan? Az elmúlt években e kurzusok oktatása során nagy segítségemre voltak régészeti ismereteim – előadásomban ezt szeretném bemutatni néhány példán keresztül.

Barna Ferenc, PhD, másoddiplomásként az Eötvös Loránd Tudományegyetem régészeti MA-képzésének hallgatója

A Brigetio / Szőny – MOL – Kiskertek lelőhelyén, 2015 nyarán végzett feltárás éremnyaga - poszter

2014 őszén egy szerencsés véletlen folytán Komárom szőnyi városrészében előkerült a második brigetiói törvénytábla, majd a tábla töredékeinek lelőhelyén, ill. annak közelében 2015 nyarán két hónapos régészeti feltárás zajlott. A Dr. Borhy László és Számadó Emese vezette ásatás a római legiotábor *principiájának* környékét érintette, bőséges leletanyagot hozva napvilágra, ami értékes információkkal szolgálhat a tábor kronológiáját illetően. A leletek közé tartozik közel 150 római pénzérme is – poszteremben ezt az anyagcsoportot szeretném bemutatni.

Barta Andrea, PhD, MTA NYTI tudományos munkatárs

Mala bestia foras dato. A birtokvédő mágikus feliratok nyelvi jellegzetességei

Bő száz éve előkerült egy ólomtábla Észak-Afrikából, melynek szövege csak tavalý vált teljes egészében olvashatóvá. Ez alapján amulettként lehet meghatározni, tartalmilag és formailag leginkább a kevés példányban fennmaradt birtokvédő phylaktérionokra hasonlít.

Noha a hasonlóságok szembetűnőek, számos jelentős eltérés figyelhető meg. Az előadás egyik célja, hogy ezt a ma Clermont-Ferrand-ban őrzött darabot (és műfaját) a többi párhuzamos táblához hasonlítva közelebbről meghatározza. A másik pedig annak a vizsgálata,

hogy ezek a különböző területekről és időszakokból származó, de egymással sok közös vonást mutató mágikus szövegek mennyiben használhatóak fel a latin dialektológia, a latin nyelv változásainak kutatása szempontjából.

Barta Andrea PhD – Varga Éva Katalin PhD – Zimonyi Ákos PhD-hallgató; Semmelweis Egyetem Nyelvi Kommunikációs Igazgatóság
Latin nyelv és terminológia az orvostudomány szolgálatában

Az orvosi latin szaknyelv azon kevés területek egyike, ahol ma is születnek a latin nyelv szabályai szerint szerkesztett új terminusok. A Semmelweis Egyetem Nyelvi Kommunikációs Igazgatóságán korábban használt hagyományos szerkezetű, szerkesztett olvasmányok olvasását és fordítását célzó orvosi latin nyelvkönyv nem felelt meg a 21. század kihívásainak. Hallgatóink minél rövidebb idő alatt a gyakorlatban minél jobban hasznosítható ismereteket várnak el a latin kurzustól. Az új tematika és tananyag koncepciójának kidolgozása még 2010-ben kezdődött meg. Mostanra az Egyetem három nagy karán, az orvosin, fogorvosin és gyógyszerészetin az intézetünk tanárai által írott új jegyzetek kézírataiból tanítunk.

Előadásunkban tananyagunk három újdonságáról szeretnénk beszélni. Az első részben a latin nyelvtan hagyományos, deklarációs szerinti elrendezésével szakító módszert az anatómiai nevek tanításán mutatjuk be. A második rész az orvosi szaknyelv görög-latin terminológiájának rendszerezett megközelítésével foglalkozik. A harmadik részben pedig a gyógyszerészeti latin néhány jellegzetességéről, a gyógynövénytan és a receptírás oktatásáról lesz szó.

Az orvosi latin tanításában használt módszereink remélhetőleg felkeltik a középiskolában tanító kollégák érdeklődését is, segítségükre lehetnek a természettudományos specializációjú osztályokban a klasszikus latin mellett a tudományos terminológia oktatási programba való bekapcsolásához, és ösztönzőleg hathatnak egy kiegészítő terminológiai gyakorlókönyv megírásához is a középiskolás diákok számára. Hasznosnak tartanánk, ha a leendő latintanárok a képzésük során akár egy speciális kollégium keretein belül bepillantást nyerhetnének a latin szaknyelvek tanításának módszertanába is.

Bartos Fruzsina, PhD-hallgató, ELTE BTK Egyiptológiai Tanszék
Hivatalnokok a thébai nekropoliszban – sírkúpok és tulajdonosaik

A sírkúpok az ókori egyiptomi halotti kultuszhoz kapcsolódnak, és bár pontos funkciójuk és a sírban való eredeti elhelyezésük mindmáig tisztázatlan maradt, a sírok díszítésében, illetve a sírkerület kijelölésében kaptak szerepet. Lapos, kerek fejrészükön az adott sír tulajdonosának neve és hivatali címei olvashatók. A thébai nekropoliszban található TT 65 számú sírban és annak környékén előkerült több száz sírkúp mintegy 20-25 személyhez köthető. A sírkúpokon szereplő nevek és címek elemzésével, már előkerült és feldolgozott tárgyi emlékekhez kapcsolásával, a thébai nemesi nekropoliszba temetkező más személyekhez fűződő hivatali és/vagy rokoni kapcsolatok vizsgálatával tisztább képet kaphatunk a sírkúptulajdonosok között eddig feltárt ilyen jellegű viszonyokról (eddig ismert egy apa és fia, több hivatali elő és utód, valamint hivatali kollegiális kapcsolat). A vizsgálat eredményeképpen kirajzolódik a thébai nekropoliszba temetkező, elsősorban a TT 65 számú sírban és környékén talált sírkúpok tulajdonosainak kapcsolati hálójának, hivatali címeik összefüggései a királyi adminisztrációban, valamint a társadalomban betöltött helyük és szerepük tekintetében.

Bartus Dávid, Dr. habil., ELTE BTK Ókori Régészeti Tanszék, tanszékvezető egyetemi docens

A brigetiói legiotábor alapításának problémái

Brigetio legiotábora az egyik legfontosabb római kori régészeti lelőhely, ennek ellenére csak minimális ismeretekkel rendelkezünk a tábor építésével, kronológiájával, szerkezetével kapcsolatban. A 2017-ben elindult új feltárások előzetes eredményei alapján a legiotábor alapításának több évtizedes problémái helyezhetők új megvilágításba. Az előadás összefoglalja a korábbi hipotéziseket, majd megkísérel egy új megoldási javaslatot adni a tábor korai történetére vonatkozóan.

Beszkid Judit, PhD-hallgató, ELTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola, Általános irodalom- és kultúratudományi program

Orpheus és a sárkánykígyó

Az Argonautákkal Kolchisba érkező Iasónt Aiétés király emberfeletti próbatétel elé állítja. Hogy az aranygyapjút megszerezze, Iasónnak előbb a tüzet okádó bikákkal, majd pedig a földből sarjadt harcosokkal kell megküzdenie. Bár a hőst e lehetetlennek tűnő feladatokon Médeia, a varázsszereket jól ismerő kolchisi királylány átsegíti, itt még nem érnek véget Iasón megpróbáltatásai, az aranygyapjút őrző soha nem alvó sárkánykígyón is túl kell jutnia, hogy az aranygyapjúhoz elérjen.

Előadásomban a sárkánykígyó elaltatásának, ill. megölésének különféle elbeszélés-változatait vizsgálom, a jelenet szöveges és képi ábrázolásait egyaránt számba véve. Mindezek között pedig kitüntetett figyelmet szentelek az Orpheus *Argonautikájában* található változatnak, melyben – a dalnok elmondása szerint – nem Iasón és nem is a szerelemtől elszánt Médeia, hanem ő maga győzte le a sárkánykígyót, mégpedig varázsserejű dalával.

Bobay Orsolya, PhD

Az archaikus római irodalom szerepe Ioachimus Vadianus poétikaelméletében

Előadásom témáját a 16. századi helvét humanista Joachim von Watt (Ioachimus Vadianus, 1484-1551) *De poetica et carminis ratione* (1518) című munkájának elemzése jelenti: a kötet megjelenése idején a bécsi egyetemen oktató szerző poétikaelőadásán a magyar egyetemi hallgatók is részt vettek, így a munka a magyar humanizmuskutatók számára is jelentőséggel bír. A 16. század elején a humanisták érdeklődésének középpontjában Ennius állt, mint Vergilius előképe, illetve az *Aeneis* egyik modellje. Elemzésemben elsősorban arra keresem a választ, hogy a 15-16. századi itáliai és német humanista poétikai munkákhoz képest Vadianus műve új felfogást mutat-e, és amennyiben igen, ez milyen módon jelentkezik a műben.

Bolonyai Gábor CSc, ELTE Görög Tanszék

Az előadás címe: Szótárak vándorlása – újabb adalékok a görög-latin szótárak 15. századi történetéhez

Az előadás az ún. Pseudo-Kyrrillos kétnyelvű szótár hagyományozódásának két kérdését vizsgálja meg. Egyrészt egy jelenleg Cambridge-ben őrzött példány (Kk. V.12) szövegtörténeti helyét határozza meg, másrészt (nem függetlenül az előző kérdéstől) kísérletet

tesz a bécsi Suppl. gr. 45, az egykor Janus Pannonius tulajdonában lévő példány másolójának azonosítására.

Boros István, tudományos főmunkatárs, Váci Egyházmegyei Könyvtár
László herceg és a menyét

Szent László hagyomány beszámol arról a teofániáról, amikor László herceg a mogyoródi csata előtt buzdította vitézeit. Le-föl lovagolva lándzsája beleakadt egy bokorba, amelyből „hölgyemenyt” ugrott elő, felszaladt a herceg lándzsáján és a kebelébe bújt. Felfogásunk szerint egy vallási jelenséggel állunk szemben, amelynek értelmezéseként nem elégedhetünk meg egyfajta történelmi társadalmi redukcióval, amely társadalmi, politikai és világnézeti változásokat és eseményeket látja a XI. századi csodaelbeszélések háttérében, hanem keresztény allegorikus értelmezés felől közelítjük meg ezeket a csodákat, amelyek a keresztény hit kifejeződései.

Enek a csodajelenetnek a szimbólumrendszere mélyen a keresztény hagyományban gyökeredzik, ezért az allegorikus értelmének „visszanyeréséhez” („Wiedergewinnung” gadameri értelemben) az antik és ókeresztény szerzők allegorikus értelmezéséhez nyúlunk vissza. Egyben feltárva a menyét-csodajelenet ókori háttérét.

Burai Erzsébet PhD
Karakterábrázolás Theodóros Prodromos regényében

Az előző MÓK-on a Theodóros Prodromos regényében szereplő nőalakok ábrázolásáról tartottam előadást, ezen a konferencián a férfi szereplők ábrázolását szeretném részletesebben bemutatni az antik minták tükrében.

Buzási Gábor PhD KU Leuven, ELTE BTK Ókortudományi Intézet
A Nap Philón értelmezésében

Alexandriai Philón bibliaértelmezései során számos helyen és különböző összefüggésekben ír a Napról és a fényről. A Napot leggyakrabban szimbólumként értelmezi, amelynek egyszerre több jelentése is lehetséges: vonatkozhat a Nap többek között az érzékelésre, az emberi értelemre, az isteni logoszra, sőt magára Istenre is. Beszél ugyanakkor a Napról mint égitestről, sőt égi lényről is, amelynek természetére egyes Mózes által előírt rítusok és kultusz tárgyak is utalnak. Előadásomban példákon keresztül mutatom be azt a szerteágazó jelentésrendszert, amelyet Philón a Napnak és részben a fénynek tulajdonít, felvázolva azt a szellemi és vallási közeget is, amely befolyásolhatta, és amelynek figyelembe vétele árnyalja a Philón által kifejtett elgondolásokat.

Czeglédi Sándor PhD, KRE BTK Tanárképző Központ Szakmódszertani Csoport; Bethlen Gábor Református Gimnázium és Szathmáry Kollégium Hódmezővásárhely
A „kultúrtörténet” helye a latintanításban

Az előadásban arra szeretnék kitérni, hogy mi lehet a hagyományosan, félhivatalosan kultúrtörténetnek nevezett területnek a célja a latintanításban: melyek azok az értékek, amelyeket meg kell őrizni és milyen új szemponokra, lehetőségekre érdemes figyelni.

Czerovszki Mariann PhD, SZTE Klasszika-Filológiai és Neolatin Tanszék

„... *vulnera qui fecit, facta levare velit*” – *A császár és az erotikus szerepkörök a Tristia narratívájában*

A szakirodalom már a 80-as években részletesen bemutatja, hogy Ovidius száműzetési elégiái és a római szerelmi elégia között szoros tematikus-motivikus kapcsolat van, de azóta is kísérletezik e kapcsolat jelentőségének az értelmezésével. Egy közismert elképzelés szerint a száműzetési elégiákban Ovidius a *paraclausithyron* alaphelyzetét írja újra annyi változtatással, hogy a keményszívű, hajthatatlan *puella* helyét a császár veszi át. Az előadás azt vizsgálja, hogy e szellemes és bizonyos részleteiben kézenfekvő ötlet miért nem működik megfelelően, hogyan működhetne mégis egy szerepekben gondolkodó megközelítés a Tristiában, és végül is milyen hagyományos erotikus szerepkört tölt be a császár a száműzetési narratívában.

Csabai Zoltán PhD, PTE BTK TTI Ókortörténeti Tanszék

A babilóni fogság ékírásos forrásai

A júdaiak babilóni fogságáról Babilónia területéről ékírással, akkád nyelven hosszú évtizedeken keresztül csak egy nagyon kisszámú, korlátozott információt nyújtó forráscsoport tudósított a kutatás számára. Ezek források is elsősorban az elhurcolt királyhoz kapcsolódnak. Néhány évvel ezelőtt azonban ez a forráshelyzet gyökeresen megváltozott, és sok olyan újbabilóni agyagtáblát ismertettek, amelyek az elhurcolt júdaiak mindennapi életéről tudósítanak. A legtöbb forrást adó ókori településről elnevezve ezek az ún. *Al-Yāhūdu* szövegek. Az előadás ennek az új forráscsoportnak a bemutatására, kutatási lehetőségeinek ismertetésére vállalkozik.

Csízzy Katalin PhD (egyetemi docens), Károli Gáspár Református Egyetem, BTK, Történettudományi Intézet, Ókortörténeti és Történeti Segédtudományi Tanszék

Iulianus császár – pogány identitás a késő ókorban

Iulianus Apostata császár nevéhez fűződik a kései antikvitás utolsó pogány restaurációs kísérlete. Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy miként definiálhatjuk a Római Birodalom hanyatlása idején azt az uralkodó által képviselt pogány identitást, amelynek háttérben ott állt a keresztény múlt. Az elemzésbe Iulianus írásai mellett a kor kiemelkedő szerzőinek (Libanios, Ammianus Marcellinus, Themistios) egyes műveit is szeretném bevonni.

Darab Ágnes PhD, habil., ME, BTK, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet

Vizualitás és szubjektivitás az ifjabb Plinius villaleírásaiban (Ep. 2. 17; 5. 6.)

Az előadás ifjabb Plinius két levelének (Ep. 2. 17. és 5. 6.) összehasonlító elemzéséből indul ki. A két levél egy-egy villa- és tájleírás. A (táj)leírást az antik retorika az *oratio* fontos strukturális komponensének, a kitérésnek (*parekbasis* vagy *egressus*), valamint a gondolatalakzatoknak az egyik fajtájaként tartja számon. A két szöveg esetében azonban a kitérés maga a levél, maga a mű (*opus ipsum est*). Erre a retorikai / narratológiai helyzetre levelében maga Plinius is reflektál, ami a változásra, netán egy műfaj (retorikai kitérésből

művészi tájleírás) genezisére vet fényt. A művészi prózai tájleírás önállósulása egyszersmind olyan jelenség, amellyel párhuzamba állítható a Kr. u. 1. század festészetének fontos műfaja: a tájkép. Az előadás a levelek, illetve a bennük regisztrált narratológiai jelenség értelmezésébe bevonja ezt a kínáló analógiát, a művészetek közötti párbeszédet is.

Darkó Jenő Miklós, a történelemtudomány kandidátusa
A Scythia-leírás középkori recepciójához

Az Exordia Scythica feltehetően egy közelebről nem ismert gót történet része. A magyar kutatás eddig jutott el. Kísérletet teszek egy a Jordanes (Cassiodorus) előtti Scythia kép megrajzolására.

Dávid Nóra PhD, Szegedi Tudományegyetem, Ókortörténeti Tanszék
Noé fiainak földjei - geográfia a holt-tengeri tekercecsekben

A földnek, adott területi egységnek nagy jelentősége volt az ókori Közel-Kelet világában, különösképp a zsidó felfogásban. A világ teremtése, a vízözön utáni korszak, az ígért földje mind jelentős, központi motívum a héber Bibliában, és számos más zsidó forrásban. Az Úr által teremtett világ, majd a választott népnek adott terület motívuma számos helyen szerepel a qumráni tekercecsekben is. Előadásomban a holt-tengeri tekercecsekben előforduló földrajzi nevekkkel, területi egységekkel foglalkozó szövegrészeket gyűjtöm egybe és vizsgálom. Kiemelendő, hogy az általam tanulmányozott szöveghelyek jelentős többsége az ú.n. „újraírt Biblia” és a „parabibliai szövegek” műfajába sorolt forrásokban (e.g. Genesis Apocryphon, Jubileumok könyve, Henok-irodalom) fordul elő. Ezen sajátos forrásokban lehetőség nyílik a szövegek összehasonlítására a bibliai kánonba bekerült szövegekkel. Az így feltárt eltérések alapján nemcsak e szövegek szerzőinek teológiai és exegetikai felfogását és gyakorlatát ismerhetjük meg, hanem következtethetünk a második Szentély korában élő zsidóság földrajzi elképzeléseire, ismeretanyagára is.

Déri Balázs, tanszékvezető egyetemi tanár, ELTE BTK Latin Tanszék
Ad Aeolios modos

Előadásomban azt vizsgálom, hogy van-e sajátos poétikai értéke a Horatius aiol strófaiban megjelenő metrikai licenciáknak.

Dobos Barna, Történelem MA (ELTE), Klasszika-filológia BA (ELTE)
A határhelyzetek poétikája – Callisto és Venus története a Fasti második énekében

Előadásomban Ovidius *Fasti*jának második énekében elemzem Callisto történetét, valamint Venus és Amor menekülését, mely a Halak csillagkép aitológiai mítoszában kerül elbeszélésre. A *Fasti*ban hangsúlyos metapoétikus beszédmód felfejtése mellett kísérletet teszek az elbeszélő szereplők határhelyzeteinek bemutatására és interpretálására. A két epizód eltérő tartalmi-tematikai jellemzőkkel bír, viszont a liminalitás mint központi motívum mindkét esetben tagadhatatlan. Callisto esetében az emberi és állati lét köztes terepében rekedt lány alakja keltheti fel az olvasó figyelmét, mely határhelyzet nem oldódik fel (szemben Io alakjával), a csillaggá válás után anya és fia – a medve és a vadász – az örök

félre- és meg nem értés szituációjába merevedik. Az egzisztenciális liminalitást a tudásszintek összemosása, elhomályosítása teszi még izgalmasabbá: vajon mennyire lehet az elbeszélőnek hitelt adni, aki a medve morgása mögött emberi érzelmeket hall ki, ha a saját fia sem ismert rá a medvévé vált anyjára? A történetet a *Metamorphoses*ben is hosszan elbeszéli Ovidius, ami egy újabb kedvező lehetőséget ad, hogy a két nagy művet összeolvassuk, azok dialogikus viszonyának vizsgálatát tovább mélyítsük. Az előadás második felében a poétikai és a földrajzi terek határait teszem meg az elemzés tárgyává, bemutatva Venus és Amor Typhón előli menekülését. A második ének utolsó csillagképe, a Halak kapcsán elbeszélte történetben az istennő és fia a távoli Eufrátesz partjára menekül az Olymposzt ostromló földszülte szörnyeteg elől. A folyópart, mely birodalmakat választ el egymástól, egyben az anyagi közegek – víz, szárazföld – határaként is megjelenik. A liminalitás a műfajok költői kódrendszerében is tetten érhető: a Gigantomachia epikus motívuma nyitja meg az epizódot, melynek az elégiák partónusa és patrónája, Venus és Amor a főszereplője, elszenvedője. Végül a reális–irreális dichotómiája is felfüggesztődik a venusi psziché traumatizált állapotában: az istennő saját félelmeinek esik áldozatul, az elsődleges percepción felül, melyet a látás elégtelen volta miatt a hallás hivatott képviselni, egy szokványos természeti jelenséget irreális tartalommal ruház fel. Mindkét történetben anya és fia kerül határhelyzetbe, melyből önerejükben nem tudnak kitörni – emberi tragédiák töltődnek fel műfajelméleti utalásokkal a *Fastira* olyannyira jellemző finom költői beszédmódban.

Domokos Gyöngyi, PHD hallgató

Az előadás/poszter címe: Egy fülhúzás és más esetek, avagy narratív recusatio az aranykorban

Két évvel ezelőtt a debreceni Ókortudományi konferencián egy előadás került megtartásra *A recusatio metamorfózisa* címen. Jelen előadás annak az antik görög gyökerekig visszanyúló kutatásnak a folytatását törekszik bemutatni, amely révén a recusatio egy új értelmezési keretbe kerülve újradefiniálódik. Az előadás központi témája ezúttal a narratív recusatio.

Draskóczy Eszter PhD, ELTE BTK Olasz Tanszék

A dantei alvilágjárás antik modelljei

Az Isteni Színjátékban a mitikus utazók – a horizontális és a vertikális pályát bejárók egyaránt – nagy szerepet kapnak az utazó Dante előzményeiként és modelljeiként. A tervezett előadás témája az alvilágjáró mitológiai hősök szerepe a *Commediában*, és a szöveghelyek antik forrásainak vizsgálata.

Egedi-Kovács Emese PhD, ELTE Eötvös József Collegium, Byzantium Központ

Aristidész elveszett Apológiájának utóélete (cod. Athon. Ivion 463)

A Barlám és Jozafát regény 26-27. fejezetében Abenner király, hogy fiát a keresztény hittől eltérítse, teológiai vitát szervez, amelyben az egyik résztvevő, Nachor, Barlámnak, Jozafát tanítómesterének adja ki magát. A király terve szerint az „ál-Barlám” olyan rosszul beszél majd a kereszténységről, hogy a többi szónok könnyedén fölébe kerekedik, s ennek hatására Jozafát lemond majd hitéről. Ám Nachor beszédével épp ellenkező hatást ér el: nem csupán Jozafátot nem győzi meg, de végül maga is keresztény hitre tér. Nachor ál-tanúságtétele nem más, mint Aristidész eltűntnek hitt *Apológiájának* átirata, amelyet az athéni filozófus

Hadrianus és Antonius Pius császároknak címzett. Noha Eusebios és Szent Jeromos is említést tesznek a műről, a beszédet egészen 1878-ig eltűntnek hitték. Az előadás az *Apológia* utóéletét járja körül: a 19. században megtalált örmény, szír és grúz fordításokon kívül görög papirusz töredékek is őriznek részleteket a beszéd eredeti szövegéből. Az Ivroni 463-as jelzetű kódex pedig nem csupán a beszéd görög metafrázisát, de annak ófrancia fordítását is megőrizte.

Esztári Réka MA, ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék, tudományos segédmunkatárs, PTE BTK Ókortörténeti Tanszék, tanársegéd
„Akik látták a Mélységet” – Ómen-értelmezési trendek az asszír és babilóni tudományos körökben

Előadásom keretében az i. e. első évezredi asszír, illetve babilóni udvari tudósok leveleiben megtalálható ómenek-értelmezések, illetve rövid kommentárok elemzése és összevetése révén a két „iskola” eltérő módszereire és hagyományaira kívánok rávilágítani. Az interpretációs technikák és trendek e levelekből kibontakozó eltérései egyúttal az első évezredi tudományos szakirodalom gerincét alkotó ómengyűjtemények asszír, illetve babilóni recenzióinak szerkezeti különbségeire is magyarázatot adhatnak. Az utóbbi, a hagyomány szerint Enki/Ea isten által sugalmazott, azaz az Abzu, a „Mélység” titkait feltáró művek tehát világosan tükrözhetik a redaktorok társadalmi, képzési, illetve adott esetben politikai hátterét – rávilágítva, hogy mennyire eltérő módon „látták a Mélységet” az asszír és babilóni tudományos körökben.

Fekete Mária, PhD. habil

Újabb adatok a Kr.e. VII./VI. század fordulójának történetéhez a Dunántúlon

A 2011-12-ben Regölyben Szabó Géza kollégámmal közösen feltárt tumulus jelenségei és leletanyaga sok tekintetben eltér mindattól, amit eddig tudtunk és ismertünk a Dunántúlon. Kerámiája és fémleletei kapcsolódnak a sztyeppe vidékhez, de iráni és a Kaukázus-vidéki, valamint kis-ázsiai és görög jellegzetességek is megtalálhatók benne. A közel-keleti háborús események miatt ide menekült néptöredéket a Hérodotos által leírt (V, 9.), az Istroson túlra, a venétekkel határos területre költöző sigynnákkal azonosítjuk, akik vallási szokásaikat, magas szintű építészeti- és fémművességbeli tudásukat, új tárgytypusaikat, valamint a finom kivitelű, törekeny kerámiáik jelentős részét is magukkal hozták. A Dél-Dunántúlon megtelepedett, később pannonoknak nevezett, a szárazföldön, Kis-Ázsia felől érkezett *gyarmatosítók* kis, önálló királyságot hoztak létre, és évszázadokra megszervezték új hazájuk különállását, életét.

Ferenczi Attila PhD, ELTE BTK

Horatiusnak rossz napja van

Az előadás sajátos nézőpontból kívánja szemügyre venni Horatius költészetét mint Petri György versének előzményét. Visszafelé olvas tehát, és azt emeli ki, ami közvetlenül kapcsolódik a magyar költeményhez, hogy végül néhány általánosítható megfigyeléshez jusson a hatás és a költői minta kérdéskörében.

Ferenczi Roland, PhD hallgató (ELTE)

A kereskedőhajóktól a repülő szekerekig: yavaṇák az ókori Dél-Indiában

Az ókori tamil Caṅkam irodalom korai antológiái az indo-római kereskedelem egy különleges epizódját, a Dél-Indiában megtelepedő nyugati – elsősorban hellénizált egyiptomi – kereskedők hétköznapijainak egyes részleteit képesek közelebbről megvilágítani. A Cēra, Cōḷa és Pāṇṭiya királyok földjeire megérkezve a kikötőkben csodálatos kereskedőhajókat, a raktárakban mediterrán borokat, a királyi kincstárakban külföldi aranypénzeket, a paloták körül félelmetes *yavaṇa* (jelentése 'görög', 'külföldről érkezett barbár') őroket, a királynő termében *yavaṇák* készítette szobrokat és olajlámpásokat, az utcákon pálmabortól megrészegült idegeneket, a katonai táborokban idő múlását jelző vízórákat, tört viselő testőröket látunk. A Kr.u. 5. századi dzsaina *Cilappatikāram* műeposz, bár még mesél a dél-indiai *yavaṇák* prosperáló közösségeiről, a Kr.u. 4-5. századoktól azonban már eltűnnek a görög-római kereskedők jelenlétére vonatkozó megbízható adalékok és eddigre a *yavaṇa* terminus az Indián kívülről érkező kereskedőkre nézve általános gyűjtőfogalommá válik. A középkorra a *yavaṇák* mint mesteremberek, ácsok, hangszerészek híresek India-szerte, akik egyes források szerint automata gépezetek, robotok, repülő szerkezetek megépítésére voltak képesek. Előadásom a *yavaṇák* társadalmi szerepvállalását tekinti át Dél-Indiában az indo-római kereskedelem évszázadaitól a középkor kezdetéig, kiegészítve a *yavaṇa* fogalom szemantikai vizsgálatával.

Feró Eszter

Zsolnay-titok másképp: egyiptománia a magyar iparművészetben

A Zsolnay porcelán és kerámia említésekor biztosan nem az ókori egyiptomi kultúra jutna először eszünkbe. Éppen ellenkezőleg, hiszen az átlagember számára leginkább – akárcsak az Unicum, a Pick Téli salámi vagy a Béres Csepp – nemzeti csúcsteljesítményként a Hungarikum gyűjtőfogalma alá eső értéket képviseli. A Zsolnay kerámiák nemzetközi művészetben betöltött szerepe jól ismert és kutatott, több tanulmány, monográfia, album is napvilágot látott róla. A 19. században újult erővel jelentkező egyiptománia hatása a magyar iparművészetre és ezen belül a Zsolnay kerámiák motívumkészletére azonban még kevésbé feltérképezett terület.

Az előadás célja, hogy többek között Zsolnay Miklós 1887–1888-as közel-keleti (ezen belül egyiptomi) útjáról szóló naplója segítségével feltárja a "Zsolnay-féle egyiptománia" történetét és jellegzetességeit, amelynek csúcspontját végül az 1924-es Tutánhamon-porcelánsorozat jelentette.

Földvári Sándor, dr., PhD-jelölt, külső kutató, Vilnusi Egyetem Litvánia; (külső egyetemi óraadó időszakosan Debreceni Egyetem)

Az irodalmi kánonokban jelenlévő antikvitás-recepció – litván, észt és magyar összevetésben

A szerző megelőzőleg „Az irodalmi kánon formálódása s a nemzetépítés” c. nemzetközi literátor-kongresszuson (Vilnius, 2018. május 3-5.) foglalkozik a magyar (és a cseh) irodalmi kánonban hangsúlyozottabban jelenlévő antikvitás-recepcióval; összevetve az ógöröggel teljesen azonos prozódiai lehetőségeket nyújtó, ám ezeket kevésbé kiaknázó litván, valamint a magyarhoz sokban hasonló prozódiai adottságú észt nyelvű irodalommal. Amint korábbi romantika-témájú előadásaiban (Vilnius 1998, 2012, 2014, Tartu 1998, etc.) úgy most az irodalmi kánon alakulására ható tényezők vizsgálatában is arra a következtetésre jut, hogy a nyelv prozódiaileg kedvező volta szükséges, ám önmagában kevés; ezen felül követelmény,

hogy a társadalmi tudat is olyan különlegesen nyitott legyen az ókori kultúrák felé, mint a magyar esetében volt ez így (nemcsak az oktatás, hanem az államélet és a kulturális hagyomány folytán) a huszadik század első feléig. A magyar irodalmi fejlődést az antikvitás recepciója szempontjából a jelenlévők részéről ismertnek vesszük, ezért az ókoros kollégák előtt ugyan nem teljesen ismeretlen, de kevésbé köztudott litván, valamint a prozódiai s egyéb párhuzamok miatt fontos észttel irodalommal foglalkozunk bővebben: ott miért nem része oly mértékben és oly módon a kánonnak az ókor, mint nálunk (bár valamelyest igen, ám nyelvi okból lehetne bővebben); és ami az ottani kánonokat illeti, mire reflektáltak és hogyan. Az említett vilniusi nemzetközi kongresszuson a magyarral (és az észttel) foglalkozunk inkább, a litván kultúrát némileg ismertebbnek tételezzük Vilniusban, és ezt követően prezentáljuk angol előadásunk magyaroknak adaptált változatát Szegeden, ahol a litvánra s észttre fókuszálunk bővebben.

Fröhlich Ida DSc, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, professor emerita
Dávid változó arcai az ókori keleti történeti emlékezetben

A hellénisztikus kor előtti ókori keleti történeti hagyomány a múltból rövid összefoglalások formájában emlékezik, amelyet a szereplők tetteinek morális következményei alapján formalizál. A törvények betartása és az államot reprezentáló isten(ek) hagyományos kultuszának ápolása az uralkodó és dinasztiaja sikerét eredményezik, míg a kultikus, szexuális, és szociális (vérbűn) vétségek bukás okozói. Ezek a vétségek az ószövetségi „rituális tisztaság” rendszerében egyben tisztátalanság forrásai. A történelem rendszerét tehát a tettek nyomán járó erkölcsi következmény teremti meg, ezek híján a történelem az események kusza szövevénye lenne.

A történeti személyekkel kapcsolatos narratívákat hasonlóképpen etikai jelentésű motívumok alkotják, amelyeket uralkodók sorával kapcsoltak össze. A Dávid trónrajutását és uralkodását elbeszélő két, egymásba kapcsolódó narratívát ugyancsak az etika nyelvén fogalmazták. Az első megfogalmazó a M. Noth által „deuteronomista”-nak nevezett elbeszélő lehetett, aki a királyság történetét a saját koráig, az Asszíriától függetlenedő, és az ún. deuteronomiumi reformot bevezető Jósija (Kr.e. 640-609) uralkodásáig ábrázolta. A műben Dávid ideális alakként, dinasztiaja pedig „örök dinasztia”-ként jelenhetett meg, a megfelelő legitimitációs motívumok - prófétai kiválasztottság, karizmatikus személyes képességek, szentélyépítő szándék - segítségével. Hasonló motívumok találhatók elődje, Saul karrierjének kezdetén is, aki azonban egy súlyosnak értékelt kultikus vétség következtében elveszti kiválasztottságát (1Sám 15), a halottjósítás végzetes bűne pedig saját és dinasztiaja sorsát pecsételi meg (1Sám 28, 31). Dávid karrierjét nem árnyékolják be kultikus vétségek. Az alakjára árnyékot vető elbeszélés-motívumok későbbi szerkesztők keze nyomán kerülhettek a képbe, amikor a Kr.e. 586-os bukás után már ismert volt a dávidi dinasztia sorsa. A későbbi deuteronomisztikus szerkesztők/szerzők az ideálképet a kétely és a vétség motívumaival színezték. Dávid egyes tetteinek értelmezése kétséges vagy ellentmondó a deuteronomiumi törvény szempontjából. A Batsebával elkövetett szexuális vétség és az Urija elleni vérbűn (2Sám 11-12) legitimitásának megingását jelentik az etikai szemlélet nyelvén. Dávid fiai ugyancsak szexuális vétségek elkövetésével „írják ki” magukat a dinasztia történetéből.

Dávidot két dolog különböztet meg más uralkodóktól: nem követ el kultikus vétséget, egyéb bűneit pedig azonnali büntetés, megbánás és megbocsátás követi. Története példája a morális vétségeket illető értékrendnek is, amely a kultikus vétséget tartja a dinasztia bukását okozó bűnnek, a többi vétség következményei individuálisak. A kultikus vétség hiánya reményt ad a dávidi dinasztia további sorsát illetően is. A Krónikák későbbi áttekintése elhagy minden de-

legitimáló elemet a Dávid-képből, míg a Zsoltárok, és a qumráni iratok egyes művei (11Q5) Dávid személyét a kultikus liturgia megalkotójaként idézik.

Fuchsz Noémi, Régészeti, MA, Déri Múzeum

„Az óbabilóni terrakotta reliefek vizsgálati lehetőségei a jelentés és funkció kérdésének tükrében”

Előadásom az összefoglalóan óbabilóni terrakotta reliefekként ismert tárgycsoportot mutatja be, melynek legkorábbi darabjai már az akkád kor végén megjelentek, majd az óbabilóni korban széles körben elterjedtek Észak- és Dél-Mezopotámia területén, illetve kisebb számban a mai Szíria és Irán egyes lelőhelyein. Az ábrázolt motívumok alapján több csoportba sorolt, azonban stílusukban, megjelenésükben mégis egységes képet mutató leletanyag jelentőségével és lehetséges használatával kapcsolatban több elmélet is született, ugyanakkor az erre vonatkozó kutatásokat a lelőhelykontextus pontosabb elemzésének elmaradása, a korai feltárások és publikációk hiányosságai, valamint a tárgyakra vonatkozó korabeli írott források hiánya jelentősen korlátozta. Jelen előadás ezen problémákra keres megoldást és kíván átfogó képet adni a régészeti kontextus és ikonográfia együttes vizsgálatának segítségével.

Fullér Andrea

Egyiptizáló síremlékek

Az egyiptománia hazai emlékeinek kutatása hosszú évekig háttérbe szorult. A napjainkban egyre népszerűbbé váló kutatási terület több a közelmúltban megjelent publikáció ellenére még mindig számos kiaknázatlan értéket tartogat, amelyek egyik különleges szegmensét a funerális művészet egyiptizáló stílusban épült síremlékei alkotják. A 19–20. század fordulóján emelt monumentális mauzóleumok és síremlékek tervezése a kor jeles építészeihez és szobrászaihoz köthető, szerzőségük azonban több esetben még azonosításra vár.

Az előadás ismerteti a sírművészet e jelentős művészet- és kultúrtörténeti, nem utolsósorban pedig műemléki értékkel bíró csoportját, és kísérletet tesz az egyiptománia magyarországi építészetre gyakorolt hatása mögött megbúvó kulturális és társadalmi jellegzetességek feltárására.

Gábor Sámuel PhD

Alexandriai Philón az antropomorf Istenről

A *Genesis* VI. 7. versében („Kitörlöm az embert, akit alkottam, a föld színéről, az embertől kezdve az állatokig, a férgectől kezdve az ég madaraiig, mert *indulat* fogott el, hogy megalkottam őt”) Mózes Isten *haragjáról*, *felindultságáról* beszél – és ezzel a Teremtőnek egy egyértelműen emberi érzelmet tulajdonít.

Amikor Philón ezt a verset értelmezi (*Quod Deus sit immutabilis* 51–69), általában is számot vet az isteni antropomorfizmus kérdésével. Magyarázata szerint Mózes könyveiben végig jelen van az a kettősség, hogy Isten egyfelől olyan, mint az ember, másfelől tökéletesen különbözik tőle – és ez a két különböző beszédmód két különböző hallgatóság számára született. Az egyik csoportnak, akiket Philón a „lélek barátainak” nevez, Mózes az *igazságot* tanítja (Isten nem olyan, mint az ember), a másik csoporthoz viszont, akik „a test barátai”,

nevelő célzattal szól (Isten olyan, mint az ember), hogy alázatra és engedelmességre bírja őket.

Előadásomban ebből a részletből kiindulva, további Philón-szöveghelyek (*De opificio mundi* 64–69, 134–135, *Legum Allegoriae* III. 96, *De confusione linguarum* 95–94, 147, *De Somniis* I. 231–237, *De sacrificiis* 94–95) bevonásával próbálom értelmezni Philón gondolatait *ember, Isten*, és a köztük közvetítő *logosz* viszonyáról. Álláspontjának mélyebb megértéséhez az Isten antropomorfizmusával kapcsolatos európai filozófiai tradíciót (Xenophanész, Malebranche, Feuerbach), valamint néhány korai keresztény gondolkodónak (Órigenész, Augustinus) a philóni értelmezéssel párhuzamos, vagy éppen ellentétes gondolatait hívom segítségül.

Gellérfi Gergő PhD, (SZTE BTK, Identitás- és Kultúrakutató Központ)

„Nem bírom már elviselni e görög várost!” – Egy xenofób beszélő Iuvenalis satíráiban

A Iuvenalis különböző költeményeivel, szöveghelyeivel, illetve a satírákból tükröződő kor- és eszmetörténeti jelenségekkel foglalkozó tanulmányokban és monográfiákban újra és újra felbukkan a xenofóbia fogalma a szerző, a satírák narrátora, illetve azok tartalma kapcsán. A fogalom használata ugyan anakronisztikusnak tűnhet ebben a kontextusban, létjogosultságát mégis igazolja, hogy a satírák egy beszélője éppúgy magán viseli a xenofóbia szótári definíciója, mint az Andreas Wimmer által megfogalmazott vagy épp a 2001-es Teheráni Nyilatkozatban szereplő meghatározás jegyeit. Csakhogy ez a beszélő nem a satírák narrátora, hanem 3. satíra központi alakja, az életmű leghosszabb interlocutori megnyilatkozását elmondó Umbricius, akit Iuvenalis narrátorától szándékosan eltérő személyiségjegyekkel és nézetekkel ruházott fel. Előadásomban azokat az elemeket mutatom be, melyek alapján Umbriciust jogosan nevezhetjük xenofóbnak – szemben a satírák narrátorával.

Geréby György CSc, hab.(ELTE), Közép-Európai Egyetem (CEU)

Philón politikai teológiája

Philón politikai teológiája, szemben a közvetlen, gyakorlati politikai szereplésével meglehetősen kevés figyelmet kapott. E. Goodenough monográfiája óta (*The politics of Philo Judaeus: practice and theory*, 1938) csak néhány, és nem igazán mélyreható publikáció született Philón teológiailag motivált elméleti politikai nézeteiről. A hellénisztikus világ politikai teológiához való viszonyáról pedig végképp csak néhány fejezet-részlet, illetve cikk foglalkozik. Előadásom Philónnak a pseudo-arisztotelészi *De mundo*-val (illetve az ebben megjelenő hellénisztikus elmélettel) folytatott implicit vitájára koncentrálna törekszik azt megmutatni, hogy a látszólagos hasonlóságok mellett milyen tekintetben tér el Philón alapvetően a hellénisztikus szellemi környezetétől, miközben annak fogalomkészletét használja.

Gesztelyi Tamás, professor emeritus, Debreceni Egyetem, Klasszika-filológiai és Ókortörténeti Tanszék

A római kézművesek önállóságáról

Hajlamosak vagyunk a római műalkotások legtöbbje esetében a görög mintákat keresni, és kétségbe vonni, hogy a római kézművesek az átvételen és a másoláson kívül másra nem

voltak képesek. Példák sorával szeretném meggyőzni a hallgatóságot arról, hogy ez nem így volt.

Gonda Attila, tudományos segédmunkatárs, MTA Nyelvtudományi Intézet, Lendület Kutatócsoport, doktorandusz, ELTE, Nyelvtudományi Doktori Iskola

Noricum és Raetia latin nyelve

Az előadás célja, hogy képet adjon Noricum és Raetia latin feliratos forrásainak nyelvéről, és nyelvtörténeti elemző vizsgálat során kimutassuk, hogy létezett-e a Római Birodalom Alpok–Duna–Adria térségében egy egységes latin dialektus, amint azt Herman József felvetette. Az elemzés során a magánhangzó- és mássalhangzóhangzó-rendszer legjellegzetesebb változásainak relatív megoszlási százalékait Herman módszertana szerint vizsgáljuk, és összevetjük a korai (I–III. sz.) és a kései (IV–VI. sz.) vulgáris latin jelenségeket, illetve a provinciai fővárosok adatait a provinciai vidék eredményeivel is kontrasztba állítjuk. Az előadás konklúziójaként kísérletet teszünk arra, hogy meghatározzuk Noricum és Raetia pozícióját a vulgáris latin hangtani változások nyelvföldrajzi térképén.

Gradvohl Edina PhD, SOTE Egészségtudományi Kar, Budapest

Antik alkoholisták

Az ókori görögök és rómaiak körében voltak közismert nagyivók, mint pl. II. Philipposz, Nagy Sándor, Marcus Antonius vagy éppen Maximinus Thrax. A történetírók beszámolnak többnapos mámorukról és az ital iránti rajongásukról. Ugyanakkor az alkoholizmusnak nem volt egységesen elfogadott elnevezése sem görögül, sem latinul, és nem betegségként tekintettek rá, hanem jellemhibaként. Az előadás áttekinti az orvosszerzők munkáit, milyen tüneteket sorolnak föl a részegeseknél, és azt, hogy ezek mennyiben feleltethetők meg a mai standardnak.

Gesztesi Enikő PhD, Szekszárdi Garay János Gimnázium

A játék, mint a tanulás eszköze a latintanításban (Cicero műveinek játékos tanítása)

Az előadó azt szeretné bemutatni, hogy mennyire fontos szerepet tölthetnek be a játékok (egyéni, páros és csoport) a latintanításban. Mindezt a középiskolai latinoktatás kötelező tananyagain keresztül, Cicero műveinek tanítása során, levelek, szónoki beszédek történeti, irodalmi, mitológiai, nyelvtani anyagainak elemzéséhez kapcsolódóan mutatja be. Azt szeretné az előadás bizonyítani, hogy a latinoktatást is a megújuló tanítás szolgálatába lehet és kell állítani, s hogy a játékok kimondottan alkalmasak lehetnek mind a rögzítésre, mind az új ismeretek bővítésére, mind pedig az ismeretek elmélyítésére.

Guba Ágoston, PhD-hallgató, ELTE BTK

A reprezentáció és az idő kapcsolata Plótinosznál

A középső korszakához tartozó hosszú értekezésében, *A Lélekkel kapcsolatos problémák I-II-*ben (IV. 3-4 [27-28]) Plótinosz több helyen is foglalkozik különböző kontextusokban a reprezentációval (*phantasztia*). Az értekezés érvelése szerint a reprezentáció az emberi lélek sajátossága, amellyel nem rendelkeznek a platonikus hagyományból ismert más lelkek, vagyis

a világlélek és az égitestek lelkei. Plótinosz ugyancsak a reprezentációval magyarázza azt, hogy – ismét szemben a világlélekkel vagy az égitestek lelkeivel – az emberi lélek időben van (ez a megközelítés látszólag eltér attól, amit más értekezéseiben találhatunk). Előadásomban azt a kérdést szeretném megvizsgálni, hogy más lelkekkel szemben Plótinosz miért tartja szükségesnek a reprezentációt az emberi lelkeknél, és hogy miként magyarázza a reprezentáció megléte az időt.

Gyuriczáné Boczkó Ágnes, PhD-hallgató, ELTE Történelemtudományi Doktori Iskola Ókortörténet Program

A gyermek Pannoniában – poszter

Vizsgálódásom tárgya Pannonia gyermekekre vonatkozó írásos és tárgyi emlékeinek felkutatása, rendszerezése, s a Birodalom többi tartományától való eltérések, esetleges hasonlóságok feltárása. Eddigi kutatásaimban áttekintettem a sírfeliratok ikonográfiáját és szövegeit, valamint a gyerekek gazdaságban, vallásos életben betöltött szerepét.

Gyuriczáné Boczkó Ágnes, PhD-hallgató, ELTE Történelemtudományi Doktori Iskola Ókortörténet Program

A személyes ismeretszerzés szerepe az ókor tanításában

Múzeumaink és az „virtuális múzeumok” anyagának felhasználása a történelem órákon, az ókor tanításában. Elsősorban Pannónia provinciára vonatkozóan.

Hajdu Barbara, PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Régészettudományi Intézet

Terra sigillaták Brigetio municipiumának területéről

A római kor régészeti szempontú kutatásának alapvető eleme az egyes lelőhelyeken feltárt terra sigillaták vizsgálata, illetve értelmezése. A kronológia felállításához elengedhetetlen ezen import kerámiatípus esetében a származási hely és az edényt készítő mester kilétének megállapítása. Brigetio polgárvárosának területén 1992 és 2016 között rendszeresen folytak tervásatások, amelyek során nagyszámú terra sigillata töredék látott napvilágot. Előadásomban ezek közül a kronológiai kutatások szempontjából leginkább releváns, valamint a Pannoniában ritkaságnak számító fontosabb darabokat fogom ismertetni. Továbbá a leletek által szeretnék betekintést engedni a municipium polgárainak mindennapi életmódjába.

Hajdu Péter, MTA doktora, PTE BTK Klasszika-Filológia Tszk/MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

A nevetséges amator

Rövid összefoglaló: A római szerelmi elégia szakirodalma nem túl régen tudatosította, hogy az elégiák szerelmese nagyjából azt a pozíciót foglalja el, mint a komédia iuvenise. Tovább is mehetünk azonban a műfaji kapcsolódás pusztá konstataálásánál. Az előadás a római szerelmi elégia és római komédia értékstruktúráinak összehasonlítására vállalkozik amellet érvelve, hogy az értékek szempontjából az elégia a omikus műfajokkal rokon.

Hajdú Attila, MTA-SZTE Antikvitás és Reneszánsz TKCS
Kallistratos Narkissos-szoborleírása

A második szofisztika irodalmi „mozgalmához” köthető Kallistratos életéről sem az ókori, sem a bizánci hagyomány nem emlékezik meg. A kutatás filológiai érvekre alapozva valamikor a Kr. u. IV. századra datálja a szofista szerző működését. Az egyetlen fennmaradt munkája, az *Ekphraseis* tizenhárom bronz- és márványszobornak és egy festménynek a leírását tartalmazza. Az erős retorizáltsággal, kissé szokatlan nyelvhasználattal megkomponált *ekphrasisok* jórésze késő klasszikus kori alkotásokat és a hellénisztikus művészet által kedvelt zsánerszobrokat mutatnak be. Hogy a szövegeket valóban látott szobrok inspirálták vagy csupán a szónokiskolákban tanuló ifjak pallérozására íródtak, nem könnyű eldönteni. Mint ahogy azt sem, milyen elv húzódott a szobrok kiválogatása mögött.

Kallistratos az ötödik leírásában a korábbi *ekphrasis*-hagyományhoz csatlakozva – nem kizárt, hogy éppen id. Philostratos hatására – az *enargeia* eszközeivel részletesen ismerteti Narkissos egy márványból készült szobrát és az ifjú tragikus történetét. Az erősokat idéző, fiatalságtól ragyogó szobrot egy ligetben, kristálytisztá vízű forrásnál találjuk meg. A meglévő tárgyi emlékek alapján jól adatható, hogy a Narkissos-ábrázolások már a Kr. u. I. századtól kezdve igen népszerűek voltak a római világban, ezért elsöre nincs okunk feltételezni, hogy Kallistratosnak nehéz dolga lett volna, hogy konkrét modellt találjon/ihletet merítsen a római villák kertjeiben, a nyilvános parkokban és fürdőkben felállított szobrokból vagy a dekorációs elemként funkcionáló festményekből.

Az előadás egyrészt a kallistratosi leírás és a régészeti anyag viszonyának áttekintésére, másrészt a szöveg művészetkritikai vizsgálatára koncentrálna, arra a kérdésre keresve a választ, hogy Kallistratos mennyiben tud – ha tud egyáltalán – a művészettörténet segítségére lenni.

Hamvas Endre Ádám Phd, Gál Ferenc Főiskola ESZK Társadalomismeret Tanszék
Adalékok a hermetikus irodalom recepciójának történetéhez

1584-ben Krakkóban megjelent egy vaskos könyv *Pymander* címmel, egy tízkötetesre tervezett nagy mű első részeként. A szerző egy kalábriai szerzetes, Hannibal Rosseli volt, a krakkói Bernardinum tudós pap-professzora. Bár a teljes mű végül nem készült el, a következő években még öt kötet napvilágot látott a hermetikus corpushoz írt katolikus teológiai kommentárból.

Az előadásban bemutatom a kutatásban mindeddig meglehetősen elhanyagolt Rosseli munkásságának a jelentőségét és opus magnumát, ami ígérete szerint a hermetikus szövegek ficinói fordításához írt kommentár, valójában egy nagy katolikus teológiai alkotás; továbbá választ keresek arra a kérdésre is, hogy mi a jelentősége annak a ténynek, hogy a mű Krakkóban jelent meg.

Harcz Klaudia, PhD-hallgató, SZTE Irodalomtudományi Doktori Iskola, Antik irodalom Alprogram
Fama és pudor Ovidius Heroidésének 7. levelében

Ovidius *Heroides*ének 7. levele, melyet Dido Aenasnak címez, közvetlenül római mítoszt követ: Vergilius *Aeneis*ének 4. könyvét. A Dido-történet az *Aeneis* legismertebb része, melynek tetőpontját Dido 4. énekben bekövetkező öngyilkossága jelenti. Ebben a tragédiában fontos kulcsszóként jelenik meg a *pudor* illetve az ebben az esetben rokon értelmű jelentéssel rendelkező *fama*, melyek már Dido és Anna beszélgetésétől kezdve kiemelt szereppel bírnak a hősnő önmegítélésében, majd ezek elvesztése után tragikus halálában is. A *Heroides* 7. levele ennek a történetnek egy kardinális pontján születik: Dido ölében karddal, öngyilkosságra készen fogalmazza meg az Aenasnak címzett búcsúlevelet, mely levélben Dido ugyancsak megemlékezik immár elveszett *famájáról*.

Előadásom kiindulási pontját az megközelítés képezi, miszerint Ovidius allúzív költészetének lényegét – nem csak a *Heroides* 7. levelének, hanem a gyűjtemény többi darabjának esetében is –, azok a nyitott rések és esetleges ellentmondások képezik, melyeket a forrásként felhasznált irodalmi előzményekben, jelen esetben az *Aeneis*ben, pillanthatunk meg. Éppen ezért azt vizsgálom, hogy hogyan jelenik meg és mit is jelent igazából Dido *pudorja*, *famája*, és hogy Ovidius mennyiben fest ezzel azonos vagy éppen eltérő képet Vergiliushoz képest Dido jelleméről illetve Dido és Aeneas történetének tragikus végkifejletéről.

Hegy Orsolya MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport
Geórgios Akropolítés antik modelljei

Geórgios Akropolítés időben Nikétas Khóniatés munkájához csatlakozva írja meg a Konstantinápolyi Latin Császárság időszakáról szóló történeti művét, a *Krónikát*. Antik szokás szerint a bizánci történetírók munkájuk elején leírják, hogy milyen módszerekkel kívánnak dolgozni, mely antik történetírót tekintik példaképüknek. Mivel a *Krónika* esetében több lehetséges jelölt is felmerül, előadásomban ezt a kérdést szeretném körüljárni.

Hendrik Nikoletta, PhD-hallgató, ELTE BTK
A természet Epiktétosz harmadik toposzában

Tézisem az előadásban, hogy a kései sztoikus Epiktétosz a képzését alkotó három toposz közül az utolsó az embert a természetbe helyezi, így az epiktétoszi rendszer telosza összeegyeztethetővé válik a korai sztoa által kijelölt céllal, a természettel harmóniában lévő élettel. Első lépésben a sztoikus *telosz* megfogalmazásainak kritikai vizsgálatát hajtom végre, majd második lépésben elkülönítek kétféle természet-fogalmat. Harmadik lépésben Epiktétosz vonatkozásában arra jutok, hogy a harmadik toposzban a filozófus a saját testét valódi önmagától különbözőnek, amely az egyik fajta természetnek, tehát a mindenség fizikai testének része, és amelyet ezért ugyanolyan közömbösként képes kezelni, mint a világ többi tárgyát. A tanítvány feladata, hogy a fizikai testét leválassza az értelméről, és aktualizálja az addigi normatív elvárását, a kozmikus és az emberi természettel összhangban álló életet. A bölcs már nem a testével, hanem teljes mértékben a szabad választásával azonos. Az előadás végén kitérek Kleanthész imájának elemzésére, amely szorosan a gondolatmenethez tartozik. Értelmezésem szerint Epiktétosz azért imádkozik a „Vezess, Zeusz” formulát használva, hogy képes legyen az értelem szerint, de mégis autonóm módon élni. Az autonómia ára azonban az, hogy elfogadja, hogy Peprómené pedig a fizikai testét az ő beleszólása nélkül kormányozza. Peprómené, azaz a Végzet fizikai világban való elfogadása révén megvalósul a korai sztoikusok által leírt, bölcsességet kísérő állapot, az *euroia biu*, amelynek keretében a bölcs teljes nyugalommal szemléli a fizikai élet folyását, hiszen a fizikai testét már leválasztotta *selfjéről*.

Hoppál Krisztina Kinga PhD, MTA-ELTE-SZTE Selyemút Kutatócsoport
Róma és a keleti végek: áruk és interakciók

Kultúrtörténeti, régészeti szempontból a Kr. u. 1–5. század a Selyemút történetének egyik legjelentősebb, éppen ezért gyakran félreértett időszaka. A kutatások közel kétszáz éve alatt több túlzó elképzelés született a Selyemút két végpontjaként értelmezett *Han* – valamint az azt követő kínai császárságok – és a Római Birodalom kereskedelméről és annak jelentőségéről, nagymértékben kiszínezve a régészeti leletek által kialakítható képet. Ugyanakkor a nyugati világ és Kína viszonya sokkal inkább indirekt, közvetítők sorát igénybe vevő, ennek megfelelően egymásról jellegzetesen homályos elképzeléseket eredményező kapcsolatként írható le, melynek formálásában a tengeri Selyemút államai meghatározó szerepet játszottak. E szerep mibenléte, illetve a római áruk kelet- és délkelet-ázsiai szóródásának interdiszciplináris megközelítése azonban nemzetközi tekintetben is kevésbé kutatott terület. Előadásomban a távol-keleti térség néhány fontosabb publikált római leletét, valamint ez idáig publikálatlan tárgyakat kívánok bemutatni, továbbá a régészeti és a történeti források komplex elemzésével az *Imperium* és a Selyemút távol-keleti régiójának interakcióit szándékozom vizsgálni.

Horváth Janka Júlia, Eötvös Collegium Byzantium Központ
Egy ófrancia regény újjászületése a Peloponnésoson: Phlórios kai Platzia-Phlóra

Az eredetileg – feltételezhetően – ófrancia nyelven, bizánci hatásra keletkezett, *Floire et Blancheflor* című regény a középkorban kivételesen népszerű volt, és szinte páratlan körutat járt be Európa nyelveinek, népnyelvi irodalmainak körében. Számos nyelven ismertek változatai, a regény többek között toszkán közvetítéssel Hellásba is „hazatalált”. Az elbeszélés legkorábbi ismert változatát a Vatikáni Apostoli Könyvtárban őrzött Cod. Pal. lat. 1971, egy, a 13. századra datálható antológia tartalmazza. A kézirat felépítésének bemutatása, egy középkori szöveg tanulmányozása során követendő elvek felvázolása, valamint az e regény kiadása körüli problémák feltárása után választ találhatunk a felmerülő legfontosabb kérdésre: melyek azok a közös jellemzők, amelyek összekapcsolják a fent említett kéziratban fennmaradt szövegeket és lehetővé teszik számukra, hogy egy tartalmilag összefüggő antológiát képezzenek? Munkám során, az ófrancia változat legkorábbi ismert testimoniumának vizsgálata során merült fel bennem a regény továbbélésének kutatása, amely alapszakos szakdolgozatom fő kérdése volt. Előadásom első felében tehát a legrégebbi ófrancia változatot megőrző kódex bemutatását végzem el ófrancia történeti-filológiai és irodalomtörténeti szempontokból, majd e teljes igényű bevezető után, a *Floire et Blancheflor* irodalomtörténeti jelentőségének ismeretében térek rá a Φλώριος και Πλάτσια-Φλόρα, a szerteágazó utóélet sajátos, görög ágának vizsgálatára. A görög befogadó közeg, a XIV. századi Moreai fejedelemség szellemtörténeti, térbeli és időbeli jellemzésén keresztül részletesen igyekszem bemutatni azt az irodalmi-társadalmi környezetet, amely a görög változat megszületésének otthonát adott, majd kiemelek néhány eltérést és egyezést a görög nyelvű regény és az ófrancia-olasz előzményei között. Végül kitérek arra is, miként vándorolt „vissza” a regény olasz földre, hogyan ihlette meg Boccacciót a *Filocolo* című művének megírására, amely a regénynek világirodalmi jelentőséget szerzett.

Horváth Judit PhD, ELTE BTK Görög Tanszék

A két út

„Hadd mehessünk át *a te földeden!* Nem megyünk át sem mezőn, sem szőlőn, és kútvizet sem iszunk; *a királyi úton* megyünk, és nem térünk sem jobbra, sem balra, míg általmegyünk a te határaidon.” Ezzel a kéréssel fordul Edom királyához a sivatagi vándorlásai során ide érkező zsidó nép, a király azonban megtagadja a kérésüket (4Móz.20. 17–20). Philón a bibliai epizód allegorikus értelmezése során nagy hangsúlyt fektet a két helyhatározó, a „te földeden” illetve a „királyi úton” kifejezések egymáshoz való viszonyára. Az eredeti kontextusban az előbbi Edom országát jelenti, az utóbbi az ország királya számára épített kényelmes, kikövezett utat, a kettő tehát békésen megfér egyetlen mondatban. Philón azonban a két helymegjelölésben két egymással ellentétes valóságot, a földi, azaz a testi világ és a fönti, szellemi világ kettősségét látja, és ennek alapján értelmezi az epizódot.

Horváth László PhD, ELTE Eötvös József Collegium, Byzantium Központ
Hypereidés ultima ratio-ja: a Phryné-per

Az ókori ékesszólás egyik leghíresebb *extra orationem* érve Phryné, a hetéra „felléptetése”, ti. Hypereidés az érdekében elmondott beszéd (Fr. 171–180. Jensen) zárásaképpen – az életrajzi hagyomány szerint – letépte ruháját és a feltáruuló szépségének köszönhetően megnyerték a pert. A beszéd és a történet nemcsak az ókorban (Ps. Longinos, M. Valerius Messala Corvinus, Quintilianus elismerése, rétorikai kézikönyvek bejegyzései, Alkiphrón levelei), hanem a későbbi korokban is jelentős visszhangra talált (beleértve irodalmi és művészeti alkotásokat is, pl. Jean-Léon Gérôme festménye, stb.). Az előadás – az ékesszólás, a drámai elemek és a bizonyítékok alkalmazásának és összefüggésének szempontját figyelembe véve – a filológiai kutatások eredményeit tekinti át, hogy azokat rendszerezze és néhány adalékkal szolgáljon.

Huiber Edit, PhD-hallgató, PTE; EK SZIEM
Scarbantia kutatás története – egy municipiumi Forum Pannoniában

A disszertációm témája során foglalkozom Scarbantia és territóriumának római kori emlékekkel. A publikált és publikálatlan kutatások, régészeti feltárások, antik források összegzésével szeretném felvázolni az egykori municipiumi város megismerhető történeti áttekintését, bemutatni a város hétköznapijait. Jelen előadás Scarbantia forumára és szentélykörzetét mutatná be.

Huiber Edit, PhD-hallgató, PTE; EK SZIEM
A Széchényi-család tagjainak „archeológiai” tevékenysége

A korábbi diplomadolgozatok és a munkám irányította a figyelmemet arra, hogy a Széchényi-család tagjainak nemcsak könyvtár- és múzeum-alapító, országépítő tevékenysége érdemel figyelmet, hanem a múlt utáni kutakodásuk család többi tagja is figyelmet fordított, érdeklődött és megbecsülte a földből előkerült korábbi korok leleteit. Az előadásomban ezen családtagokat és az általuk végzett tevékenységeket mutatnám be.

Illés Imre Áron, PhD, SZTE BTK Ókortörténeti Tanszék
Iulia és Flavia: két feltételezett lex municipalis

A 19. sz. eleje óta szokás a Tabula Heracleensist Caesar egy általános, lex Iulia municipalisának a részeként azonosítani. Az azonosítást újra és újra fellángoló viták kérdőjelezik meg vagy próbálják alátámasztani, jelenleg talán az azonosítást tagadók állnak nyerésre. Az előadásomban azt vizsgálom, hogy az ún. lex Flavia municipalisnak az 1980-as évektől fogva előkerülő töredékei mennyiben módosították e vita állását, milyen pro és contra érvek merültek fel, s ezek közül melyek tűnnek megalapozottnak és melyek nem.

Imre Flóra, PhD-hallgató, ELTE BTK Latin Tanszék
Horatius 1. 32. – A költői szerep megképzése

A Carmenek 1. könyvének 32. darabjáról fog szólni az előadás. Szövegelemzésből indulva azzal szeretnék foglalkozni, hogy Horatius hogyan jeleníti meg a költő lehetséges funkcióit és helyzetait előkészítve a 3.4. és a 3. 30. versekben megmutatkozó költői ént.

Ittész Máté, PhD, habil., ELTE BTK Orientalisztikai Intézet, Indológia Tanszék
Fokozás a latinban – nyelvtipológiai megközelítésben

Az előadás a fokozás (gradation) jelenségét vizsgálja a latin nyelvben, mégpedig elsősorban nyelvtipológiai szempontból. A latin leíró nyelvtanokból is jól ismert közép- és felsőfok, valamint a túlzófok kategóriája mellett számba veszi a tipológiai szakirodalomban jelen levő további típusokat is (ekvatív, szimilatív, elatív). Az egyes típusoknál megvizsgálja morfológiai és szemantikai jellegzetességeiket, valamint a rájuk jellemző különféle szintaktikai szerkezeteket.

Janzsó Miklós, doktorjelölt, SZTE Történelemtudományi Doktori Iskola, Antikvitás program
„Vivere omnes beate volunt...” – Seneca és a Tabula Cebeitis párhuzamai

Az első századi filozófiai irodalom egyik fontos alkotása a *Tabula Cebeitis*, amelyre eddig méltatlanul kevés fény vetült. A kutatás, bár számos összefüggést, szövegbeli vagy tematikai egyezést talált, melynek révén beazonosítható az a szellemi közeg, amelyben keletkezett (Plutarchos, Lukianos, Dio Chrysostomos), de átfogó vizsgálat még nem indult a lehetséges párhuzamok feltárására. Bár görög nyelvű dialógusról van szó, a legközelebbi egyezéseket Seneca műveiben, elsősorban erkölcsi leveleiben találjuk. Bár a *Tabula Cebeitis*-kutatás foglalkozott már a *Tabula* és az *Epistulae morales* párhuzamaival, de mélységében még nem tárta fel. Kutatásom célja az volt, hogy Seneca erkölcsi leveleinek szisztematikus feldolgozásával feltárjam a *Tabula Cebeitis*hez hasonló szöveghelyeket és kiemeljem azokat a gondolatokat, amelyek a két alkotást egymáshoz rokonítják. Előadásomban a párhuzamos szöveghelyek bemutatásával szeretném bizonyítani Seneca erkölcsi leveleinek és a *Tabula Cebeitis*nek a szoros kapcsolatát.

Jasper Kata, PhD-hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola, Egyiptológia Program
Újrateremtés és folytonosság: egy Piramisszövegek-szekvencia újbirodalmi példája és előzményei – a PT 204–205, 207, 209–212 esete

Az előadás a *Piramisszövegek* PT 204–205, 207, 209–212 számú szekvenciája hagyományozódás-történetének egyik figyelemreméltó fordulópontját veszi szemügyre, és a szekvencia egyik legismertebb, Újbirodalomból származó variánsának előzményeit kutatja. Ez a variáns egy olyan kompozíció részét alkotta, amely először Hatsepszut királyné uralkodása idején jelent meg Egyiptomban, és amelyet később számos alkalommal lemásoltak. A Hatsepszutnál is előforduló szekvencia legkorábbi ismert változata az Óbirodalom egyik fáraója, Unasz piramisából származik. Annak ellenére, ugyanakkor, hogy az újbirodalmi szöveget magában foglaló kultikus tér dekorációja első ránézésre tisztán óbirodalmi mintát követ, a vizsgált szöveghez mégsem Unasz változata áll legközelebb. Ennélfogva az előadás érinti a szövegben még Hatsepszut uralkodása előtt végbement változások és átszerkesztések természetének ismertetését, a földrajzi elterjedésből és a tulajdonosok kilétéből levonható következtetéseket, valamint szöveg és rítus, szöveg és tér kapcsolatát is.

Jenei Péter PhD, University of Pretoria – Postdoc; Debreceni Református Hittudományi Egyetem – Alumni

Körülmetélkedés az ókori Közel-Keleten és az ókori Izraelben – párhuzamok és sajátosságok

A körülmetélkedés széles körben elterjedt rítus az ókori Közel-Keleten, noha a jelenség tartalma, jelentése és funkciója nagy különbségeket mutat az ókori közel-keleti kultúrákban. A körülmetélkedés mint vallásos-kulturális jelenség eredetére nézve sem nem ókori közel-keleti, sem nem ókori izraeli invenció, ennek ellenére ezekben a közel-keleti kultúrákban – és kiemelten is az ókori Izraelben – kifejezetten jelentős szerephez jut, mint elhárító, átmeneti, avagy beavató rítus.

Jelen előadás célja, hogy a körülmetélkedés rítusát vizsgálja ókori közel-keleti és ókori izraeli kontextusban. 1) Elsőként megvizsgálásra kerül a körülmetélkedés ókori közel-keleti eredete. Ebben a részben kitérünk Hérodotosz klasszikus (mára már cáfolt) elméletére, miszerint a körülmetélkedés az ókori [bronzkori] Egyiptomból terjedt el a Szíria-palesztinai régiókba, és így vették át a nyugat-sémi népek – ammóniták, móábiták, edomiták, izraeliták –, ill. a föníciaiak is. E klasszikus elmélet reáliájaként kitérünk az i.e. 24/23. századi Ankh-ma-hor saqqarai sírfreskóira, ami fiatal fiúk rituális körülmetélkedését ábrázolja. A klasszikus elmélet modernkori cáfolatát illetően kitérünk Jack M. Sasson 1966-os paradigmaváltó tanulmányára, amelyben hivatkozik egy körülmetélt férfi szobrocskából álló lelet-együttesre, amely a szíriai régióból (Tell Judaidah, Amuq-völgy) került elő és i.e. 2800 körülre datálható. 2) Ezt követően megvizsgálásra kerül, hogy az ókori közel-keleti kultúrákban milyen módon, milyen jelentéstartalommal és funkcióval gyakoroltak körülmetélkedést, a rítus ókori izraeli adopciónak megelőzően – úgymint elhárító rítus, átmeneti rítus pubertáskorban vagy házasság előtt álló férfiaknál, valamint kiváltságos csoportok (pl. papi, szakrális személyek) beavatási rítusaként. Ebben a részben többek között Arnold van Gennep úttörő kutatásait is segítségül hívjuk. 3) Az előadás harmadik részében a körülmetélkedés ókori izraeli sajátosságaira koncentrálnak, mégpedig úgy, hogy a körülmetélkedéssel kapcsolatos ószövetségi források történet-kritikai vizsgálata által, a szövegek relatív kronológiája mentén fejlődési csomópontokat mutatunk fel a körülmetélkedés ókori izraeli kultúrtörténetében. Ebben a részben olyan ősi tradíciókkal kezdjük a vizsgálatot, mint amelyek a Gen 34-ben vagy az Ex 4,24-26-ben szerepelnek, és amely tradíciók a körülmetélkedést ősi apotropaiikus, ill. házasság előtti átmeneti rítusként ábrázolják. Majd vizsgálat alá kerül a Gen 17 késői szövege is, amelyben a körülmetélkedés már egy egészen más tartalmat és funkciót mutat: a szövetség jelévé válik Isten és Ábrahám (és utódai) között, emellett az ókori Közel-Keleten egyedülálló módon a körülmetélkedés rítusa pubertás, ill. fiatal felnőtt korról áttevődik csecsemőkorra.

Az előadás relevanciáját az adja, hogy a körülmetélkedés ókori közel-keleti kultúrtörténetének hazai szakirodalma nem minden tekintetben kimerítő, az előadásban szereplő információk és reáliák többsége még nem került magyar nyelven leírásra, összefoglalásra.

Johácz Szilvia, PhD-hallgató, Régészet MA, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Ókori Régészeti Tanszék – PhD hallgató

Az attikai késő-feketealakos vázák attribúciós lehetőségei

A késő-feketealakos attikai vázák attribúciójának kérdésével kapcsolatban már John D. Beazley is megfogalmazta aggályait. A legnagyobb előrehaladást C. H. Emilie Haspels érte el, aki kialakította azokat a kritériumokat, melyek alapján be lehet sorolni egy-egy ilyen vázát bizonyos csoportokba, bár ő is hozzátette, hogy még a korszak legemblematisabb festőjét, a Haimón-festőt is nehéz meghatározni. A probléma oka elsősorban a feketealakos periódus alkonyán alkotó kézművesek produktumainak alacsony minőségi színvonala, melynek következtében nyugodtan beszélhetünk tucatárúkról, tömegtermékekről ezeknek a vázákknak az esetében. Bár a közelmúltban megkísérelték egy-egy késő-feketealakos vázafestő, vagy műhely komplex vizsgálatát, a probléma még mindig áthatja a kutatást.

Előadásomban ezen vázák régi és (reményeim szerint) új attribúciós lehetőségeiről, kutatási irányairól szeretnék beszélni, elsősorban a Szépművészeti Múzeum anyagából kiindulva.

Juhász Erika, PhD, ELTE Eötvös József Collegium

Kosmas Indikopleustés Christianiké Topographiája és a Chronicon Paschale kapcsolata

A rejtélyes kereskedő és szerzetes, Kosmas Indikopleustés felbecsülhetetlen útleírása valószínűleg a Kr. u. VI. század közepén készült. Különös vilásképe mellett elsősorban topográfiai, természettudományos és kultúrtörténeti kitérői miatt kutatják a művet. Kézirati hagyománya nem kevesebb érdeklődésre tarthat számot, ugyanis a *Christianiké Topographia*, jóllehet későbbi másolatokban, de gazdagon illusztrált kódexekben maradt fenn. Kosmas Indikopleustés különös munkája a későbbi szerzőkre is hatást gyakorolt; a 100 évvel később keletkezett *Chronicon Paschale* ismeretlen szerzője is bőven merített belőle. Előadásunkban azt kívánjuk bemutatni, hogy a nesztorianus világutazó művének részletei miképpen épülhettek be az első keresztény világkrónikába. A párhuzamos szöveghelyek vizsgálata során elengedhetetlen a kéziratok tanulmányozása, melynek során mindkét mű archetypusával kapcsolatban is új következtetések adódhatnak.

Juhász Lajos PhD – Vida István PhD, ELTE Régészettudományi Intézet – Magyar Nemzeti Múzeum

Az Aquincum-Graphisoft temető perforált érmei

Az Aquincum-Graphisoft temetőjének éremanyagának vizsgálata során feltűnően nagyszámú voltak a perforált darabok. Ezek az általában ritka többszörösen kilyukasztott érmék különös koncentrátságot mutatnak a gyermeksírokban. Hasonló érmék más temetőkből is ismertek a Római Birodalom különböző pontjairól, ám pontos értelmezésük és funkciójuk máig nem tisztázott.

Kapi Péter, PhD-hallgató, SZTE Történelemtudományi Doktori Iskola, Antikvitás program

A De chorographia druidái

A druidák történelem homályába merülő alakja számos kutató érdeklődését felkeltette. Ennek ellenére a kelta papok szakirodalmi képe közel sem egységes. Egyesek szerint a druidák primitív és kegyetlen papok lehettek, akik olykor emberáldozatok bemutatásával próbálták megnyerni isteneik jóakarátát, míg mások szerint ez a kép inkább csak a görög és római szerzők manipulatív és vádaskodó beszámolóinak köszönhető. Az ismertebb forrásokat – főként Julius Caesar kommentárját – már többen is igen jól kielemezték, ezzel ellentétben azonban Pomponius Mela druidákról szóló passzusainak szakirodalmi értékelése korántsem alapos. Az előadás során a jelenlegi interpretációk ismertetése és alapos elemzése mellett megkísérelünk választ adni arra a kérdésre, mennyire tekinthetők hitelesnek Mela azon állításai, amelyek eltérnek a korábbi szöveghagyományokból kiolvasható druidák-képtől.

Kárpáti András CSC, habil. tanszékvezető egyetemi docens, PTE BTK Klasszika-filológia Tanszék

Szöveg- és dallamtöredékek: dithyrambos? (Pap.Ashm. Inv. 89B/29–32, Pap.Vienna G 29 825 a/b recto)

Az előadás két, hanglejegyzést is tartalmazó papirusztöredéket kísérel meg elhelyezni a legújabb dithyrambos-kutatás kontextusában. A késő klasszikus korban keletkezett (és a Kr. e. 3. században papiruszra írt) szövegtöredékek fölé írt notációs jelek alapján az eredeti dallamból is rekonstruálható volt jónéhány hang. A papirusztöredékek tehát önmagukban is érdekesek, ám különösképpen tanulságos az a bizonytalanság, amelyet jól tükröz a papiruszokat elsőként publikáló M. L. West megjegyzése: „a töredékek műfaja vagy tragédia vagy kitharódikus nomos vagy dithyrambos”. Az előadás nem arra teszi a hangsúlyt, hogy a dithyrambos mellett érveljen, hanem e bizonytalanság természetét és okait kívánja szemléltetni a töredékeken. A dithyrambost, illetve a *kyklioi choroí*-t illetően ugyanis legkésőbb a Kr. e. 4. század közepére szinte minden elbizonytalanodott: tematikus, kultikus és performatív határai egyaránt elmosódtak – nem csupán mai szemmel, de, úgy tűnik, már az alexandriai filológusokéval is. A legújabb dithyrambos-kutatás eredményeinek köszönhetően több kérdést ma tisztábban látunk, ezért érdemes ezeket a töredékeket újra szemügyre vennünk.

Kárpáti Bernadett, magyar-latin tanári alapszak (ELTE BTK); magyar-latin tanári mesterszak (ELTE BTK – folyamatban)

Egy másik Trója – A visszatérés lehetősége Szabó Magda A pillanat című regénye kapcsán

Szabó Magda 1990-ben megjelent regénye, *A pillanat*, mely a *Creusais* alcímet viseli, Vergilius *Aeneis*-ének az „átírata”. A regény szubverzív alapötlete, hogy az eposz főszereplőjét, Aeneast annak trójai feleségére, Creusára cseréli le, aki a Trójából való menekülés pillanatában önvédelemből megöli férjét, és fel is veszi szerepét. A konferenciára szánt előadásnak azonban nem e szembetűnő, és az eposz viszonyait – nemcsak gender-szempontról – átformáló változtatás a szorosabb értelemben vett témája, hanem a Trójába való visszatérés regény végén megvalósított – s az eddigi recepció által nem tárgyalt – mozzanata. Szabó Magda regényének ez a gesztusa mintegy „tovább írja” azt az *Aeneis*-ben is mindvégig meghúzódó látens dilemmát, amelyben az elpusztított régi otthon iránti nosztalgikus érzések kerülnek feszültségbe a jövőben megvalósítandó, *fatum* által elrendelt honalapítói küldetéssel. Creusa ugyanis visszatér Trójába, amely ekkor már természetesen

rom. A regény befejezésének értelmezésébe termékenyen bevonható szempontként kínálkozik a „visszatérés Trójába” Caesar, illetve Augustus korában is megjelenő, ellentmondásos szlogenje. Érdemes továbbá a jelenetet az *Aeneis* sokat értelmezett Buthrotum-epizódjával is összevetni, ahol – érdekes módon – szintén egy női szereplőhöz, Andromache alakjához rendelődik hangsúlyosabban a múltban megrekedtség, a már-már mániákusan nosztalgikus attitűd.

Karsai György, PhD habil., PTE Klasszika-filológiai Tanszék, SZFE

„Mi többre vágyakoznám, mint hogy fia Zeusz fiának legyek?” – identitás-kérdések Euripidész Ión-jában

Euripidész *Ión*-ja Delphoiban játszódik, Apollón szent városában. A jósdá homlokzatán ott a felirat: *Gnóthi szeauton!*, s ez arra sarkall minden ideérkezőt, hogy feltegye a kérdést, *ki vagyok én?* Ez volt már Oidipusz kérdése is, s a kapott válaszban jelzett sors elől menekülés éppenhogy tragikus végzete felé tereli Oidipuszt. A mintegy másfél évtizeddel az *Oidipusz király* után írt *Ión*-ban *látszólag* csak Ión nem tudja, ki ő; a történet arról (is) szól, hogy senki nem az, akinek hiszi, tudja magát. Euripidész drámájának műfaji besorolása is kérdéses, a tragikus és komikus elemek folyamatos váltakozása szoros összefüggésben áll a „ki vagyok én?” kérdéssel.

Kató Szabolcs Ferencz MA, PhD-hallgató, Universtität Tübingen, Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet – tanársegéd

Ugarit és az Ószövetség. Megjegyzések a két kultúra összehasonlításának módszertanához

Az ugariti szövegek 1929-es felfedezése hatalmas szenzáció volt az 20. század első felében. Nemcsak egy nyugat-sémi kultúra írásos, szellemi örökségét fedezték fel Ras Shamra törmelékei alatt, hanem a vallásos szövegek istennevei a legnagyobb mértékig megegyeztek az ÓSZ-ben Jhwh mellett olvasható istennevekkel. Az ÓSZ-ből ismert „kánaáni” istenek, hirtelen megelevenedtek mítoszok, eposzok, rituálék és más kultikus szövegek ékírásos agyagtábláin. Nem maradhatott el a tudományos ováció, amely röviddel a felfedezés után Mezopotámia helyett Ugarit felé fordította figyelmét. Ebben az időben olyan munkák születtek, amelyek nagyon sokszor az ÓSZ-i ígehelyeket ugariti idézetekkel magyarázták, ugariti szövegek kontextusába helyezték azokat. Ilyen volt pl. a háromkötetes Ras Shamra Parallels, Kuhnigk Nordwestsemitische Studien zum Hoseabuch című könyve, vagy éppen Dahood zsoltárkommentárja.

Az ellenállás sem maradhatott el. Rendtorff élesen tiltakozott az ellen, hogy az izráeli szövegeket ennyire mechanikusan egy térben és időben távol eső szövegkorpusszal hasonlítsák össze. Helyette a föníciai kultúrát ajánlja az összehasonlítás alapjául. Ezzel elindult egy második Babel-Bibel Streit, ami lényegében még ma is érezteti hatását. Szükség volt és szükség van tehát az összehasonlítás egy újabb megalapozására, amely immár nem elégszik meg az azonos kultúrkörrel kiindulópontként.

Ebben két támpontunk lehet. Dietrich és Loretz az ugariti ábécé kutatásában rámutat arra, hogy az ugariti hangkészlet, mely 30 hangzót különböztet meg, megegyezik egy Bet Shemesh-ben talált ábécével, azaz egy palesztin területről származó ábécével. Mivel az ugaritiben létezik egy 22 hangzós ábécé is, arra a következtetésre jutnak, hogy az ugariti szövegekért felelős királydinasztia valahonnan Palesztina területéről vándorol ki és jut hatalomra Ugaritban. Eredményeiktől függetlenül az mítoszok és eposzok helyneveinek vizsgálatából, Margalit arra következtetésre jut, hogy a mítikus események szinterei szintén

palesztinai helységek, mely arra utal, hogy a szövegekben fellelhető hagyományok erről a területről eredeztethetők. A két megfigyelés ugyanabba az irányba mutat: az ugariti szövegekben fellelhető hagyományok egy az Izraelhez térben közel eső régióból származnak, amelyek így elegendő alapot szolgáltatnak a két kultúra szövegeinek egy módszertanilag megalapozott összehasonlításához, amelyben természetesen figyelembe kell venni egy ilyen összehasonlítás határait. Az előadás az ugaritológia ezen új eredményeit kívánja a magyar tudományos közönség elé tárni.

Keresztény Júlia, Eötvös Collegium Byzantium Központ
Vándormotívumok Szent Elek legendájában

Szent Elek története a középkor legismertebb legendái közé tartozik. Kiemelkedő népszerűségét mutatja, hogy az eredetileg szír nyelvű legendát az évszázadok során a lehető legtöbb nyelvre lefordították (pl.: latin, ógörög, korai népnyelvű változatok), illetve változatos formákban jelent meg (próza és verses szöveg). Előadásomban a legenda alapmotívumait szeretném felvázolni, illetve azok változását és vándorlását az egyes szövegekben.

Kiss Dániel, Dr. (*Perfezionamento*, Scuola Normale Superiore, Pisa, 2009), ELTE BTK Ókortudományi Intézet, Latin Tanszék
Tárgy és gondolat: kutatások Catullus kézirati hagyományáról

Catullus verseit, mint ahogy a legtöbb fennmaradt klasszikus római szöveget, középkori és reneszánsz kéziratos másolatokon keresztül ismerjük. Ezekben a kódexekben a fennmaradt szöveg állapota rendkívül rossz, a különféle szövegforrások (kéziratok) bonyolult rokoni viszonyai pedig máig nem lettek tisztázva. Az előadás azt mutatja be, hogyan segíthet jobban rekonstruálni Catullus verseit és megérteni a gondolatiságukat nemcsak a szöveghagyomány egészének a tanulmányozása, hanem egy-egy kézirat vizsgálata is.

Kiss Sándor CSc, Debreceni Egyetem, Francia Tanszék
A szóbeli nyelvhasználat rekonstrukciójának kérdései a kései latinban

Ismeretes, hogy a kései latinban lejátszódó nyelvi változásokat kb. a VI. századtól kezdve nehéz követni, mivel a rendelkezésünkre álló írott dokumentumok – legalábbis megalkotóik szándéka szerint – hagyományőrzők, és nem tükrözik közvetlenül a beszélt nyelvben lejátszódó változásokat. Ezért a szóban forgó dokumentumok nyelvtörténeti forrásértékének megítélése vitatott. Az előadásban összefoglaló képet szeretnénk nyújtani azokról a módszerekről, amelyek segítségével a szövegek alapján következtethetünk a tényleges diakrón folyamatokra. Ezzel kapcsolatban felmerül a nyelven belüli szociolingvisztikai variáció és természetesen a küszöbön álló újlatin differenciálódás kérdése is. A vizsgálat egyaránt kiterjed a fonológia és a morfoszintakszis kérdéseire, és támaszkodik a szerző korábbi kutatásaira, amelyek itt újabb eredményekkel is kiegészülnek.

Kondákor Szabolcs, MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport
Szentek legendái Pécsváradi Gábor Szentföldi utazásában

A Pécsváradi Gábor ferences szerzetes neve alatt 1521-ben Bécsben megjelent mű a hazánkban ritkaságszámba menő zarándokirodalom képviselői közé tartozik. Előadásomban a benne szereplő szentek történeteit vizsgálom abból a szempontból, hogy azok hogyan illeszkednek a mű egészébe: akár mint rövid elbeszélések a szigorúan földrajzi elrendezésű leírásba, akár mint az ókeresztény kor szentjei a koraujkor devóciós irodalmába és gyakorlatába. Annál is érdekesebb kérdés ez, mivel a szöveg egy másik, évszám nélküli kiadással is rendelkezik, mely – szemben a jelenlegi konszenzussal – a szövegalkotás egy korábbi állapotába enged betekintést.

Kovács Ágota, ELTE BTK

Kocsiverseny és fogadás az ókori Rómában az átoktáblák szemszögéből

Az antik mágia különleges és egyben meghatározó forrástípusai a *defixiók* vagyis az átoktáblák. Ezen belül is kiemelt szerepet kapnak a *defixiones agonisticae*, vagyis a versenyvarázslatok, amelyek bepillantást engednek számunkra az ókori kocsiverseny-fogadások tárgykörébe. Előadásom során az észak-afrikai régióból – 3-4.századra keltezve – Karthago és Hadrumetum területéről előkerült latinnyelvű átoktáblák elemzése alapján kívánom bemutatni a cirkusz *defixiók* helyi sajátosságait, illetve célom egy önálló kocsiatkokra specializálódott *officina magica* felvázolása.

Kovács Dominika, Eötvös Collegium Byzantium Központ

La Vie de Saint Alexis: antik regényelemek továbbélése egy szentéletben

Előadásomban Szent Elek legendájának legkorábbi, XI. századi ófrancia változatán keresztül szeretném bemutatni, miképpen alakul át egy viszonylag szárazon megírt szentélet regényes fordulatokkal és érzelmes lírai betétekkel gazdagított elbeszéléssé. A bemutatást követően a Pal.lat. 828-as jelzetű vatikáni kódexben fennmaradt *Pater Deus ingenite* kezdetű, általam átírt kéziratot vetem össze a már említett ófrancia és a különféle regényelemekkel kiegészült, feltehetően X. században keletkezett ógörög Szent Elek legendával. Az elemzés során kitérek a legendaváltozatokban megjelenő 17-es számnak strukturáló szerepére is.

Kovács István, Eötvös Collegium Byzantium Központ

Ióannés Kinnamos Rerum ab Ioannes et Manuele Comnenis Gestarum művének bevezetéséhez

Ióannés Kinnamos történeti művének bevezetőjében az olvasóközönség elé tárja saját történeteszemléletét valamint több történetírói hagyományra is hivatkozik. Előadásomban Kinnamos bevezetője kapcsán felmerülő kérdésekre szeretnék kitérni, arra, hogy mely hagyományokkal alakít kapcsolatot, és hogyan viszonyul ezekhez, valamint ennek fényében értelmezni Kinnamos történeteszemléletét.

Kozák Dániel PhD, ELTE BTK Latin Tanszék

A vergiliusi imperium sine fine és intertextuális határvidéke

Iuppiter ígérete az *Aeneis* első énekében a rómaiak majdani korlátlan uralmáról (*his ego nec metas rerum nec tempora pono; imperium sine fine dedi*, 1.278–279) megkerülhetetlen az eposz értelmezésében – legyen szó akár „optimista/augustusi” interpretációról, akár az azokat megkérdőjelező „szkeptikus/pesszimista” olvasatokról. A rövid, másfél soros

kijelentés ennek megfelelően mindig is kiemelt figyelemre tarthatott számot az eposz tudományos és azon kívüli recepciójában egyaránt. A vonatkozó kommentár-hagyományban azonban Serviustól egészen Austin oxfordi kommentárjáig megfigyelhető bizonyos egyoldalúság, ami az *imperium sine fine* értelmezését és lehetséges párhuzamait illeti. Előadásomban ennek az egyoldalúságnak az ellensúlyozására teszek kísérletet, elsősorban a kifejezés térbeli értelmezésére és a kortárs, valamint Vergilius előtti párhuzamokra koncentrálni. Ennek eszközét – egy módszertani jellegű kutatáshoz kapcsolódva – kifejezetten az immár évtizedek óta a klasszika-filológusok rendelkezésére álló, ám a tudományos önreflexió tárgyát rendkívül ritkán képező digitális szövegtárak (*PHI, LLT*) szolgáltatják.

Kőrösi Imre, ME, BTK, Magyar nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
„A’ Kálomisták az egész *Academiát* a’ kezökre kerítették” – *Adalékok az akadémiai Lucanus-fordításpályázat történetéhez*

Takács László 2003-ban írt tanulmányának megjelenése óta újabb dokumentumok kerültek elő a Lucanus Pharsaliájának fordítására 1860-ban meghirdetett akadémiai pályázattal kapcsolatban, amelyek további vonásokkal gazdagítják a több szempontból meglehetősen homályos, sőt itt-ott ellentmondásos képet. Ezek között különösen becses Kelemen Józsefnek (Babits anyai nagyapja nagybátyjának), a pályázat mecénásának, egykori pécsi nagyprépostnak a saját kezű, fulmináns bejegyzése, amely Laky Demeter dicséretben részesített munkája nyomtatott változatának egyik példányában olvasható.

Krén László, ELTE
A belsőségjósítás görög terminológiája

Extispicium, hieroszkópia, haruspicium – az állati belsőségekből való jóslás egyaránt bevett gyakorlatnak számított az ókori Mezopotámiában, Anatóliában, Hellaszban és Etruriában. Míg – Walter Burkert szavaival élve – az ékírásos szövegek bőséggel állnak rendelkezésünkre, addig a görög és etruszk anyag elveszett és csak apró töredékekből lehet valamilyen képet alkotnunk. A kutatás (Burkert, Flower, Bachvarova) elsősorban a görög és etruszk jóslási eljárások keleti eredetével foglalkozott, csekély figyelmet szentelve – részben a források hiánya miatt – a jóslás gyakorlatának. Az előadás a már ismert források (Hephaistión, Hézychios) mellett az újabban kiadott papyrusztöredékek alapján igyekszik bemutatni a görög belsőségjósítás rendszerét és a szakszókincs elemzésén keresztül kapcsolatát a közel-keleti jóslási eljárásokkal.

Kulin Veronika PhD, Pécsi Tudományegyetem BTK Klasszika-filológia Tanszék
Menni vagy maradni – hazaszeretet és az istenek akarata Pindaros 4. paiánjában

Pindaros töredékesen fennmaradt 4. paiánjának négy sora (28–31) Melampus történetét idézi fel. A sorokban a hazáját elhagyni nem akaró jósról van szó, holott a mitikus hagyományban Melampus hazát váltott (Pylosból Argosba költözött). Ezért értelmezésük mind mondattani szempontból, mind a szavak jelentése szintjén vitatott, különösen, ami a 30. sor egyik participiumát illeti. Előadásomban arra teszek kísérletet, hogy a költemény hézagosan, de fő vonalaiban jól rekonstruálható gondolatmenetébe illesztve a vitatott négy sort értelmezem. A

javasolt értelmezés szerint Pindaros változata nincs ellentmondásban a hagyománnyal, de sajátosan színezi át a mitikus jós alakját.

Kustár György Drs, tanársegéd, Sárospataki Református Teológiai Akadémia, Biblikus Tudományok Intézete

Modellkövetés és Jézus-követés – Hellén és zsidó párhuzamok

Az Újszövetség kutatásának újabban körvonalazódó konszenzusa, hogy az evangéliumok az ókori filozófus-életrajzok, a *bioi* mintájára készülnek, és mint ilyen iratok, többek között példaként, és követési mintaként is szolgálnak. Emellett a *Progymnasmata*-k kiadását követő elemzések sorá az újszövetségi kutatók egy csoportja kimutatta, hogy az evangéliumi szövegek építőegységei részben olyan, beszéd- és akció-*khreiai*-hoz hasonló történetek, melyek az ábrázolt személyiség egy-egy jellemvonását, kiemelkedő tettét, vagy hatásos replikáját mutatják be. A retorikai képzésben betöltött szerepe mellett nem lebecsülendő a hellén *khreiai* inkulturációs és pedagógiai funkciója sem. Ez fontos, mivel amennyiben az evangéliumokban található történetek valóban hasonlóak a *khreiai*-hoz, úgy a Jézus-életrajz korai építőköveinek sem pusztán annyi a szándéka, hogy döntésre hívjanak, és nem is pusztán az őskeresztényen igehirdetés szemléltető anyagai, hanem nagyon is konkrét minták, *paradeigmá*-k. Hasonló tapasztalható az intertestamentális zsidó iratok példaértékű személyiségekről szóló beszámolóit vizsgálva is: ezek a személyek dicséret tárgyai, ugyanakkor ennél többek: egy-egy erény megtestesítőjeként követendő minták.

Néhány hellén és zsidó párhuzammal kívánjuk szemléltetni, hogy ez a jelenség áthatja Jézus korát, és valószínűleg nem pusztán az evangéliumok szándékát, hanem Jézus tanítását is meghatározza: ő maga saját tetteit tanításként és bizonyos esetekben imitációs mintaként értékeli. Utolsó lépésben Jézus néhány tettét és tanítását elemezzük, melyen keresztül ennek rekonstruálható működését mutatjuk be.

L. Delbó Katalin, Eötvös Collegium Byzantium Központ

Irodalmi játék a bizánci regényekben

Örök kérdés bármelyik bizánci irodalmi művel is foglalkozunk, hogy abban mi tekinthető az ókori szerzők, ókori irodalmi témák, motívumok és technikák utánzásának, kreatív felhasználásának vagy épp megújításnak. Valójában nem tudunk és — ahogy azt a kutatások egyre inkább igazolják — nem is kell éles határt húznunk ezen három aspektus között. Az utánzás, kreatív felhasználás és újítás ugyanis együtt, s külön-külön is az irodalmi játék részei. Jelen előadásomban a 12. századi bizánci regényekkel foglalkozom, különböző példákkal (pl. ekphrasisok, irodalmi utalások segítségével) igyekszem rávilágítani arra, hogy a regényekben hogyan jelenik meg az irodalmi játék. A Komnénos-regények ilyen irányú vizsgálata igencsak időszerű, hiszen a mai tudományos álláspont szerint ez a négy mű a kulcs ahhoz, hogy a 12. századi Bizáncban végbement irodalmi „irányváltást” megismerjük és megérthessük — a regények a korszak irodalmi tevékenységének tükröi.

Laczkó Eszter, magyar-latin szakos tanár, VII. Kerületi Madách Imre Gimnázium, Budapest
Belefér-e Ovidius a Kerettantervbe? – Ovidius Átváltozások című művének tanítása a kilencedik évfolyamon

A hazai irodalomtanítással kapcsolatban újra és újra felmerül a kérdés, hogy mit kell, mit érdemes tanítani. Szinte havonta jelenik meg egy-egy cikk a témában, s a hangzatos címek, kijelentések kellőképp megosztják az érintetteket, így például az egyik legutóbbi: „*A kilencedikes irodalmi anyagból mindent el lehet hagyni, Petőfi előtt nincs kötelező szerző*” (Fenyő D. György)

Ezek után joggal vetődik fel a kérdés, hogy mit kezdünk kilencedik évfolyamon az antik szerzőkkel, köztük a római irodalom nagyjaival, Catullusszal, Vergiliusszal, Horatiusszal és Ovidiusszal. Nem kellene-e inkább az időben már annyira távoli és a gyerekek világához nehezen kapcsolható művek és alkotók helyett a közelmúlt és a jelen irodalmára fókuszálni?

Maga a Nemzeti alaptanterv sem bőkezű az antikvitást illetően, a gimnáziumban tanítandó világirodalmi alkotók között a következőképpen említi meg az antik műveket és szerzőket: „*néhány mitológiai történet, valamint ó- és újszövetségi történetek; néhány alkotás és részlet pl.: (...) Homérosz: Iliász, Odüsszeia.*” A Kerettanterv „A” és „B” változata sem ad sok lehetőséget, de az „A” változatban már előkerül Ovidius neve is a római irodalomra szánt, összesen négy tanórán megismerhető szerzők között. A gyakorló tanár jól tudja, hogy ezek a keretek nehezen tarthatók, ha legalább Catullus, Vergilius és Horatius munkásságába szeretnénk némi bepillantást nyújtani a gyerekeknek. De hogyan lehet még egy-egy Ovidius-szemelvényt is beilleszteni az így is szűkös órakeretbe? Érdemes egyáltalán ezeket a kereteket feszegetni épp az Ovidius-szövegek érdekében? Mi lehet az a pedagógiai cél, ami feljogosíthatja az irodalomtanárt, hogy adott esetben rugalmasan kezelje a rendelkezésére álló időt, valamint a közvélemény és sokszor a szakma részéről is érkező elvárásokat? Előadásomban a fenti kérdésekre keresek választ néhány Ovidius-szöveg tanórai feldolgozásának lehetőségeit bemutatva.

Lázár István

„*Obsequium amicos, veritas odium parit.*” – *Petrarca és Cicero „barátsága”*

Gyakran emlegetett, közismert tény, hogy az antikvitás nagyjai közül Petrarcahoz Cicero állt a legközelebb. Ezt jelzi többek között az a tény is, hogy számtalan alkalommal idéz tőle, gyakran igen hosszasan, valamint hogy a cicerói ihletésű *Rerum familiarium libri XXIV*-ben, az *Antiquis illustrioribus* összefoglaló címmel emlegetett levélcsoporthoz egyedül hozzá szól két epistula is. Petrarca morálfilozófiai írásaiban szinte kivétel nélkül Cicero valamely művét választja kiindulópontként, s az antik előd nézeteire reflektálva bontja ki saját gondolatait. Előadásomban ezek közül vázolok fel néhányat, s ennek segítségével igyekszem bemutatni az évezredek átívelő „barátságot”.

Leonas Alex PhD (Université de Paris-Sorbonne, Paris-IV), KRE BTK, Szabaddölcészet tanszék.

Adalékok Philón történeti háttéréhez

A legfontosabb forrást Philón életéről maga a filozófus művei szolgáltatják. Elsősorban a történeti igényű írások, a *Legatio ad Gaium, In Flaccum*, de más szövegek is, mint a *De vita contemplativa* vagy akár a *De animalibus* némi bepillantást engednek a szerző életkörülményeibe. Ám a tudásunk rendkívül hézagos: még Philón életének dátumait sem tudjuk meghatározni pontosan, Philón közösségi vagy vallásos szerepvállalása Alexandriában pedig messze nem világos. Kutatásunk a fennmaradt jogi és közigazgatási papiruszok felől próbálja megközelíteni a philóni háttérrel. Elsődleges célunk rekonstruálni azokat az intézményi kereteket, amelyekben a filozófus pályafutása zajlott.

Lindner Gyula PhD, PTE BTK Ókortörténeti Tanszék
Plutarchos dualizmusa - Műfaji és vallási keveredés Delphoiban

Az utóbbi évtizedek irodalomtörténeti kutatásai alapvetően átértékelték a dithyrambosnak a görög kultúrán belül elfoglalt helyét: mind más performatív műfajokhoz (tragédia, komédia, nomos, paián) és a bennük megvalósuló műfaji, technikai és esztétikai innovációhoz (ld. újjene-diskurzus), mind a polis-társadalom kohéziójához, a politikai-társadalmi szférában megfigyelhető kompetitív kontextushoz és az egyes társadalmi alcsoportok identitásának formálódásához, mind a görög vallás egyes aspektusaihoz – polis-vallás, misztérium kultuszok, beavatási rituálék – fűződő viszonyában újszerű szempontok kerültek előtérbe. Az előadás ennek a hangsúlyeltolódásnak a keretében a Delphoihoz kapcsolható dithyrambos-problematikát teszi vizsgálatá tárgyává, elsősorban a Kr.e. 5-4. századi kardalköltészet egyes darabjainak, valamint a feliratos anyag tanúságtételének a vizsgálatán keresztül, de a bennük megfigyelhető műfaji és vallási keveredést, összeolvadást a plutarchosi *De E apud Delphos* dualisztikus vallási elképzelése felől értelmezve.

Mayer Gyula, PhD, MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport
A vasvári Sallustius-töredék

A címben jelzett töredék ugyan nem tartozik a legkorábbi Sallustius-kéziratok közé, azonban a IX-XI. századból fennmaradt *Bella*-kéziratok száma – különösen a szerző népszerűségéhez képest – meglehetősen alacsony, ezért ez a bőven glosszált XI. századi töredék értékes kiegészítése eddigi ismereteinknek.

Máté Ágnes PhD, MTA BTK ITI, MTA-SZTE Antikvitás és Reneszánsz TKCS
Aeneas barátai a régi magyar irodalomban: Vergilius nem-ismeret és/vagy tabusítás?

Előadásom kiindulópontja az Aeneas Silvius Piccolomini *Historia de duobus amantibus*ának latin szöveghagyományával végzett textológiai kutatásom, melynek feltűnő tanulsága, hogy a Vergilius eposzából vett szereplők nevei (Nisus, Achates, Palinurus) rengeteg gondot okoztak a szöveg másolói és fordítói számára a XV-XVI. század folyamán Európában. A három hős neve legalábbis nem volt transzparens a művel foglalkozó írástudók többségének.

Ebből a megállapításból kiindulva, a Régi Magyar Költők Tára eddig megjelent kötetein végigtekintve felidézem és elemzem azt a meglepően kevés szöveghelyet, amelyekben ezekre a vergiliusi hősökre egyáltalán utalás történik. Kutatásaim előzetes eredményei szerint a magyar nyelvű régiségben Euryalus és Nisus eposzbeli partnersége teljesen elhalványul, Nisus csak mint Piccolomini novellájának szereplője említődik. Euryalus szintén elveszti vergiliusi konnotációit, és a magyar olvasó számára (ismétlem: az RMKT szövegei alapján) a Pataki Névtelen által fordított széphistória hőse, és Lucretia heteroszexuális, házasságtörő párja lesz. Különösen Huszti Péter *Aeneis*-fordítása kapcsán vetődik fel a tabusítás kérdése, amelyből a két férfi sorsát feldolgozó epizód (egyresé szerint eredetileg önálló epyllion) teljesen ki is marad. Palinurus alakja az állam, mint hajó egyes kormányosaként metaforizálva jelenik meg összesen két esetben. Az Achatesről fellelt egyetlen szöveghely pedig nem is a vergiliusi hősré utal.

Ezek a megfigyelések ismét abba az irányba mutatnak, hogy jelentős tudás- és ízlésbeli különbség volt az RMKT-beli költők zöme és olyan kiemelkedő alkotók, mint Zrínyi Miklós

között, aki az *Obsidio Szigetiana* Juronics és Radivoj-epizódjában a vergiliusi Nisus és Euryalus történetét imitálja. A bemutatandó közköltészeti háttér előtt Zrínyi invenciója még élesebben világlik ki a mezőnyből.

Mayer Péter
Az új Sapphó

Az előadásban a 2014-ben megismert Sapphó-szövegleletekkel (P. Sapph. Obbink + P. GC inv. 105, frs. 1–4) foglalkozom. Elsősorban interpretációs szempontból igyekszem körüljárni az új szövegeket, és ezek fényében újra felvetni néhány régóta vitatott kérdést Sapphó költészetének lehetséges előadói kontextusát (Sitz im Leben), sajátos tematikai spektrumát (benne: családi problematika) és recepcióját illetően.

Mészáros Tamás PhD, Eötvös Collegium Byzantium Központ
Laonikos Chalkokondylés szöveghagyományához

Laonikos Chalkokondylés történeti műve harminckét kéziratban maradt fenn teljes vagy töredékes formában, melyek közül a ma is mértékadónak tekintett kiadást készítő Darkó Jenő a szöveg megállapítása során nem vett figyelembe néhány kódexet. Darkó többek között nem ismerte a British Libraryban őrzött kéziratot (Add. MS 36670), a müncheni Universitätsbibliothek kódexét (Ms 357), melyet manapság az egyik mértékadó kéziratnak tartanak, valamint nem tudott a madridi (RB Upsilon I. 06) kódexről, továbbá a vatikáni könyvtár két, az egyes könyvekből kivonatokat tartalmazó kéziratáról (Vat. gr. 1408 és Vat. gr. 1890). Jelen előadásban a figyelmen kívül hagyott kéziratok tanulságos szöveghelyeiből válogatunk.

Mohácsi Borbála, végzős MA hallgató (ELTE-BTK Régészettudományi Intézet) / régész (Savaria Museum – Iseum Savariense Régészeti Műhely és Tárház), Iseum Savariense Régészeti Műhely és Tárház
Attis tristis: dekoráció, vagy kultuszjelkép?

Tóth István 1985-ös katalógusában, amelyben összegyűjtötte a Kybelé és Attis kultuszához köthető pannoniai emlékeket, megállapította, hogy a meglehetősen gyakori síri vagy szomorú Attis-ábrázolások (*Attis funeraris / tristis*) vallásos tartalommal bírnak. Noha ő maga is elismeri, hogy e jelentés késő császárkori provinciális közegben megkopott lehet, mégis együtt kezeli ezeket bizonyosan a kultuszhoz kötődő emlékekkel (pl. oltárok). Előadásomban így arra a kisérelek meg választ találni, hogy megállapítható-e a síri Attis-ábrázolások tisztán kultikus vagy tisztán dekoratív funkciója. Ehhez elsősorban a pannoniai feliratos síremlékeket, valamint a megmaradt, Attist ábrázoló töredékeket vizsgáltam, és vettem össze a provinciában és közvetlen környékén előkerült, bizonyíthatóan Kybelé és Attis kultuszához köthető emlékekkel. Ezek alapján választ kaphatunk, hogy az Attis tristisszel díszített sírkövek állítatói társadalmi helyzetük alapján mutatnak-e hasonlóságot a kultusz követőivel, illetve a síri istenség ábrázolása ikonográfiaiban hogyan viszonyul a kultikus megjelenítési formákhoz – ez pedig talán közelebb visz a síri Attis funkciójának tisztázásához.

Mohay Gergely PhD, PPKE BTK Ókortörténeti tanszék
Miért segítsünk a rászorulókon a görögök és a rómaiak szerint?

A kereszténységben alapvető parancs a felebarát iránti szeretet, azonban már a görögök és a rómaiak társadalmi-politikai gyakorlatában, valamint filozófusaik írásaiban is fontos szerepet kapott a szolidaritás és a jótékonyság. Előadásomban elsősorban Aristotelés, a korai Stoa, Cicero és mindenekelőtt Panaitios idevágó gondolataival foglalkozom: azt mutatom be, hogy az egyes szerzők szerint meddig terjed a segítségnyújtás kötelessége, és hogy miért kell szolidárisnak vagy jótékonynak lennünk. Ezután a megismert álláspontokat vetem össze néhány keresztény szerző megközelítésmódjával.

Molnár Annamária, PhD-hallgató, SZTE BTK Irodalomtudományi Doktori Iskola, Olasz irodalom Alprogram, MTA-SZTE Antikvitás és Reneszánsz TKCS
„ut clare mulieres ampliores sint numero” – Boccaccio Minerva-interpretációi

A középkor és a reneszánsz határán álló Boccaccio sajátos rendszerezési és módszertani eszköztárat alkalmaz, amikor arra vállalkozik, hogy a görög-római hitvilág istennőinek életrajzait – ha szükséges, akár többször is – megírja. Mi befolyásolja módszereit? Számít-e, hogy egy-egy istennő leírását melyik művébe szánja: a *Genealogia deorum gentiliumba*, a *De mulieribus claris*ba, vagy esetleg mindkettőbe? Milyen irodalmi forrásokra támaszkodik az életrajzok megírása során? Előadásom vakmerő Minerva-számolásba kezd, és a kérdéskört az antik kultúra egyik legmeghatározóbb istennőjének alakján keresztül mutatja be.

Munding Márta PhD, Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézete
Alexandros mint új Achilles: Alexandros és Rhóxané házassága Curtius Rufus ábrázolásában

Alexandros Kr. e. 327-ben feleségül vette a baktriai Oxyartés leányát, Rhóxanét. A legjelentősebb Alexandros-történetírók, így Strabón, Curtius Rufus, Arrhianos, Plutarchos, továbbá egy meglehetősen késői forrás a *Metzi Epitomé* szerzője is beszámolt Alexandros és a fogolynő, Rhóxané házasságáról.

Már az antikvitástól kezdődően találgatásokra adott okot Alexandros döntése; választását a szerelem mellett elsősorban politikai indokokkal magyarázták, s a modern kori kutatás tettében II. Philippos házassági politikájának gyakorlatát vélte felfedezni. Mindemellett arra is választ próbált adni, hogy a makedón uralkodó miért Rhóxanét, s miért nem III. Dareios lányainak egyikét választotta feleségül.

Curtius Rufus ugyanakkor a többi történetíró elbeszéléséhez képest jelentősen módosította, bővítette forrása beszámolóját. Alexandros *oratio obliquá*ban elhangzó beszédében az uralkodó magát Achilleushoz, Rhóxanét pedig Briséishez hasonlítja. Felmerül tehát a kérdés, vajon Curtius Rufus invenciójának tekinthető-e a voltaképpeni *imitatio Achillei* motívumának beillesztése. Ami talán még ennél is meglepőbb, hogy Curtius Rufus beszámolójában Alexandros választását a makedónok elítélik, s azt az uralkodó orientalizmusának, s morális hanyatlásának újabb jeleként értelmezik.

Diodóros, továbbá a *Metzi Epitomé* szerzője is beszámol arról, hogy Alexandros arra buzdította a makedónokat (*philoí, amici*), hogy kövessék példáját. A forrásaink így a szúzai tömeges esküvőt (Kr. e. 324) megelőző, korai vegyes házasságokat (*mixed marriages*) dokumentálhatnak.

Az előadás a *Quellenforschung* és *Quellenkritik* módszerének alkalmazását követően a következő kérdésekre keresi tehát a választ: mi indokolhatta Alexandros döntését (szerelem, politika, esetleg mindkettő); valóban követték-e a makedónok uralkodójuk tettét; Alexandros házasságával kapcsolatos makedón ellenérzést realitásnak vagy fikciónak kell-e tekintenünk, s végül, ki és miért illeszthette a történetbe az Alexandros és Achilleus közötti azonosságot, párhuzamot.

Nagy Levente (MA középiskolai tanár - filozófiatanár, testnevelőtanár)
Sport és a kétféle ókor vagy, az ókori időszámítások és a sport

Az időszámítás fontossága és összehasonlító elemzése az ókori Görögország olimpiai játékaival kapcsolatban, és a római kori cirkuszi játékokkal kapcsolatban. A címben szereplő kétféle ókor a görög és római ókort jelenti, amennyiben ellentétesen viszonyulnak a sportjátékokhoz.

Egyfajta értelmezése a meglévő adatoknak, elsősorban 19. századi szerzők (Wagner, Nietzsche gondolatai, vagy később Guttman értelmezései) alapján. Az ókori sportversenyek egy kevésbé ismert fényben való feltüntetése. Egy kvalitatív módszerrel való elemzés.

A görög versenyeken a játékok és az azon való részvétel voltak a hangsúlyosak, még az időszámítást is sokszor ez alapján számolták. A római versenyeken inkább a nézők és a látvány volt a hangsúlyos, és az időszámítást a császárhoz igazították. Ezekből sokféle következtetés vonható le. Ellentétes, kétféle irány az isteni és a földi világ között.

Analógiákat lehet vonni a mai sport értékeivel és változásaival. A sportszabályokat tudjuk, az értékeket kevésbé- Erre is kitérek az előadás végén.

Nagyillés János Phd, SZTE Klasszika-Filológiai és Neolatin Tanszék, docens, MTA-SZTE Antikvitás és Reneszánsz TKCS
„Iam feror Icaris ignota per aethera pennis” – Anna Maria van Schurman latin nyelvű költészete

A latin nyelvű női költészet feltárása terén úttörő jelentőségű Jane Stevenson 2005-ben megjelent *Women Latin Poets* című monográfiája, melyben a szerző háromszázhatvanégy latinul író költőnő munkásságát tárja fel. Már pusztán a szám nagysága is elgondolkodtató, és önmagában a kötet végén található Checklist rövid életrajzaiból is hallatlanul izgalmas kép bontakozik ki a latinul verselő európai (és részben újvilágbeli hölgyekről) az anonim apácáktól tudós férfiak lányain keresztül uralkodócsaládok tagjaiig. E női költői kórus egyik hangja az idén 340 éve elhunyt Anna Maria van Schurman (1607–1678) – e poliglott, rendkívül alaposan képzett holland tudós, festő, grafikus, költő végigélte a 17-ik századot, református nemesi család sarja volt. Hatvan éves múlt, amikor csatlakozott Jean de Labadie protestáns vallási csoportjához. Ránk maradt művei lenyomatai mély keresztény hitének és kísérletének, hogy nőként illeszkedjék be kor tudományos és művészi elitjébe. Az előadás költői technikájának egyes aspektusaival foglalkozik.

Neményi Réka, PTE BTK TTI Régészet Tanszék (egy. tanársegéd)
Kora keresztény liturgikus tárgyak értelmezésének módszertani problémái

A kultuszépületeken és a hozzájuk kapcsolható strukturális emlékeken kívül az egykori liturgikus tevékenység gyakorlására közvetlen módon utalhatnak a szertartás során

használatban lévő tárgyak is. A keresztény egyház intézményesülésének kezdeti időszakát vizsgálva, csak kivételes esetben nyílik lehetőségünk arra, hogy a liturgikus tevékenység gyakorlása során használatban lévő tárgyakat régészetiileg is azonosítsuk. A kutatást nehezíti, hogy ebben a korai periódusban elsősorban olyan tárgyak használatával kell számolnunk, melyek nem tűntek ki a késő római időszakra jellemző használati tárgyak sorából. Az előadás az írott források tükrében vizsgálja az egyes tárgytipusok során felmerülő módszertani és értelmezési problémákat.

Nemes Szilvia, dr., PhD-hallgató, ELTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Latin MA szakos hallgató, ELTE, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Római Jogi és Összehasonlító Jogtörténeti Tanszék (tanársegéd)

Augustum imploretur remedium. Egy aranykori metafora a VI. század császári rendeleteiben

A principátus államszervezete mint *remedium* több történetírónál is szereplő, ismert metafora, amely az államot mint egy haldokló beteget írja le legtöbbször, akinek orvosságra van szüksége. A polgárháborúk utáni Róma haldokló államszervezetének meggyógyításához is sajátos gyógyírre volt szükség, amelyet orvosként Augustus írt elő páciense számára. Tacitusnál és Liviusnál a metafora alapvetően az egyszemélyi vezetés orvosságát jelenti más és más módon. Az aranykori metafora karrierje azonban nem zárul le ennyivel, hanem Iustinianusnál új köntösben jelenik meg, aki propagandájának szolgálatába állítva megannyi Augustus kori irodalomból ismert metaforát alkalmazott jogi törvénykönyve bevezető rendeleteiben. Előadásomban a metafora eredeti jelentésétől kiindulva érek el a iustinianusi kodifikáció egyik bevezető rendeletében szereplő *remedium* képhez, amely jelen esetben egy jogi metaforát jelent a rendelet – nem kizárólag technikus jellegű jogi – szövegében.

Németh Attila PhD, ELTE, Filozófia Intézet

Az irodalmi én Seneca leveleiben

Előadásomban azt kívánom megvizsgálni, hogy az irodalmi forma és a filozófia kapcsolata milyen lényeges módokon hoz létre egy olyan erőteljes hangot Seneca leveleiben, amely képes a mindenkori közönségét az olvasás aktusain keresztül ösztönözni a filozofálásra és a Seneca által konstruált etikai ideál imitálására.

Németh György DSc, ELTE BTK Ókortörténeti Tanszék

Kocsihajtók és démonok

A ma ismert 1687 átoktáblából mindössze 97 feliraton található figurális ábrázolások. Az előadás ezeket a táblákat, ikonográfiájukat és területi valamint időbeli elhelyezkedésüket vizsgálja, összehasonlítva a rajzokat a mágikus papiruszok receptjeiben található ábrákkal. Úgy tűnik, a nagyobb mágikus műhelyek motívumkincsei nem hatottak egymásra, hanem önállóan fejlődtek ki, és egy tábla kivételével a papiruszreceptek sem gyakoroltak rájuk semmiféle hatást.

Óbis Hajnalka PhD, főiskolai docens, Nyíregyházi Egyetem, Történettudományi és Filozófiai Intézet

„Sed ea nocte clanculo ego profectus sum” – Az utazás mint krízis Augustinusnál

Aurelius Augustinus a későantikvitás nagy utazói közé tartozik, az észak-afrikai Thagastéból indulva Madaurába, Karthagóba, aztán Itáliába, Rómába és Milánóba is eljutott. Később hippói püspökként Numidia és Africa proconsularis települései között utazgatott egyházszerző munkát végezve. Ezen fizikai helyváltoztatások mellett műveiből, elsősorban a Vallomásokból, megismerjük azt a belső, lelki utazást is, amely olvasmányai segítségével a szellemi tökéletesedés útján vezette, és eljuttatta az Út felismeréséig. Az előadás az utazásleírások közül a 383. év végén történt eseményekkel foglalkozik. Augustinus ekkor anyja, Monica akarata ellenére, őt becsapva, éjjel, titokban hajóra szállt és Rómába utazott. A Confessiones 5,8,15 szövegének interpretációjával, a benne szereplő fogalmak más augustinusi művekben előforduló értelmezésével adalékokkal szolgálok Augustinus belső, lelki útjának megértéséhez.

Odrobina László PhD, Szegedi Tudományegyetem, Klasszika-Filológiai és Neolatin Tanszék
Az oktatáspolitikai változásai Róma keresztény császárai alatt

A IV. századi keresztény császárok leginkább tanulmányozott „iskolatörvénye” kétségkívül a Iulianus császár által kiadott CTh 13,5,5, amely a hagyományos értelmezés szerint megtiltja a keresztény tanároknak, hogy akár magán, akár köziskolában oktassanak. Bár a rövid törvényszöveg önmagában is számos értelmezési nehézséget vet fel, a helyzet még bonyolultabbá válik, ha a törvény szövegét együtt olvassuk a császár egyik, szintén a témára vonatkozó levelével. Bár elsőre úgy tűnik, a levél szövege tökéletesen illeszkedik a törvény általános megfogalmazásához, ugyanakkor – a másik oldalról vizsgálva – felvetődik a kérdés: vajon mit akarhatott a császár egy ilyen általános, tartalmilag szinte semmitmondó törvénnyel, valóban az általa visszaszorítani kíván kereszténységet valló tanárokat akarta-e távoltartani az általa idealizált pogány vallás szövegeitől (és közvetettebb módon távoltartani őket az oktatásra jelentkező fiataloktól)?

A negyedik század történeti és jogi eseményeinek az ókortörténet (különösen a régebbi egyháztörténet) és a római jog által adott értelmezéseit sokáig meghatározta az az elméleti alapvetés, hogy már Nagy Konstantintól kezdve, de a kereszténységet államvallássá tevő Nagy Theodosiustól mindenképpen az uralkodók legfontosabb célja a kereszténység jogi eszközökkel történő megerősítése és elterjesztése lett volna: számos kutatónál tapasztalhatjuk, hogy a vonatkozó forrásokat leginkább ebből a szempontból közelíti meg. Felvetődik ugyanakkor a kérdés: biztos-e, hogy ezek a jogi és egyéb történeti források ezt a hozzáállást támasztják alá, s nem egyéb indokokkal kellene magyarázni a rendelkezésre álló lépéseket. Az előadás hasonló feladatra vállalkozik, amikor nem csupán a Iulianus féle jogszabályt vizsgálja, hanem a milánói ediktumtól a kereszténység államvallássá válásáig terjedő időszakig tekinti át az oktatás területén hozott jogszabályokat, hogy bemutassa: volt-e és ha igen, mekkora hatása a kereszténységnek az első „keresztény” császárok oktatási törvénykezésére.

Ormos Bálint, PhD-hallgató, SZTE Történelemtudományi Doktori Iskola, Antikvitás program
A római város és vidék kapcsolata a Kr. e. 1. és Kr. u. 1. századok között

Az előadás a Kr. e. 1. és a Kr. u. 1. század közötti időszakban vizsgálja a római városfejlődés és városiasodás folyamatát az Appennini-félszigeten. Az előadás vizsgálja, hogy a városiasodás folyamata hogyan hatott a vidékre, s mi volt a korabeli város és vidék kapcsolatának a sajátossága? Az előadó az elemzés során a római társadalom- gazdaság és

művelődéstörténettel kapcsolatos szakirodalmi megállapításokat tekinti át, s vázol fel lehetséges kutatási irányvonalakat a készülő disszertációhoz.

Pálfi Zoltán

Adalékok az ókor két világháború közti oktatásához a Pázmány Péter Tudományegyetemen

A két világháború közti időszakban alapvetően megváltozott az ókor megítélése, visszaszorultak egyetemi intézményi keretei, sőt felvetődött, hogy a történelem oktatása során ne is tanítsák ezt a korszakot. E változás néhány mozzanatát villantom fel, elsősorban az ókori Közel-Keletre koncentrálni.

Pataki Elvira PhD, PPKE BTK, Romanisztika Intézet, Klasszika-Filológia tanszék

Ailianos és a költők

Az előadás célja a *Poikilé Historia* irodalmi vonatkozású feljegyzéseinek, az azokból kirajzolódó ailianosi irodalomfelfogásnak, illetve a gyűjtemény esetleges immanens poétikájának vizsgálata.

Patay-Horváth András PhD, ELTE BTK Ókortörténeti tanszék

Pelops és a Peloponnésos név eredete – poszter

Valamennyi ókori forrás egybehangzóan állítja, hogy a Peloponnésos félsziget az Atréida család mitikus őseről, Pelopstról kapta a nevét. Az ilyesfajta szerkezetű földrajzi elnevezések (főnév + nésos) között azonban nincs példa arra, hogy valamely mitikus személy neve szerepelne a szóösszetételben, sokkal inkább az mondható általánosnak, hogy egy állat nevét használják fel a névadásnál (pl. Korakonésos, Alópekonnésos, Arktonésos, Hipponésos, Prokonnésos, Elaphonésos, Myonnésos). Ezen megfigyelésből kiindulva kísérletet teszek a pelops név állatnévként történő értelmezésére és azon feltételezés mellett érvelek, hogy a pelops szó az ókorra már nagyrészt kipusztult, de korábban széles körben elterjedt és jelentős állatnak, az őstuloknak (*Bos primigenius*) a neve volt. A nyelvi és archaeozoológiai érvek mellett röviden kitérek a Pelops-mítosz néprajzi párhuzamaira és Pelops olympiai kultuszára is, mert mindezek szintén egyértelműen megerősíteni látszanak az első pillantásra meghökkentőnek tűnő elképzelést.

Péntek Dániel Gábor MA, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Doktori Iskola

A népek halála és Izrael feltámadása Ezékiel könyvében – Az Ez 32,17-32 és az Ez 37,1-14 kapcsolata

A Héber Biblia alvilágképeinek és halál utáni élettel kapcsolatos gondolatainak vizsgálata szempontjából Ezékiel próféta könyve az egyik legérdekesebb a korpusz iratai közül. Az előadásomban összevetett két szöveghely is vizsgálható ebből a szempontból. Az Ez 32,17-32 szöveghely az idegen népek elleni ítéletes prófétai gyűjtemény és a hosszú, Egyiptom elleni ítéletes orákulumfüzér záró részlete, amelyben egy siratóének formájában arról olvashatunk, hogy Egyiptom népe az Alvilágba kerül, más korábban hatalmas népek közé. Az Ez 37,1-14 egység pedig a könyv egyik leghíresebb részlete: egy üdvprófécia a kiszáradt csontok megelevenítéséről és Izrael népének újjáéledéséről. A korábbi szakirodalom szerint a két

szöveg között az egyetlen kapcsolódási pont az, hogy mindkettő a halál utáni életről beszél. (Vö.: Daniel I. Block, *Beyond the Grave: Ezekiel's Vision of Death and Afterlife*. In: *Bulletin for Biblical Research* 2 pp. 113-141., különösen p. 132.) Elemzésemben a két szöveg közötti intertextuális kapcsolatokat szeretném vizsgálat tárgyává tenni, arra a kérdésre keresve a választ, hogy lehetséges-e a két szöveg között teológiai, illetve irodalmi kapcsolatot kimutatni.

Petneházi Gábor PhD, MTA-SZTE Antikvitás és Reneszánsz TKCS

Megölni az evangéliumot (Evangelia immolare) - egy paroemium a 16. századból

A 16. században adagiumként rögzült és használt fordulat, *evangelia immolare*, azaz szó szerint "feláldozni a jóhírt" Lodovico Ricchieri (1469-1525) velencei humanista monumentális *Antiquarum lectionum libri c.* művében fordul elő először, majd Erasmus utolsó famulusa, Gilbert Cousin (1506-1572) *Adagia-gyűjteménye* révén terjed el az európai humanista latinban. Magyar vonatkozását az adja, hogy Jan Zamoyski lengyel főkancellár (1538-1605) 1593-ban Báthory Zsigmondnak írott, és őt a török elleni hadbalépéstől eltanácsoló levelében záróformulaként alkalmazza. Előadásomban ennek a furcsa fordulatnak az eredetét és különböző kontextusokban való előfordulásait igyekszem számbavenni, azzal a céllal, hogy a leginkább Erasmus nevével fémjelzett 16. századi humanista latin stílus egyik legfontosabb alkotóelemének, az adagiumnak vagy paroemiumnak a használatát is illusztráljam.

Posta Anna, PhD-hallgató, Debreceni Egyetem, Irodalomtudományok Doktori Iskola

*Vallási nevelés és humanista műveltség Leonhardus Mocoschinus 1599-es Ószövetség-parafrázisának könyveiben*¹

A reformáció humanizmusának oktatása a *docta pietas* eszméjére épült. Ez a kétpólusú műveltségmodell egyszerre követelte meg a klasszikus tudományokban való jártasságot és a vallási ismeretek elsajátítását. A beszédművészet diszciplínái (retorika, grammatika, dialektika) mintegy eszközként szolgáltak a Szentírás helyenként bonyolultabb textusainak értelmezéséhez. Ennek az új pedagógiai programnak mintegy propagálójaként virágzik a 16. században a neolatin költészet *Sacra Poetica* (szent költészet) irányzata, amely terminus tulajdonképpen az antik és a biblikus pólus összekapcsolásából született műfajokat jelöli: (1.) egyfelől konkrét ó- és újszövetségi szövegek latin nyelvre, antik metrumra és műfajra való átültetéséről beszélhetünk, (2.) más esetekben pedig éppen egy-egy antik műfaj vagy konkrét mű telítődik meg biblikus tartalommal. A szent költészet jegyében keletkezett műveket tömegével találunk a 16. századi németországi protestáns neolatin költészetben olyan költők életművében, mint Eobanus Hessus, Andreas Spethe, Nathan Chytraeus, Johann Stigelius, Georg Fabricius, Jacob Micyllus, Nicolaus Selnecker és Johann Spangenberg. Az erdélyi-felvidéki protestáns humanista közegekben is akad néhány képviselője a *Sacra Poeticának* Leonhardus Mocoschinus, Christianus Schesaeus, Georgius Purkircher és Caspar Piltz személyében. Wittenbergben 1599-ben keletkezett Leonhardus Mocoschinus, németlipcsei evangélikus lelkész *Historiarum Veteris Testamenti Heroico Carmine Redditarum Libri* című alkotása, amely az ószövetségi könyvek hexameteres, latin nyelvű átköltése. Az erősen antikizáló, eposzosító parafrázis nem teljes, a szerző csupán a Királyok II. könyvéig dolgozta

---

¹ AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-17-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT

fel az Ótestamentum szövegét. Korábbi munkáimban már foglalkoztam a *Genesis* és *Exodus* könyvek átköltésével, azonban a mostani előadásomban arra vállalkozok, hogy teljes képet adjak a parafrázisról, és részletekbe menően bemutassam, hogy az egyes könyvek miképpen tükrözik a korszak szinkretikus pedagógiai programját.

Priskin Gyula, SZTE Ókortörténeti tanszék
Nut istennő ábrázolása Peftjauneith koporsóján

Peftjauneith koporsója egyike azon kevés 26. dinasztia korabeli koporsónak, melyek a fedél belső oldalán úgy ábrázolják Nutot, hogy a nap az istennő szájánál, míg a hold az istennő ágyékánál helyezkedik el. Nut két oldalán az órákat megjelenítő nőalakok követik egymást: baloldalon a tizenkét éjszakai óra, jobboldalon a tizenkét nappali óra. A kapcsolódó feliratok felsorolják az órák neveit, illetve arra ösztökélik őket, hogy virrasszanak az elhunyt felett, csakúgy ahogy azt Ozirisz esetében is teszik. Előadásomban rámutatok, hogy ez az ikonográfia és a szövegek azt a helyzetet jelenítik meg, amikor a telihold egybeesik az éjszakai és nappali órák egyenletes eloszlásával, vagyis az őszi napéjegyenlőséggel. Ugyanez a nap a későbbi zodiákusokon is hangsúlyosan feltűnik, és mitológiai síkon Ozirisz feltámadásával, valamint ezzel egyidejűleg fiának, Hórusznak a fogantatásával kapcsolódik össze. Ez magyarázhatja tehát a motívum jelenlétét Peftjauneith koporsóján: az elhunyt ezzel is igyekezett biztosítani sikeres túlvilági létezését.

Ritoók Zsigmond, az MTA rendes tagja
Móricz Odysseus-drámája

Az előadás kísérlet az eddig csak egyszer nyomtatásban megjelent, és szinte kizárólag életrajzi összefüggésben tárgyalt /ha egyáltalán tárgyalt/ darab önmagában és Homérosszal összefüggésben való értelmezésére.

Rosta Kosztasz, PhD-hallgató, ELTE BTK Filozófiatudományi Doktori Iskola
A természet dinamikus fogalma Platónnál

Gerard Naddaf *The Greek Concept of Nature* című preszókratikus filozófiát tárgyaló munkájában amellelt érvelt, hogy a természet fogalmát abban a dinamizmusban szükséges megértenünk, amely a dolgok jelenlegi rendjének kialakulásához vezetett. Ez azt jelenti, hogy a természet nem statikus, valamilyen előzetes, megváltoztathatatlan adottság, hanem olyan változásokat rögzítő *történet* (*historia peri phüszeós*), amely az univerzum totalitása kapcsán magába foglalja kezdőpontot, a fejlődési folyamatot és a végeredményt. Naddaf másik, sokak által kritikusán fogadott tézise az, hogy ez a természetfogalom a kozmosz, a közösség és az ember szintjén is megjelenik (kozmogónia, politogónia és antropogónia).

Előadásomban nem célolok védelmembe venni Naddaf preszókratikusokra vonatkozó téziseit, de fel kívánom őket használni Platón kései gondolkodásának, főleg a *Törvények* emberi természetre vonatkozó fejtegetéseinek áttekintése során. Ezek látványosan szembeállíthatóak az *Állam* statikus leírásaival (például a nők vagy a filozófusok adott természetével). Álláspontom szerint Naddaf modellje képes számunkra válasszal szolgálni arra a kérdésre, hogy Platón miért egy dinamikus leírását adja a magnésziai berendezkedésnek. Vállalkozásom annyiban is indokolt, amennyiben maga Naddaf is kifejti egy cikkében („Plato and the *Peri phuseōs* tradition”), hogy tézisei a kései Platón vonatkozásában hasznosíthatóak.

Róth Márton PhD, Szegedi Tudományegyetem, BTK, Olasz Tanszék, MTA-SZTE Antikvitás és Reneszánsz TKCS

Újraírt Politika - Arisztotelész-reminiszcenciák Francesco Patrizi da Cherso La città felice c. utópiájában

Francesco Patrizi da Cherso – kit Klaniczay Tibor a manierizmus egyik legnagyobb teoretikusának nevez² - *Nova de universis philosophia* c. művével a neoplatonizmus hermetikus-mágikus irányának egyik legjelentősebb képviselőjévé vált Itáliában. A dalmát származású filozófusra az utókor is úgy tekint, mint a skolasztika ádáz kritikusa, arról ugyanakkor gyakran megfélelkezik, hogy e fiatalkori művét még erősen áthatja az arisztoteléanus szemlélet. Az előadás célja, hogy feltárjam azon arisztotelészi szöveghelyeket, melyek kiindulópontul szolgáltak Patrizi számára, hogy ideális városának politikai, társadalmi és erkölcsi törvényeit kialakítsa, és hogy ezáltal magyarázattal szolgáljak művének azon atipikus vonásaira, melyek jól elkülönítik a többi, neoplatinista szemléletű reneszánsz utópiától.

Róth Márton PhD, Szegedi Tudományegyetem, BTK, Olasz Tanszék, MTA-SZTE Antikvitás és Reneszánsz TKCS

Módszertani javaslatok az antikvitás tanításához a központi szabályozó dokumentumok tükrében

Az antikvitás kultúrája a középiskolai irodalomoktatás egyik meghatározó művelődéstörténeti területe: a kilencedikes évfolyam tananyagának közel harmadát teszi ki a görög-római irodalom, azonban hatása végigkíséri a teljes négy év anyagát, egészen a kortárs írókig. Az európai kultúrát alapjában meghatározó szerepe miatt az ókor irodalmának tanítása jelentős kihívás, melynek során figyelembe kell venni a – fentiekkel összhangban lévő - kerettantervi és érettségi követelményeket is. Előadásomban arra teszek kísérletet, hogy felvázoljak egy olyan módszertani megközelítést, mely a központi szabályozókból kiindulva (NAT, kerettanterv, érettségi követelmények) segíti az ókor irodalmának eredményes feldolgozását s szélesebb irodalmi kontextusba történő beépítését.

Sárközy Miklós PhD, tanszékvezető egyetemi docens, Ókortörténeti és Történeti Segédtudományi Tanszék, Károli Gáspár Református Egyetem

Új adatok a szászánida Irán és az Axumi Királyság kapcsolataihoz a koraiszlámkori Ganj-i bādāward legendája fényében

A tudományos kutatásban jól ismertek a szászánida Irán és az Axumi Királyság (Etiópia) Kr.u. 6-7. századi kapcsolatai elsősorban Dél-Arábia, Jemen területén. Az ekkor kibontakozó háborúkban a tét a Vörös-tenger és a Bāb al-mandab (Könnyek kapuja) kereskedelmi útvonalainak katonai ellenőrzése volt szászánida és etióp részről, mely fegyveres konfliktushoz és idővel szászánida fennhatósághoz vezetett Dél-Arábiában az iszlám felemelkedését közvetlenül megelőző évtizedekben.

Jelen előadásunkban egy számos iszlámkori klasszikus arab és perzsa forrásban fennmaradt legendán keresztül világítjuk meg a szászánida-axumi kapcsolatokat. Feltételezésünk szerint a

---

²KLANICZAY Tibor, *A reneszánsz válsága és a manierizmus*, ItK, 74(1970), 439.

későszászánida királyok legendás kincstáráról szóló legenda történeti értelmezése fontos adalékkal járul hozzá a szászánidák dél-arábiai jelenlétének kutatásához és a korabeli axumi állammal fenntartott kapcsolataihoz.

Schiller Vera PhD, a Semmelweis Egyetem nyugdíjas latin nyelvtanára

Emberáldozat nyomai a görög kultúrkörben

A görög kultúrkörben felmerül ugyan az emberáldozat rítusának lehetősége, de erős ellenérzés kíséri.

A hagyományban megtalálhatóak a szakrális királyáldozat nyomai, amikor is az uralkodó meghal utódja kezétől: após vejétől (Oinomaos és Pelops a kocsiversenyen mérik össze erejüket, és a vesztes Oinomaos meghal, Déioneust Ixion, Kisseust Archileus löki izzó szénnel teli verembe, Eurytion Péleus öli meg tévedésből vadászaton); nagyapa unokájától (Akrisiost öli meg versenyjátékon egy eltévedt discossal Perseus); illetve az apa erőszakos halálát követi fia trónralépése (Laiost öli meg Oidipus, és lesz azután király Thébaiban, Aigeus tengerbe zuhanása után veszi át az Athén feletti uralmat Théseus, illetve Théseus skyrosi tengerbe zuhanása után lesznek végül fiai Athén urai). Ennek ellentételezése egy későbbinek tűnő hagyomány, amely szerint a király idős korban visszavonul, átadja a hatalmat utódjának, általában fiának, ritkábban unokájának, de továbbra is otthon él tisztelettől övezve (Laertés adja át az uralmat Odysseusnak (Ithakában), Pherés Admétosnak (Pheraiban), Kadmos Pentheusnak (Thébaiban).

Ezeket a halálokat a mítoszok nem nevezik emberáldozatnak, ellenben egyértelműen annak tekintik a meginduló háború vagy vész esetén feláldozott fiatal lányokat, ritkábban fiúkat. Erechtheus lányát vagy lányait áldozza fel egy Athénra vészterhes háborúban a győzelemért, a Leókoridák éhínség vagy járvány elhárítására hálnak meg apjuk felajánlására, és Hyakinthos is feláldozza lányát vagy lányait. Mind a három mítosz hangsúlyozza, hogy az ifjú szűz lányok hazájuk megmentésére önként vállalják a halált. Ugyancsak önként vállalja az áldozatot Makaria, Héraklés lánya és Menoikeus, Kreón fia az övéit, illetve városát védő harc előtt. Azt, hogy ezzel a kultuszgyakorlattal a görögök valójában nem értettek egyet, több mítoszkör is bizonyítja. Iphigeneiát, a trójai háború megindításakor feláldozott királylányt éppen az az istennő, Artemis menti meg, akinek feláldozzák, az achai Petrai hagyománya szerint az Eurypulos által meghonosított Dionysos-kultusz vet véget az Artemis Triklariának szóló évenkénti emberáldozatnak, a boióthiai Potniai hagyománya szerint pedig Dionysos Aigobolos egy ifjúsága virágjában levő fiúgyermek feláldozását kéri ugyan, de végül egy kecskével is megelégszik.

Hogy emberáldozat mégis létrejöhett, vagy legalább is szóba jöhetett a kultikus gyakorlat szintjén is, nemcsak mítoszokban, arra is van adatunk. Egy i. e. 725-re datált jóslat szerint a messéniak olyan jóslatot kaptak, hogy egy Aipytidák véreből származó szüzet kell feláldozniuk „sorssal jelölve”, hogy legyőzhessék Spartát. Az áldozatot azután nem, vagy nem jól mutatták be, Messéné elvesztette a háborút. Hérodotos pedig arról ad hírt, hogy az achai Alosban Zeus Laphystiosnak áldozták fel Athamas király elsőszülött fiának minden elsőszülött leszármazottját, ha nem menekültek el más országba. Amennyiben valamelyikük hazatért, elhurcolták a tanácsházba, onnan pedig szalagokkal feldíszítve a szentély oltárához, ahol feláldozták. A boióthiai Orchomenosban pedig „Agronia” ünnepén Dionysos papja meztelen karddal üldözte az Aioleák családjából származó nőket, Minyas király lányainak leszármazottait, és akit utolért, azt joga volt megölnie. Az adatok tehát azt mutatják, hogy az emberáldozat lehetősége időnként felmerült, de nem biztos, hogy valósággá vált, volt lehetőség az elkerülésére.

Az előadás ezt a témakört kívánja körüljárni.

Seres Dániel, PhD-hallgató, ELTE BTK TDI Ókortörténeti doktori program
Vallási érvek Démosthenés Timokratés elleni beszédben

Az eddigi kutatás a Kr. e. IV. század politikai- és perbeszédeiből felfejthető vallástörténeti információkat leginkább „puszta vallástörténeti” anyagként vizsgálta, azaz nem szentelt elmélyült kutatást ezen források – amelyek olykor csak egyetlen szót vagy kifejezést takarnak – pontos szerepének meghatározására a beszéd szerkezetében, legyen az a konkrét – többé-kevésbé – tényeken alapuló jogi érvelés vagy inkább az érzelmet célba vevő retorikai eszköztár része. Előadásomban a „ἱεροσυλος” (templomrabló) és a „κατάρατος” (átkozott) szavakra fókuszálok, amelyek – véleményem szerint – meghatározó elemei Démosthenés *Timokratés elleni* beszédének. Mindkét szó esetében amellet érvelek, hogy ebben a beszédben egyértelműen a vallásos szókészlet elemei, Démosthenés jogosan és meggyőzően használ ilyen erős kifejezéseket ellenfeleivel szemben. Mivel mindkét szó ritkán fordul elő a klasszikus kori prózai szövegekben, ezért a pontos jelentés meghatározása miatt, ami az alapfeltétele annak, hogy megérthessük az adott szavaknak az érvelésben betöltött szerepét, megvizsgálom a Kr. e. V–III. századi párhuzamos prózai szöveghelyeket, továbbá az epigraphiai, valamint a korábbi drámai forrásokat is, amit a korábbi kutatás nem tett meg. Az elemzésen keresztül pedig bepillantást nyerhetünk a beszédíró érveléstechnikai eszköztárába mind a törvények, mind pedig az érzelmeik oldaláról.

Simon Attila PhD, ELTE BTK Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszék
Platón a ritmus szerepéről a kartáncban

Platón a *Törvények* második könyvében a kartáncnak (*choreia*) az egész *polis* életében meghatározó nevelő – vagyis erkölcsi és politikai – szerepet tulajdonít. E nevelésben az ösztömvészeti előadásként fölfogható kartánc értelmi és érzéki elemeinek hatása egyaránt fontos. Az előadás tézise az, hogy a ritmus mint a *choreia* érzéki összetevőinek egyike középponti szerepet játszik mind a kartánc különböző alkotóelemeinek egymáshoz kapcsolásában, mind pedig a megfelelő „elvarázsoló” hatás kiváltásában.

Simon Bence MA, ELTE Régészettudományi Intézet
Római kori megtelepedés és mezőgazdaság az Északkelet-Dunántúlon

A római kori latin mezőgazdasági szakíróktól bőséges forrás maradt fenn arról, hogy milyen szempontokat tartottak fontosnak egy vidéki gazdaság kialakításakor. A tájrégészet eszközeivel a megismert környezeti tényezők fontosságára és hasznosítására vonatkozóan új adatokkal szolgál tanulmányom az Északkelet-Dunántúl kapcsán. Előadásom mélyebb betekintést ad a vidéki településrendszer változásaiba és kísérletet tesz a gazdasági központok meghatározására is.

Simon Lajos Zoltán PhD, ELTE BTK, Ókortudományi Intézet, Latin Tanszék
„sed nunc navita...” Neolatin tengerészeklogák

Közismert, hogy Iacopo Sannazaro a bukolikus költészet új válfaját (*Eclogae piscatoriae*, 1526) hozta létre, mely évszázadokig divatban maradt, olyannyira, hogy a XVIII. században

még irodalomkritikai viták zajlottak a latin és nemzeti nyelveken egyaránt művelt halászeklogák körül. Míg az *ecloga piscatoria* ma sem mondható teljesen elhanyagolt kutatási területnek, a jóval ritkább tengerészekloga (*ecloga nautica*) műfaja szinte teljesen feledésbe merült, s máig jórészt föltáratlan. Egyelőre arra sem lehet megnyugtató választ adni, hogy nagyjából mekkora szövegtömeg lenne idesorolható. A jelen előadás sem vállalkozhat többre, mint – első vizsgálódásaink eredményeként – azon rendkívül merész műfaji kísérletezés bemutatására, mely a sokszor gépiesen alkalmazott bukolikus konvenciók átformálásával, a klasszikus irodalmi hagyomány legkülönbözőbb rétegeinek mozgósításával törekedett az eklogaköltészet megújítására.

Solti Dóra PhD, ELTE BTK Görög Tanszék, Eötvös Collegium Byzantium Központ
Egy kora újkori német prognosticon Konstantinápoly felszabadításáról, és annak korabeli görög fordítása (1698/1699)

Stanislaus Reinhard Acxtelmeier 1698-ban megjelent enigmatikus műve, a *Das Muscowittische Prognosticon* Konstantinápoly visszavételét és az oszmánok Európából való kiűzését jósolja. Habár saját műfajmeghatározása szerint *prognosticon*, a mű legnagyobb részét Oroszország történetének összefoglalása teszi ki, melynek egyetlen célja Oroszország európai nagyhatalommá való felemelkedésének bemutatása: mint az egyetlen keleti keresztény nagyhatalom, egyedül ő képes és ő hivatott az Oszmán Birodalom legyőzésére és Konstantinápoly visszavételére. Ezt a politikai gondolatot két jól ismert prófécia támasztja alá: a szőke nemzet, valamint a megváltó császár legendája.

Mivel a korabeli német nyelvterületen nem talált támogatókat ez az elképzelés, és a karlócai béke után aktualitását veszítette egy új török háború gondolata, Nyugat-Európában visszhang nélkül maradt a mű, az oszmán uralom alatt álló Havasalföldi Fejedelemségben viszont nagy érdeklődés fogadta. Brancoveanu fejedelem udvarában a korabeli beszélt görög nyelvre fordították a következő évben, egy nyomtatott kiadás megjelenését azonban a körülmények nem tették lehetővé. A görög szöveg kézirati hagyománya ettől függetlenül folyamatos volt a 19. századig.

Sólyom Márk, PhD-hallgató, ELTE-BTK Ókortörténeti Tanszék doktorandusz
Parthenius, a „kétszer kasztrált” eunuch

Nerva császár rövid regnálásának (96-98) eseményeiről négy késői forrás szolgáltatja a legtöbb információt: Cassius Dio 68. könyvének középkori, XI. századi epitoméje, Zónaras XII. századi világkrónikája, a keresztény pap, Orosius V. századi történeti műve, illetve a IV-V. század fordulóján keletkezett, ismeretlen szerzőjű, pogány *Epitome de Caesaribus*. Utóbbi munka beszámol a Domitianus császár elleni összeesküvés egyik vezéralakjának, Nerva trónra segítőjének, Parthenius *procurator cubiculum*nak a 97. évi meggyilkolásáról is. Az ismeretlen epitomátor szerint „*Parthenium vero demptis prius genitalibus et in os coniectis iugulavere*”, miközben Orosius egy szöveghelye (7.11.) Partheniust eunuchként (*spado*) említi, ahogy azt az *Epitome de Caesaribus* is sejteti a *procurator cubiculum*, vagyis a „hálószoba intézője” cím megnevezésével. Milyen körülmények között történt a gyilkosság? Hogyan lehetett egy eunuchot még a halála előtt is kasztrálni? Mi indokolja a brutális körülmények szöveghagyományban egyedülálló részletezését? Milyen módon lehet összebékíteni a feltételezésem szerint 407/408-ban keletkezett pogány *Epitome de Caesaribus* szöveghelyét a többi – keresztény – forrás információival? Előadásom egy I. század végi

kegyetlen gyilkosság késő ókori és középkori auktorok által ránk hagyományozott részleteinek elemzéséről szól.

Somfai Péter, PhD-hallgató, ELTE-BTK Latin tanszék

A gondok árja – Catullusi és lucretiusi intertextusok az Aeneis Dido-epizódjában

Előadásomban a catullo-vergiliusi nőábrázolások keretein belül azt vizsgálom, hogy hogyan húzódik meg az *Aeneis* Dido-epizódja mögött Catullus 64. *carmene*, illetve az utóbbi Ariadné-figurájának modelljeként – többek között Euripidés, Apollónios Rhodios és Ennius műveiből – ismert Médeia története. Mivel a vizsgálat tárgyát képező vergiliusi és catullusi szövegeket intertextuális kapcsolatok számtalan szála köti össze, és ezen kapcsolatok nagy része jól ismert, előadásomban néhány olyan szöveghelyet elemzek, amelyek ez idáig kevésbé kerültek a kutatások homlokterébe. Az előadásom célja, hogy feltérképezze a szóban forgó szövegrészleteknek az egymáshoz fűződő relációit, megkülönböztetett figyelmet szentelve annak, ahogyan a vergiliusi szövegek adott esetben kombinált allúziók révén a 64. *carmen* mellett más költői szövegekkel – például Lucretius *De rerum naturájával* – is érintkezésbe lépnek.

Somogyi Szilvia, MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport

A szőlősi plébános esete Arisztotelésszel

Az előadás címében megidézett Arisztotelész jelen esetben nem egy építkezés során használt kötőanyag. Nem az antik filozófia középkori magyarországi recepciója a tárgy.

Arisztotelész itt inkább egy hosszú út mentén álló útjelző kövek egyike lesz, amely az útról – vagy ha úgy tetszik a szekció címében megfogalmazott társadalmi kontextusról – mesél, a cím másik eleméről: a szőlősi plébánosról.

Az Egyetemi Könyvtár híres középkori kódexállományába a 15. századi Cod. 48. jelzetű kódex a lehnici (ma Szlovákia) karthauzi kolostor könyvállományából került be a 18. században. A kódexet írásképe és tartalma alapján Csehországhoz (is) kötötték kutatói, ám szövegének van egy mintegy húsz oldalas kitévő, hol két, hol csupán egy hasábra írt részlete, amely zavarba ejtő. A húsz oldalnyi szöveg javarészt oklevél- és írásmintákat tartalmaz latin (és elhanyagolható arányban német) nyelven. A rész több kéz írása, és hagyományos értelemben véve nem formulárium, hanem inkább egy praktikus használatra hevenyészve gyűjtött írásmintagyűjtemény és pár iskolai jegyzet együttese, összemácsolása. Mivel a mintákban lejegyzőjük a személyneveket benne hagyta, így lokalizálható az a terület, amelyhez köthetők. A helynevek (Szepesolaszi, Rozsnyó, Késmárk, Poprád) egyrészt a Felvidékre mutatnak, másrészt egy tőlük valamelyest távolabb eső mezővárosra, Szőlősrre. Így az iratminták és jegyzetek tanulmányozásával kísérletet tehetünk arra, hogy megismerjük a egy jól körülhatárolható egyházi társadalmi csoport (városi plébánosok) gyakorlati latin írásbeliségének rétegeit, és hogy az iskolás tudásukban mekkora szerepet kapott (kapott-e) a praktikum mellett például az arisztotelészi *Nikomakhoszi etika*.

Somos Róbert PhD, DsC, PTE BTK Filozófia Tanszék

A hajókormányos alakja az alexandriai hagyományban. Philón, Kelemen, Órigenés

Az előadás alapgondolata szerint az alexandriai keresztény teológusok erősen támaszkodnak Philónra. A philóni mondatokból mint mozaikdarabokból összeállítható egy-egy olyan

összefüggő szöveg, amely nagyon hasonlít a Kelemen és Órigenés munkáiban található megfogalmazásokhoz, ugyanakkor más philóni kijelentések csoportjából egy olyan, másik szöveg is előállítható, amely jelentős eltérést mutat a keresztény követői műveiben megfogalmazottaktól. Az előadás a kybernétés példáján mutatja be, hogy hasonló, ugyanakkor bizonyos pontokon eltérő gondolatokat találunk a gondviselés- és lélektan vonatkozásában, de egyéb összefüggésben is gyakran alkalmazott metafora kapcsán Philón, Kelemen és Órigenés írásaiban.

Süvegh Eszter, PhD-hallgató, ELTE Régészettudományi Intézet

A groteszk terrakották leletkörülményeiről – eltérő kontextus, eltérő jelentés?

A hellénisztikus korban megjelenő tárgycsoport, a groteszknak nevezett terrakotta szobrocskák többségének provenienciája – különböző okokból – bizonytalan vagy teljesen ismeretlen. Doktori kutatásom egyik célja, hogy összegyűjtve az igazolható, dokumentált leletkörnyezetből származó töredékeket, megpróbáljak biztos támpontokat nyerni ennek a leletcsoportnak az értelmezéséhez. Előadásomban ilyen, sírokból, szentélyekből, lakóházakból vagy egyéb lelőhelyekről előkerült groteszk kisplasztikák leletkontextusát, adott esetben a velük együtt felfedezett más tárgyakat elemezve igyekszem megvizsgálni, milyen jelentést hordozhattak, milyen szerep(ek)et tölthettek be ezek a furcsa, torz ábrázolások a hellénisztikus kor emberének életében.

Szabó Ernő, doktorjelölt, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Ókortörténeti Tanszék

Si decesserit sive vivos recesserit

Az előadás tárgyát képező – a feliratos emlékeken leggyakrabban *collegium*nak nevezett – római magánegyesületek a *tenuiores*, azaz a három *ordines* alatti társadalmi réteg egyesületei. Az egyesületek alapítása többnyire magánkezdeményezésre vezethető vissza, a késő antikvitás kényszerestülteitől eltekintve a magánegyesületekhez történő csatlakozás önkéntességen alapult. A társulatok tagságába felszabadítottak és olykor rabszolgák is felvételt nyerhettek. Noha az egyesületi tagság számos előnnyel járt, komoly anyagi terhet is jelentett a *collegiati* számára, hiszen a belépési díjon (*capitularium*) túlmenően a havi tagsági díjat (*stips menstrua*) is meg kellett fizetniük. Többletkiadásként jelentkezett a tagok számára egy-egy társulati tisztség vállalása, amiért *summa honorariát* kellett fizetniük, és amellyel gyakran rájuk hárult az egyesületi lakomák megrendezésének költséges feladata is.

Mi történt, ha egy tag valamilyen okból nem tudta többé vállalni az egyesületi tagság anyagi terheit? Van adatunk arra vonatkozóan, hogy egy tag önként távozott, azaz kilépett egy *collegium*ból? Hogyan számolt el az egyesület a kilépő taggal a korábbi befizetéseit illetően? Előadásomban e kérdésekre keresek választ.

Szabó Ferenc Krisztián PhD, SZTE BTK Klasszika –Filológia és Neolatin Tanszék

Themistoklés praetorsága és a korkyrai háború (Nepos, Them. 2, 1-3)

Vitán felül áll, hogy Cornelius Nepos idegen hadvezérekről írt életrajzi sorozatában (*De excellentibus ducibus exterarum gentium*) számos tárgyi tévedés található, ez azonban – megítélésem szerint – nem adhat okot egyúttal azoknak az adatoknak az elvetésére is, amelyek egyedül Nepos *vita*-iban hagyományozódtak tovább. Erre példa a *Themistocles* egyik

– sok szempontból zavarosnak tűnő – szöveghelye (2, 1-3), amelynek vizsgálata során arra vetjük a súlyt, hogy az ott leírtak összeegyeztethetőnek bizonyulnak-e az ismert forrásokkal, illetve a jelenlegi ismereteinkkel. Tekintetbe véve, hogy Nepos lehetett az első biográfus, aki megkísérelte összehangolni a közismerten ellentmondásos Themistoklés-hagyományt, neki magának kellett felkutatnia, feldolgoznia és értékelnie a – gyakorta nehezen értelmezhető és egymásnak ellentmondó – forrásokat. Felvethető tehát, hogy Nepos tévedései – legalább néhány esetben – talán mégsem a források figyelmetlen kezeléséből erednek (miként azt a kutatók jelentős része vallja), hanem az ellentmondásos történeti hagyományból, illetve az abban való eligazodás (forráskritika) nehézségeiből. A vizsgált szöveghely kapcsán megállapítható, hogy a korkyrai háború hitelessége egyetlen meglévő forrás alapján sem cáfolható, és nem zárható ki, hogy Themistoklés ebben a – 490-es évek végére datálható – háborúban stratégiai tisztséget töltött be. A vizsgálat egyébiránt betekintést nyújt Nepos forráskritikai elveibe, és több ponton is bővíti a görög történelemre vonatkozó ismereteinket.

Szabó Melinda, PhD-hallgató, ELTE-BTK Régészettudományi Intézet, phd-hallgató
Akiket negotiatornak neveztek

Pannonia terültéről mindössze 12 olyan férfi ismert, akikre a feliratok konkrétan vagy közvetve, de negotiatorként hivatkoznak. Az előadás központi kérdése, hogy a negotiator megnevezést viselők körét miként lehet meghatározni? Van-e valami közös társadalmi szerepvállalásukban, társadalmi helyzetükben? A rendelkezésre álló források a provincia meghódításától egészen a harmadik század végéig, Pannonia Inferiorból és Superiorból is szolgáltatnak adatokat, kis számuk miatt viszont csak a Római Birodalom általános társadalmi struktúrájába illesztve vonhatunk le következtetéseket erről a 12 személyről.

Szalka János, dr., PhD-hallgató

III. Ramszesz elleni háremi konspiráció (Az összeesküvés jogi szempontú vizsgálata)

Az ókori Egyiptom korából viszonylag sok írásos dokumentum maradt fenn, mely bepillantást nyújt az ország történelmébe, a társadalom felépítésébe, az egyiptomi emberek életébe, valamint gondolkodásmódjába. A fennmaradt iratok megoszlása azonban sajtószerű, mert az ország történelmének bizonyos szakaszai, illetve fontosabb eseményei tekintetében nem szolgál hivatalos ismeretekkel. Pontosán ezért rendkívül értékesek azok az írásos források, amelyek a történelem olyan részleteiről adnak tájékoztatást, amik nem megszokottak, hanem előfordulásuk igencsak ritkának mondható. Az ilyen események egyike a király elleni merénylet, mellyel kapcsolatban az egyiptomi történelem vonatkozásában csak néhány esetről van hivatalos tudomásunk. A 20. dinasztia korában, III. Ramszesz fáraó ellen történt eseményeket hivatalos iratok rögzítették, melyek egyértelműen tartalmazzák az uralkodó elleni merénylet tényét, elkövetőit, az eljárás lefolytatására adott királyi utasítást, a vizsgálatra kijelölt bírák neveit, címeit, az eljárás részleteit és a kiszabott büntetéseket. Az előadás célja - természetesen a korábbi kutatások eredményeinek felhasználása mellett - a merénylet jogi szempontú vizsgálata, mely segíthet pontosítani a fennmaradt dokumentumok rendeltetését.

Szántó Zsuzsanna PhD, Freie Universität Berlin

Shabbat és az egyiptomi zsidók

A Shabbat megtartása mindig a zsidó identitás egyik alapköve volt. Jelentősége különösen a babiloni fogság idején nőtt meg, amikor is az egyik fő összetartó erővé vált a zsidók között. A babiloni zsidóság mellett az egyiptomi diaszpórában is nyomon követhető az ünnep megtartása mind a perzsa, mind a görög-római korban. Philón és Josephus is beszámol arról, hogy hogyan tartották meg a korabeli zsidók a Shabbatot. Az irodalmi források mellett azonban számos papyrológiai forrással is rendelkezünk, amelyek szintén információval szolgálhatnak e zsidó ünnepről. Előadásom célja az egyiptomi, főként hellenisztikus kori görög nyelvű papyrusok vizsgálata, valamint annak bemutatása, hogy ezekből milyen kép rajzolódik ki a Shabbatról.

Szekeres Csilla PhD, Debreceni Egyetem Történelmi Intézet Klasszika-filológiai és Ókortörténeti Tanszék

„Uterque regnare vult”. M. Tullius Cicero az egyszemélyi hatalomról

Jól ismert tény, hogy Cicero a római *res publica* elszánt védelmezőjeként életét is kockára téve szállt szembe a „zsarnok” Caesarral, majd az utódjának tekintett Antoniusszal, miközben élete során őt magát is többször vádolták meg azzal, hogy *regnumra*, *tyrannisra* törekszik. Az előadás azt vizsgálja, hogyan viszonyult Cicero az egyszemélyi hatalom különböző formáihoz; mi az elméleti háttere a *regnum*-ról, a *dictaturáról* és a *tyrannis*-ről alkotott véleményének, és hogyan befolyásolták, alakították azt a római politikai élet eseményei, saját tapasztalatai.

Székely Melinda PhD, tanszékvezető docens, SZTE Ókortörténeti Tanszék

Pacatus panegyricusa mint történeti forrás

Latinus Drepanius Pacatus Theodosius császárhoz írt *panegyricus*-ában történelmi szempontból fontos részleteket találunk az *usurpator* majd társzászár Magnus Maximus intézkedéseire, a barbárokhoz való viszonyára, a kor vallási problémáira és Theodosiusszal vívott polgárháborújára vonatkozóan. Pacatus műve a Theodosius és Magnus Maximus közötti polgárháború pannoniai eseményeihez az egyetlen forrásunk, így ennek vizsgálata különös jelentőséget kap. A *panegyricus* mellett egyházi szerzők, különösen Ambrosius és Orosius művei, valamint az érmék vizsgálata segít Theodosius magatartását és az eseményekre adott reakcióját feltérképezni, így az ellentmondásos időszakot alaposabban megismerni.

Szell Gábor doktorjelölt, SZTE Történelemtudományi Doktori Iskola, Antikvitás program

Eretnekség és igazhitűség az 5. századi Gallaeciában

Hydatius gallaeciai püspök egyedülállóan részletes beszámolót nyújt krónikájában az 5. századi Hispania történetéről és egyházi helyzetéről. Az igaz hit képviselőjeként a szigorú ortodoxiát támogatta, ezért számos olyan eretnekséget említett művében, amelyik népszerűsége miatt veszélyeztette a katolikus egyház egységét Gallaeciában. Hydatius az ariánusok, a priscillianusok és a manicheusok mozgalmát ítélte a legveszélyesebbnek, de sokat foglalkozott Nestorius és Eutyches tanításával is. Mivel a barbár népek támadása mellett az eretnekségek terjedését tartotta saját kora legnagyobb csapásának, másoktól is elvárta volna az egyházi fegyelmet és az igaz hit közös védelmezését, de az egyházi vezetők egy része inkább nem vállalt szerepet ebben a küzdelemben.

Szeverényi Vajk PhD, Déri Múzeum, Debrecen

A Kelet-Mediterráneumtól a Kárpát-medencéig az i.e. 3. évezredben: interregionális kapcsolatok és társadalmi változások a kora bronzkorban

Az interregionális kapcsolatok igen fontos – gyakran kiemelkedő – szerepet játszanak az őskori társadalmak fejlődésében, a társadalmi, gazdasági és kulturális változások folyamataiban. Ebből a szempontból a 3. évezred különleges helyet foglal el Nyugat-Eurázsia ős- és ókorában: a közel-keleti és kelet-mediterráneumi korai államok, „civilizációk” között olyan szoros politikai, gazdasági és társadalmi kapcsolatok alakultak ki, amelyek alapvetően átalakították nem csak a régió, hanem a teljes eurázsiai „bronzkori oikumené” struktúráját és a történelmi folyamatok komplexitását. Ezt a kapcsolatrendszert több kutató világrendszerként írja le, amelyben a centrum, a félperiféria és periféria közösségei között olyan strukturális kapcsolatok alakultak ki, amelyek következtében szinkronban változnak.

De vajon mi lehetett a 3. évezredi őskori Közép-Európa szerepe ezekben a folyamatokban? Milyen hatással voltak rá ezek az új kapcsolatrendszerek? Leírható-e egyáltalán a Kárpát-medence szerepe a világrendszer-elmélettel, és ha nem, milyen más megközelítési módok léteznek?

Szikora Patricia, PhD-hallgató, ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola, Ókortudomány program

Théseus, Phaidra és Hippolytos. A πάθος formái Gázai Prokópiosz Ekphrasisában

A gázai iskola egyik legismertebb rhétorától, Gázai Prokópiostól két *ekphrasist* is ismerhet az utókor: előadásomban a Hippolytos és Phaidra történetét ábrázoló – föltehetően valóban létező, de ránk nem maradt – falfestmény képleírását fogom tárgyalni. Az eddig megjelent tanulmányok az elbeszélés sorrendjében elemzik az *ekphrasist*, ebből kifolyólag a hasonlóságok, ismétlődések, a leírás egészét átszövő motívumok kevésbé domborodnak ki. Jóllehet a nyári hőség, a délidő, melyet a narrátor a szoros értelemben vett leírás legelején jelöl meg, remek kiindulópont a 42 caputból álló szöveg további rétegeinek fölfejtéséhez. Az ábrázolás jeleneként megragadott időpont a mitikus történet három főszereplője számára három különböző elfoglaltságot, részben fizikai, részben érzelmi állapotot idéz elő: Théseus alszik, Phaidra szerelmi vágytól ég, Hippolytos pedig vadászaton vesz részt, ez alkalommal is saját σωφοσύνη-je megszállottjaként. A három eltérő módon megélt πάθος, Hypnos és két Erós jelenlétével megerősítve, a szereplők érzékelő képességében is tetten érhető, amely kulcsfontosságú a mítosz állandó elemeinek fölismeréséhez a történet újramesélésében.

Szilágyi Laura Menta, PhD-hallgató, PPKE Nyelvtudományi Doktori Iskola

Mérges kígyók és gyógyító növények. Kolophóni Nikandrosz világképe

A Kolophóni Nikandrosszal foglalkozó szakirodalomban többször találkozunk azzal a véleménnyel, miszerint a hellenisztikus kori költő két fennmaradt tankölteménye (az *Alexipharmaka* és a *Thériaka*) igen sötét, az ember számára veszélyes és ijesztő világképet sugall.

Az előadásomban arra szeretnék választ találni, hogy a nikandroszi költeményeknek mely jellemzői erősítik az olvasóban ezt a negatív képet, és hogy mely jellemzők szólnak mégis inkább a pozitív világkép mellett.

Szovák Kornél DSc, MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport,
A Szt. László-legenda középkori hatástörténete

A 12. század végén keletkezett, 13. század eleji átdolgozásokban korunkra maradt Szt. László-legenda jelentős hatást fejtett ki az utókorra. Egyes elemei meghatározóak lettek a képzőművészeti emlékhagyomány ikonográfiájára, mások eszmeáramlatok alapanyagává váltak. A szövegekre gyakorolt hatás sem volt elhanyagolható, későbbi írók folyamatosan emeltek át szó szerinti vagy allúzív részleteket saját művükbe. Az eredeti legenda szerzője munkája írásakor sajátos módon vegyítette egymással a kora középkor szövegalkotó technikáinak egymástól eltérő allegorikus-tipológikus módszereit, a Szent Ágoston által kidolgozott keresztény retorika eljárásaival formálta szövegét. Későbbi olvasatai részint arról vallanak, hogy középkor végi felhasználói mennyiben értették meg a 12. századi szövegnek a betű szerinti jelentést meghaladó üzenetét (birtokában voltak-e annak a tudásnak, mely az író szándékait tükröző pontos szövegértést és értelmezést tett lehetővé számukra), részint értelmezésük cáfolhatja vagy megerősítheti a 12. századi szöveg keletkezéséről kialakult tudományos elképzeléseket.

Szörényi László, professzor emeritus, SZTE Klasszika-Filológia és Neolatin Tanszék
Arany János, Buchananus zsoldárparafrázisainak olvasója

Arany a Gyulai Pálhoz írott önéletrajzi levelében, amelyet azután minden későbbi Arany-életrajz kiindulási alapnak használt, egyetlen neolatin művet említ mint gyermekkori olvasmányát, ez pedig nem egyéb, mint Buchanan latin zsoldárparafrázisai. Megpróbáltam utánanézni, hogy miért emlékezett rá vagy miért tartotta fontosnak megemlíteni. Buchanan a 16. század legnagyobb vagy legalábbis Scaliger által legnagyobbként tartott neolatin költője volt, akinek népszerűsége töretlenül fennmaradt tulajdonképpen a 18. század végéig, 19. század elejéig. Latin nyelvű tragédiái még a 20. században is sikert arattak, igaz, hogy már angol fordításban. Zsoldárparafrázisait három dolog tette Európa-szerte népszerűvé, ráadásul szinte felekezeti különbség nélkül minden nagyobb egyházban. Az egyik az, hogy valóban tudott héberül, tehát kétséges esetekben a 150 zsoldár eredeti változatát használta. A második az, hogy ennek ellenére mindvégig támaszkodott a Vulgatára is, tehát Szent Jeromos változatának költői szépségeit sem hanyagolta el, sőt, imitálta, illetve versenyzett velük. A harmadik pedig, hogy hallatlan merészséggel a 150 vers fordításában felhasználta nem csupán az összes latin-görög lírai metrumot és strófafajtát, hanem tíz esetben még a hexametert is! Ami pedig a magyar recepciót illeti, éppen Arany János gyermekkorában jelent meg a nagy Hatvani István debreceni professzor fiának, ifj. Hatvani Istvánnak a kiadásában Nagyváradon a Buchanan-féle parafrázis, Teleki Sámuelnek ajánlva. Ifjabb Hatvani ugyan katolizált és így bihari tanfelügyelő is lett, de ez nem akadályozta meg a kelet-magyarországi és erdélyi olvasókat, hogy ne szerezzék meg könyvtáruk számára az új csemegét. Arany is így juthatott hozzá, és azt próbálom szemléltetni előadásomban, hogy jó pár biblikus hangulatú versének ihletforrásai között nemcsak maga a Biblia, hanem Buchanan modern verziója is teljes joggal számba vehető.

Szvák Enikő, PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem - Biológia Doktori Iskola - Embertani Tanszék; Magyar Természettudományi Múzeum – Embertani Tár
A Magyarországon található töredékes egyiptomi múmiák interdiszciplináris vizsgálata

A történelem folyamán több esetben van arra példa, hogy egy kultúra részét képezi a testtartás valamilyen formája. A közhiedelem és a tudósok is úgy gondolták a legrégebb és legősibb mumifikálási technikával az ókori egyiptomiak rendelkeztek.

Mára már tudjuk, ez az állítás téves, a legősibb technika a chinchorrókhoz köthető, akik már 7500 évvel ezelőtt tartósították halottaikat. A tudományos tények ellenére azonban még mindig az egyiptomi kultúrát követi a legnagyobb érdeklődés. A múmiakutatás nagy része is az egyiptomi királmúmiák és a fáraókhöz köthető jelentős személyek vizsgálata köré összpontosul. A mumifikálás pontos eljárása még ma sem egészében ismert, ahogyan a felhasznált anyagok sem. A kutatások ma is tovább folytatódnak a modern technika, technológia segítségével, egy rég letűnt civilizáció megismerésére.

Magyarországra az egyiptomi múmiák nagy része XIX-XX. században, a „múmia mánia” és az „Egyiptom mánia” korában érkezett. A projektünk célja az eddig még nem vizsgált múmia maradványok, kicsomagolt vagy töredékes múmiák interdiszciplináris vizsgálata. Igyekszünk teljes képet alkotni az egykor élt emberek neméről és életkori sajátosságairól, betegségeiről, fizikai sérüléseiről, tartósításuk módjáról.

Kutatásunk anyagát a Magyar Természettudományi Múzeum Embertani tárában őrzött gamhudi leletanyag, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és a Magyar Természettudományi Múzeumban tartós letétként elhelyezett ELTE-Török Aurél Gyűjteményének töredékes anyaga, valamint a debreceni Déri Múzeum állatmúmiái alkotják. Partnereink között tudhatjuk a Debreceni ATOMKI Ionnyaláb-fizikai Laboratóriumát és a Klímakutatási és Környezetfizikai (IKER) Laboratóriumát, a Debreceni Egyetem Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszékét és Agrokémiai és Talajtani Intézetét, a NVIC - Netherlands-Flemish Institute in Cairo-t, a Nyíregyházi Egyetem Környezettudományi Intézetét, a Semmelweis Egyetem Radiológiai Klinikáját, a Szegedi Tudományegyetem Embertani tanszékét, a Continental Automotive Hungary Kft.-t, valamint a NOVO Lab Kft.-t.

Takács László, CSc – nyelvtudomány kandidátusa, PPKE BTK Klasszika Filológia Tanszék
(*Nemcsak*) *filológusi dilemmák: II. Rákóczi Ferenc Confessio Peccatoris-a*

II. Rákóczi Ferenc *Confessio Peccatoris* című műve egyetlen autográf kéziratban maradt ránk, amely jelenleg Párizsban, a Nemzeti Könyvtárban található. A latin szöveget 1876-ban adta ki Grisza Ágoston, ám ez a kiadás számos pontatlanságot tartalmaz, s a kézirat valós természetét elfedi. Az eredeti kézirat és a mű (latin) szövege újbóli tanulmányozásának számos tanulsága van, így az előadás azokból a filológiai (vagy a filológián is túlmutató) problémákból mutat be néhányat, amelyek a kritikai szövegkiadás készítésekor fölvetődtek.

Takács Levente, Ph.D. Dr. habil., Debreceni Egyetem, BTK, Történelmi Intézet, Klasszika-filológiai és Ókortörténeti Tanszék
Hódítás, földmérés, gazdaság – Suessa Aurunca

A Kr.e. 313-ban alapított Suessa Aurunca colonia területét több földosztás és –mérés érintette a Corpus Agrimensorum Romanorum és a régészeti adatok alapján. Az előadás egyfelől megpróbálja egymásra vetítve egységes rendszerbe állítani a különféle források adatait, másfelől kísérletet tesz annak megmagyarázására, hogy az egyes földosztások során (alapítás, Gracchusok, triumvirek) miért választottak bizonyos földmérési eljárásokat, s ezek milyen gazdasági környezetre engednek következtetni.

Tamás Ábel PhD, ELTE BTK Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszék
Egy sűrű nap Rómában. Horatius és Plinius

Az ifjabb Plinius 1.9. levelében már több Horatius-allúziót is felfedeztek. A legszisztematikusabb viszony e levelet azonban egy olyan Horatius-szöveghez fűzi, amelyet eddig e vonatkozásban nem emeltek ki a kutatók. Az 1.9. satíráról van szó, amelynek alapkonfliktusa látványosan ismétlődik meg az 1.9. levélben: mindkét narratíva arról szól, hogy az E/1-ben megnyilatkozó elbeszélőtől a római tartózkodás elveszi az alkotáshoz szükséges nyugalmat. Az előadás azt tárgyalja, hogy miképpen bocsátkozik a pliniusi levél intertextuális játékba Horatius satírjával.

Tar Ibolya CsC, Szegedi Tudományegyetem, Klasszika-Filológiai és Neolatin Tanszék
Attis az érdeklődés előterében

Az előadás arra próbál választ keresni, miért foglalkoztak annyian Attisszal a köztársaság utolsó évtizedeiben. A történeti háttérből és a kultusz történetéből kiindulva Varro, Lucretius és Catullus Attisszal kapcsolatos műveit ill. művészetét interpretálja az előadás.

Téglásy Katalin PhD-hallgató, ELTE BTK Ókortörténeti Doktori Program,
Köztársaságkori politikusok, uralkodói példaképek

A Kr.e. 3–2. század a Római Birodalom hatalmának megalapozó időszaka, a későbbi korok számára ideális múlttá válik. Olyan időszakká, amelyben a Róma sikerességét biztosító erények gyakorlása még áthatotta a római polgárok mindennapjait, az államférfiak legfőbb feladatuknak a res publica szolgálatát tekintették, és az ősi római egyszerűség még nem adta át helyét a romlást okozó fényűzésnek. Az előadás célja annak vizsgálata, hogy e kor kiemelkedő politikusaihoz kapcsolódó hagyományt az utókor hogyan formálja, exemplumaikban milyen vonásokat társít az uralkodókról alkotott kép erősítésére.

Tóth Ágota
Káin-parafrázisok párbeszéde a középiskolai irodalomtanításban

14 éve tanítok gimnáziumban irodalmat, az a tapasztalatom, hogy a diákoknak évről évre egyre hiányosabbak az ismereteik a görög mitológiával és a Bibliával kapcsolatban. Különböző módszerekkel próbálom ezeket a hiányosságokat pótolni, az előadás egyik része ezeket a módszereket mutatja be, a másik pedig a Káin-történet tanítására mutat egy módot XX., XXI. századi szövegek segítségével.

Tóth Anna Judit PhD, Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Stoikheion – Stihio. Változás és kontinuitás a görög népi vallásosságban

Az újjörög néphit egy alakja a stoikheionnak (újjörög kiejtéssel stihiónak) nevezett természetfölötti lény, egy természeti szellem, mely lehet egy folyó vagy egy forrás szelleme, de egy ház vagy egy híd őrző szelleme is. Szándékosan is létre lehet hozni egy stoikheiont, például egy állatáldozat vagy egy szimbolikus emberáldozat révén. A stoikheion megjelenhet

sárkány vagy kígyó alakjában. Alakja nem függetleníthető a házikígyók tiszteletétől, és attól a hittől, hogy az ősök vagy az élő családtagok lélekmásai megjelenhetnek kígyók alakjában. A stoikheion szó használata természeti szellem jelentésben legalább a késő bizánci kortól adatolt.

Ezeknek a görög hiedelmeknek szinte minden eleme ókori eredetű, azonban két, jól elkülöníthető forrásból származnak. a) A görög mitológiában a kígyók és a sárkányok alakja az ősök személyéhez kötődik, pl: kígyólábú alapító királyok, kígyólábú gyerekek, akik esetenként a város megmentőivé válnak, a sárkányfog vetemény harcosai. Kígyók láthatók a segítő héroszok, például a Dioskurosok oltárain. b.) A stoikheion, és a hozzá közel álló, de korábbi eredetű telesma az újplatonikus theurgia szakkifejezése, egy olyan talizmánszerű tárgy, leggyakrabban szobor, melyet egy varázsló más módszerek mellett úgy is létrehozhat, hogy egy démont vagy egy halott lelket mágikusan egy szoborhoz köt.

A középkor folyamán ezek a nagyon különböző eredetű hiedelemrendszerek összemosódtak és ez a néphit egy jelentős részének átstrukturálódásához vezetett.

Tóth Iván PhD, Eötvös Collegium Byzantium Központ
Irodalmi párhuzamok II. Mehmed drinápolyi beszédében

Az előadás során megkíséreljük bemutatni, hogy az egyik utolsó bizánci történetíró, az imbrosi Kritobulos hogyan alkalmazta az irodalmi utánzás eszközét II. Mehmed szultán drinápolyi beszédében. Először megpróbáljuk feltárni a beszédben olvasható hosszabb történeti *ekphrasis* irodalmi mintáit és az elbeszélésben betöltött szerepét, majd az oráció „meta-historikus” utalásait vizsgáljuk. Közismert tény, hogy a klasszikus szerzők történeti szereplőik beszédeiben számos alkalommal implicit módon a saját nézeteiket szólaltatják meg a történelemtől és a történeti megismerésről. Mehmed beszédének egyes mondatai arra utalnak, hogy e jelenség nem csak a klasszikus, de a késő bizánci történetírásban is felfedezhető.

D. Tóth Judit, PhD habil., DE Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, egyetemi docens

Retorika és valóság. Nüsszai Szent Gergely beszéde Meletiosz püspök halála alkalmából

Előadásomban Nüsszai Szent Gergely Meletiosz antiokhiai püspök konstantinápolyi zsinaton (381 késő tavaszán) váratlanul bekövetkezett halála alkalmából mondott beszédét állítom középpontba, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a halotti beszéd eszményítő retorikája mögé pillantva milyen képet kapunk (vagy kapunk-e egyáltalán bármilyen képet) a zsinatot irányító püspök alakjáról.

Az új-nikaiai nézetet képviselő Meletioszt a püspöksége alatt szintén Antiokhiában tartózkodó Szent Jeromos „Arius ivadékának” mondta a 376 vagy 377-ben Damasus pápához írott 15. levelében, és később, a második antiokhiai tartózkodása idején már nyíltan is a másik püspök, Paulinosz mellé áll. Ugyanakkor Meletiosz 381-ben a konstantinápolyi zsinaton mint a zsinat első embere az egységet reprezentálja, váratlan halála azonban megakadályozza abban, hogy jelentősebb hatást fejtessen ki. A halott püspök Antiokhiába visszazállított teteme fölött évekkel később, 387 februárjában Aranyszájú Szent János mond olyan enkómiont (*Homilia in Meletium*), amelyben a püspök ismét az egység zálogának és szimbólumának látszik, miközben a szónok belehelyezi az alakját a város nagy mártírjának, Babülasznak a hagyományába is.

Hogyan képes az emlékezés retorikája a keresztényi szeretet és egység jegyében eszményíteni egy, a kortársak számára még jól ismert egyházi személyt? Nüsszai Gergely beszédének vizsgálatával erre a kérdésre is próbálok választ adni.

Tóth László t. százados, MH HFKP DSZO

Térérzékelés és hadelmélet a rómaiaknál

Az előadás a rómaiak térérzékelését és annak a hadelmélettel való összefüggését mutatja be. Azt a sajátosságos fejlődési ívet határozza meg, amely jelen volt a Római Köztársaság kora óta. A térérzékelés ugyanis jelentősen determinálta a római külpolitikai és katonai gondolkodást. Ami manifesztálódott földrajzi és hadművészeti teoretikusoknál és képviselőknél valamint a hadászati és harcászati szinteken egyaránt. Az előadás a maga adalékaival hozzájárul a rómaiak stratégiai tervezése körüli vitának a megértéséhez mely a hidegháborús időszak óta foglalkoztatja a kutatókat. Valamint számos példával, és esettel segíti a római hadigépezet működési mechanizmusának és hódító hadvezérek stratégiai gondolkodását és az olykor merész és nagyratörő terveiknek a megértését.

Tóth Orsolya, PhD, adjunktus, DE BTK Történelmi Intézet

Symmachus levelei Praetextatushoz

Quintus Aurelius Symmachus levélgyűjteménye tizenkét olyan levelet tartalmaz, melyeket Vettius Agorius Praetextatushoz írt. E levelek nemcsak a köztük lévő szoros barátságot bizonyítják, hanem bepillantást engednek a késő antikvitás arisztokratáinak hétköznapi életébe: a hivatali teendők körüli problémákba éppúgy, mint a családdal, a szabadidő eltöltésével összefüggő dolgokba. Előadásom célja megvilágítani a korszak e két emblemikus alakjának kapcsolatát, valamint a levelekben felmerülő témák kapcsán árnyaltabb képet adni arról a társadalmi és kulturális közegről, amelyben működtek.

Tóth Réka, Filozófia MA

A vélemény jelentősége az arisztotelészi Physicában

Előadásomban azt ismertetem, hogy Arisztotelész természetfilozófiai vizsgálódásaiban milyen gondolkodási folyamatok előzik meg a tudományos kijelentések megtételét, azaz, hogy milyen lépéseket tart a filozófus a „végérvényes ismeretek felé vezető úton” elkerülhetetlennek és szükségszerűnek. A *Physica* módszertani szempontból történő átvilágítása okán azt kell gondolnunk, hogy ezek a megelőző lépések – miközben rendre ellenőrzési folyamatokat vonnak maguk után – a „számunkra nyilvánvaló dolgok” megfigyeléséből nyerik meghatározásukat. Hipotézisünk szerint Arisztotelész a *Physicában* többnyire a *δοκῆι* (úgy tűnik, úgy látszik) igével indexálja az efféle triviális vagy más szerzők állításait tartalmazó, de az ellenőrzés híján végérvényesnek még nem tekinthető állításait. Stratégiánk várható hozadéka, hogy segítségével számos ellentmondásosnak tűnő szöveghely más megvilágításba kerül.

Turcsán-Tóth Zsuzsanna PhD, Károli Gáspár Református Egyetem

Az Artemis Ephesia-emlékanyag földrajzi megoszlása az ókori Mediterráneumban

Artemis Ephesiát az ókori Kis-Ázsia egyik legismertebb istennőjeként tartjuk számon. „Az ephesosi Artemist ezzel szemben valamennyi város tiszteli, sőt valamennyi isten közül ő az, akit az egyes emberek is leginkább tisztelnek.” – írta Pausanias, Ephesos városának bemutatásakor. (Paus. IV,31,8)

Az istennő kultuszszobrának legtöbb másolata arra a századra datálható, amikor Pausanias is élt, joggal feltételezhetjük tehát, hogy ebben az időszakban széles körben ismerték és tisztelték őt. Guy MacLean Rogers 2012-ben megjelent monográfiájában nem kevesebbet állít, mint, hogy az istennő kultusza pontosabban szólva a misztérium kultusza olyannyira ismert volt, hogy az Mithras kultuszával vetekedett. Bár ezzel az állítással nem értek egyet, tény, hogy Kr.u. 2. századra Artemis Ephesia tisztelete több mint 800 éves múltra tekintett vissza, nem csak Ephesosban, hanem Kis-Ázsia más városaiban is.

De vajon megfelel-e a valóságnak Pausanias azon állítása, hogy minden városban tisztelték a nagy ephesosi istennőt? Hol voltak ennek a tiszteletnek a fizikai határai: a „minden város” kitétel Kis-Ázsiára vagy az ókori Hellásra, esetleg a Római Birodalom egészére vonatkozott? A rendelkezésre álló adatok alapján mit mondhatunk Artemis Ephesia ismertségéről? Az ókori Mediterráneum mely területein és milyen időszakokban található a tiszteletére utaló adatokat? Előadásomban a fenti kérdésekre kívánok válaszokat adni.

Vágási Tünde, PhD-hallgató, ELTE BTK Ókortörténeti Doktori Program
Egy kelta istennő nyomában

Az előadás témája egy aquincumi felirat, amelynek első sorában található isten/istennő neve vitatott. A számos vulgáris latin jelenséget tartalmazó felirat kapcsán felmerül, hogy amíg a dedikációkban a klasszikus istenek neveiben ritkán fordul elő, hogy valamilyen hibás formát tartalmazzon, addig a 'keleti' kultuszok és misztériumvallások isteneinek neve számos hibát tartalmazó formában jelenik meg. Előadásomban az isten/istennő kilétét próbálom felfedni a vulgáris latin nyelvi jelenségek értelmezése szempontjából.

Vandlik Katalin PhD, ELTE, Régészettudományi Intézet
A szicíliai-paestumi kapcsolat: paestumi vázák a Szépművészeti Múzeumban

A Szépművészeti Múzeumba nem régiben bekerült két harang-kratér (Asteas, illetve a Louvre K240-csoport munkája) stilisztikai vizsgálatán keresztül jól szemléltethető a szicíliai mesterek hatása a korai paestumi vörösalakos műhelyekre. A Louvre K 240-csoport egyébként is speciális helyet foglal el a dél-itáliai vörösalakos vázafestészetben, hiszen a csoport egyes vázái Szicíliában, további vázái Paestumban kerültek elő.

Vassné Técsy Edit
Füveskönyv az órán

A florilégiumok elsősorban prédikátoroknak, szónokoknak készített segédkönyvek, amelyek a világ jelenségeit betűrendben tárgyalva járják körül. A szócikkek felépítésére a koraújkori kötetekben általában jellemző, hogy az etimológiai magyarázatot definíciók, majd bibliai példák követik. Ezután az egyházatyák, utánuk neves ókori szerzők sorai olvashatók, majd a szócikket sok esetben természettudósok gondolatai zárják. Céлом egy olyan komplex tehetséggondozó programnak a bemutatása, amelynek elemei elsősorban magyar, történelem, latin, etika de akár könyvtárpedagógia óra keretei között is használhatók.

Vér Ádám PhD, ELTE BTK Ókortudományi Intézet, Vallástudományi Tanszék
Rituális királygyilkosság Asszíriában. Az uralkodó kultikus tisztaságával és tisztátalanságával kapcsolatos újasszír kori rítusok

Az ókori Mezopotámiában a mindenkor uralkodó egyik legfontosabb kötelessége volt, hogy közvetítői szerepet töltsön be az istenek és a halandók világa között. A király a teljes közösséget („ország”) jelenítette meg az istenek felé, és ő maga az ország felett az istenek helytartójaként uralkodott. A mezopotámiai hagyomány részeként értelmezhető asszír hagyományban azonban a király papi funkciókkal is rendelkezett, így a papokra vonatkozó tisztasági előírásoknak is meg kellett felelnie. Bár az asszír királyok működését a történetírás leginkább hadvezéri vagy építetői szerepkörükben látta, azonban uralkodási idejük jelentős részét – mintegy 100 napot egy évben – különböző kultikus feladatok ellátásával töltötték (újévi ünnepek, triumphusok, jelentősebb istenségek helyi ünnepein való részvétel, stb). Ehhez adódik hozzá még az az idő, amit a király személyének kultikus tisztaságát biztosító rituálék elvégzése igényelt, hiszen az uralkodó közvetítő szerepköre ezek nélkül nem valósulhatott volna meg.

Az asszír király különleges helyzetét érzékletesen ábrázolja az újasszír korra keltezhető *Az ember és a király teremtése* című szöveg, amely az ember teremtését követő külön teremtési folyamatként írja le az uralkodó megalkotását. Egy ilyen különleges státuszú személy kultikus tisztaságának megőrzése a birodalom egyik legfontosabb feladata volt, és az asszír udvarban több tucat szakember összehangolt munkája tette ezt lehetővé, akik az istenek által küldött előjelek felismerését és értelmezését követően összetett rituálék sorozatával végezték el ezt a munkát.

Előadásomban az ún. helyettes király szertartást (*šar pūhi*) vizsgálom, amelynek keretében a királynak az előjelek által megjósolt halálát úgy hárítják el, hogy az uralkodót időlegesen megfosztják királyi mivoltától, a veszélyes időszakra egy helyettes királyt ültetnek trónra, majd a baljós terminus leteltével a helyettes királyt meggyilkolják, így beteljesítve a jóslatot, és az igazi királyt ismét hatalomba helyezik. A helyettes király szertartással párhuzamosan végzett ún. fürdőház rituálé (*bīt rimki*) keretében valósul meg az igazi király letétele, elrejtőzése, a személyére vonatkozó baljós előjelek és tisztátalanságok átadása a helyettes király számára, valamint az igazi király újbóli beiktatása.

Előadásom célja a fent vázolt rituálé-sorozatra vonatkozó szövegek bemutatása, a rituálék rekonstrukciója és értelmezése. A vonatkozó ékírásos forrásanyag legfontosabb része az Aššur-ah-iddina uralkodása idején (Kr. e. 680–669) keletkezett levelezés, amelyben az udvari tudósok a rituálék részleteit ismertetik az uralkodóval. Ez az anyag a ténylegesen megvalósuló rituálékba enged betekintést, és kiváló lehetőséget biztosít a különböző, az adott rituálék előírásait és az ott használt rólvasásokat tartalmazó tudományos szövegekkel való összevetésre. E tudományos szövegek közül előadásomban lehangsúlyosabban a *bīt rimki* rituálé szövegeivel kívánok foglalkozni, amelyre vonatkozó szövegeket még csak részben tette közzé a kutatás.

A helyettes király szertartását a szakirodalom mindeddig csupán önmagában vizsgálta, a helyettes királyon és az elrejtőzött királyon végzett rituálék közötti szükségszerű kapcsolatot érdekes módon még csak érintőlegesen sem tárgyalta. Előadásom során éppen erre teszek kísérletet.

Vilmos László CSci, habilitált egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, BTK Ókortörténeti Tanszék

Istenek és rituálék – nemzetközi „sztárok” a görög polisok világában

A *polisok* markáns elkülönülésével, autonómiájuk megszilárdulásával párhuzamosan alakult ki egy pánhellén kulturális közeg, amely lehetőséget teremtett egyes alkotók számára, hogy területről területre vándorolva különleges megbecsültségre tegyenek szert. Az előadás arra tesz kísérletet, hogy néhány irodalmi nagyság életútján keresztül mutassa be ezt a jelenséget.

Vígh Éva, egyetemi tanár, Szegedi Tudományegyetem, BTK, Olasz Tanszék, MTA-SZTE Antikvitás és Reneszánsz TKCS

A fönix újjászületése Petrarca Daloskönyvében

Az ókori művelődés- és irodalomtörténetben Hésziodosztól, Hérodotosztól Pliniuson, Tacituson, Ovidiuson át az ókeresztény szerzőkig a hamvaiból folytonosan új életre kelő madár szimbolikája a középkorban is továbbélt, s nemcsak az enciklopédiák és a bestiáriumok lapjain. A középkori trubadúrköltészet a szerelmi tűzben égő, s abban örökkön megújuló költőt jelző retorikai alakzatként örökölte tovább e szimbolikát. Francesco Petrarca nemcsak az európai költészet megújítója volt: teljesen új utat nyitott az „egyetlen madár” költői értelmezésében is. Az előadás - a fönix költői és spirituális szimbolikájának rövid felvázolása után - a Daloskönyvben hat költeményben szereplő madár új költői szerepének bemutatására fókuszál a versek közötti kontiguitás hangsúlyozásával.

Weiner Sennyey Tibor MA

Hamvas Béla álarca és Kerényi Károly koszorúja

Mi volt az, amit leírt Hamvas Béla és felolvasott akkori legjobb barátjának, Kerényi Károlynak Dalmáciában, Korčula-szigetén 1934 nyarán?

Hogyan indult ki ugyanabból a Nietzsche tanulmányból (Mi, filológusok) és filológia és filozófia határmezsgyéjén megfogalmazódó problémakörből Kerényi és Hamvas és miképpen jutottak teljesen más eredményekre? Mik voltak ezek az eredmények? Milyen klasszika-filológiai tanulmányok születtek ezekből a másfajta eredményekből Kerényi és Hamvas tollából a közösen alapított folyóiratban, a Szigetben?

Mi volt az, amitől annyira tartott Kemény Katalin, hogy utoljára szerette volna, hogy megjelenjen, s amit Dúl Antal úgy jellemez, hogy „nagyon vitatható, kétes írás”. És végül is mi lett mindebből?

Zelenai Nóra, PhD-hallgató, ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Ókortudományi Program

A szóvégi -m és -s gyengülésének összehasonlító vizsgálata a latin feliratos anyag alapján

A késő-ókor vulgáris latin nyelvvel foglalkozó szakirodalomban axiómának számít, hogy a szóvégi *-m* és a szóvégi *-s* gyengülésének mértéke és időszaka lényegesen eltér egymástól. A klasszikus latin nyelv kialakulása előtti időszakban mindkét mássalhangzó gyengülése megfigyelhető (ezt az ólatin feliratok és a korai metrikus szövegek egyaránt igazolják), ám az *-m* elhagyása ebben a korszakban is gyakoribb volt. A klasszikus korban a két mássalhangzó helyzete a helyesírásban stabilizálódott, ám az a tény, hogy a metrikus szövegekben a szóvégi *-m* (ellentétben az *-s* hanggal) nem képez pozíciót, arra enged következtetni, hogy ez a folyamat a beszélt nyelvben csak a szóvégi *-s* esetében teljesedett ki. Az újlatin nyelvek tanúsága szintén alátámasztja ezt a tételt: míg a szóvégi *-m* gyengülése mindegyikben

megfigyelhető, a szóvégi *-s* a Massa–Senigallia vonaltól északra és nyugatra fekvő nyelvekben stabil maradt. A fentiek alapján a szakirodalom szerint a beszélt latin nyelvben a szóvégi nazálisok ejtése végig bizonytalan volt, a szóvégi *-s* helyzete viszont a klasszikus korban megerősödött, és csak a latin nyelv késői időszakában vált labilissá a latin nyelvterület egy részén, teljes eltűnése pedig a román nyelvek kialakulásának idejére tehető. Ez a gyengülési folyamat tehát (a szóvégi *-m* helyzetével ellentétben) nem mutat kontinuitást az ólatin idősakkal. A kontinuitás tagadásának alátámasztására a metrikai érveken kívül általában a pompeji feliratok korpuszát szokták idézni, ahol a szóvégi *-m* hiánya meglehetősen gyakori jelenség, míg a szóvégi *-s* szinte mindig ki van írva.

Azonban a két jellegzetes szóvégi mássalhangzó gyengülésének egymáshoz viszonyított részletesebb vizsgálatával eddig senki sem foglalkozott, noha a téma mélyebb elemzést kíván: a Kr. e. I. század (a klasszikus latin normanyelv kialakulása) és a Kr. u. IV. század között (amikor a szóvégi *-s* gyengülése már jól látható) igen hosszú idő telt el, és valószínű, hogy a két mássalhangzó fejlődése a latin nyelvterületen nem volt egységes, a pompeji korpusz alapján nem lehet általánosítani. A kutatás elvégzését azonban az teszi mindenképp szükségessé, hogy a Császárkori Latin Feliratok Számítógépes Nyelvtörténeti Adatbázisának (ldb.elte.hu) adatai általánosságban nem tükrözik a szakirodalom által elfogadott tendenciákat: csaknem ugyanannyi adatot találunk a szóvégi *-s* és *-m* hiányára vonatkozóan. Az előadás célja, hogy feltárja e különbség okait, és megpróbáljon részletesebb képet adni a két jellegzetes szóvégi mássalhangzó helyzetének egymáshoz viszonyított alakulásáról. A kérdés azért különösen fontos, mert ezek a hangtani változások elválaszthatatlanok a morfoszintaxis fejlődésétől, pontosabban a főnévragozási rendszer összeomlásától. A két hangváltozás egymáshoz való viszonyításának alapja a Herman József által a feliratos anyagra vonatkozóan kidolgozott metodológia, amely a különböző feliratokon előforduló hibák egymáshoz viszonyított arányát vizsgálva írja le a nyelvi változásokat.

Zimonyi Ákos, PhD-hallgató, ELTE BTK – SE

A Római Birodalom orvosainak száma és az ún. feliratállítási szokás

Régészeti források – közülük is elsősorban a Kr.u. 1.-3. században keletkezett nagyjából 800 orvosfelirat – alapján bizonyítást nyert, hogy több orvos praktizált a Római Birodalomban, mint amit az irodalmi források sejtettek. Csakhogy az orvosok nagy száma mellett más magyarázat is adható a tevékenységüket megőrkítő tárgyi és epigráfiai források nagy számára. Ha ugyanis összevetjük az orvosokra vonatkozó feliratokat más szakmák képviselőinek feliratos emlékeivel szemben, nyilvánvalóvá válik, hogy az orvosok nagyobb arányban örökítették meg magukat feliratokon, mint például a pékek (ca. 200 felirat a vizsgált idősakból), pedig ők is feltételezhetően a Birodalom minden szegletében jelen voltak. Hogy mi ennek az eltérésnek az oka, lényegében megválaszolatlan a kutatásban. Előadásomban tehát erre a kérdésre keresem a választ egy eddig figyelmen kívül hagyott perspektívából, az ún. feliratállítási szokás (*epigraphic habit*) szemszögéből. Meg fogom vizsgálni, hogy a feliratállítási szokás által bemutatott tendenciák, azaz a feliratok aránytalan idő- és térbeli eloszlása tetten érhetőek-e az orvosfeliratokon is, valamint a feliratállítást motiváló szociális és kulturális tényezőkkel (romanizáció, társadalmi mobilitás, stb.) magyarázható-e az orvosok önreprezentáció iránti nagy igénye. Arra is kitérek előadásomban, hogy a számtalan gyógyító páciensek kegyeiért folytatott versengésének lehetett-e köze az orvosfeliratok nagy számához.

Színházi előadások

2018. május 25. 20:00

Szophoklész: Antigóné

A Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatóinak előadása

Szereplők:

Barna Zsombor

Nagy Katica

Koller Krisztián

Hevesi László

Kurely László

Fordító: Trencsényi-Waldapfel Imre

Rendező: Szilágyi Bálint

Beavató: Karsai György

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Auditorium Maximum

2018. május 26. 13:30

Szophoklész: Antigóné

A k2 Színház előadása

Szereplők:

Borsányi Dániel

Piti Emőke

Viktor Balázs

Rendezőasszisztens: Mészáros Csilla

Produkciós vezető: Erdélyi Adrienn

Rendező: Fábián Péter

Tanteremtérképek

Tartalomjegyzék

Tartalom

Tudományos szekciók.....	4
Csütörtök.....	5
Társadalmi kontextus a szövegkritika tükrében: Bizáncon innen és túl 4/1 (Eötvös József Collegium).....	5
Hebraisztika 2/1.....	5
Dithyrambos, a görög ünnep- és dalkultúra próteusi műfaja a töredékek, feliratok és ábrázolások tükrében.....	5
Régészet 4/1.....	6
Társadalmi kontextus a szövegkritika tükrében: Bizáncon innen és túl 4/2 (Eötvös József Collegium).....	6
Ókortörténet 4/1.....	6
Római irodalom (ezüstkör) és utóélet.....	7
Hebraisztika 2/2.....	7
Régészet 4/2.....	7
Görög irodalom.....	8
Péntek.....	9
Társadalmi kontextus a szövegkritika tükrében: Bizáncon innen és túl 4/3 (Eötvös József Collegium).....	9
Ókortörténet 4/2.....	9
Görög irodalom.....	9
Római irodalom.....	10
Nyelvészet 2/1.....	10
Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport 4/1.....	10
Társadalmi kontextus a szövegkritika tükrében: Bizáncon innen és túl 4/4 (Eötvös József Collegium).....	11
Római irodalom.....	11
Nyelvészet 2/2.....	11

Assziriológia.....	11
Régészet 4/3.....	12
Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport 4/2.	12
Horváth István Károly-szekció	12
Philón 2/1.	13
Kereszténység.....	13
Régészet 4/4.....	13
Egyiptológia 2/1.....	13
Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport 4/3.	14
Római irodalom: Horatius	14
Római irodalom: Vergilius	14
Philón 2/2.	15
Egyiptológia 2/2.....	15
Kereszténység és utóélet.....	15
Antikvitás a kultúrtörténetben.....	15
Antikvitás és Reneszánsz: Források és Recepció MTA Támogatott Kutatócsoport 4/4.	16
Szombat.....	17
Ókortörténet 4/3.....	17
Vallástörténet 2/1.	17
Antik kultúrtörténet 2/1.....	17
Ókori filozófia 2/1.....	17
Ókortörténet 4/4.....	18
Vallástörténet 2/2.	18
Antik kultúrtörténet 2/2.....	18
Ókori filozófia 2/2.....	18
Posztterek	20
Módszertani szekciók	21

SZ/1/5 – A latin tanítása	22
SZ/1/6 – Az ókori történelem és irodalom tanítása	22
SZ/2/5 - A latin tanítása 2/2 – Az orvosi latin szaknyelv tanítása.....	22
Beszélgetés az osztálytermi antik drámaelőadásokról.....	23
Rezümék	24
Színházi előadások.....	82
Szophoklész: Antigoné.....	83
A Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatóinak előadása	83
Szophoklész: Antigoné.....	83
A k2 Színház előadása.....	83
Tanteremtérképek.....	84